ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 5ης Απριλίου 2006 *

Στην υπόθεση Τ-279/02,

Degussa AG, με έδρα το Ντύσσελντορφ (Γερμανία), εκπροσωπούμενη από τους R. Bechtold, M. Karl και C. Steinle, δικηγόρους,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένης από τους A. Bouquet και W. Mölls, επικουρούμενους από τον H.-J. Freund, δικηγόρο, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

υποστηριζομένης από το

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, εκπροσωπούμενο από την E. Karlsson και τον S. Marquardt,

παρεμβαίνον,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

με αντικείμενο, κυρίως, αίτημα ακυρώσεως της αποφάσεως 2003/674/ΕΚ της Επιτροπής, της 2ας Ιουλίου 2002, σχετικά με διαδικασία δυνάμει του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ (υπόθεση C.37.519 — Μεθειονίνη) (ΕΕ 2003, L 255, σ. 1), και, επικουρικώς, αίτημα μειώσεως του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα με την απόφαση αυτή,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Jaeger, πρόεδρο, V. Tiili και O. Czúcz, δικαστές,
γραμματέας: K. Andová, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 27ης Απριλίου 2005,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

1 Η Degussa AG (Ντύσσελντορφ) είναι γερμανική εταιρία συσταθείσα το 2000 κατόπιν της συγκεντρώσεως μεταξύ των εταιριών SKW Trostberg και Degussa-Hüls, η τελευταία εκ των οποίων προήλθε από τη συγχώνευση, το 1998, των γερμανικών χημικών επιχειρήσεων Degussa AG (Φρανκφούρτη επί του Μάιν) και

Hüls AG (Marl) (στο εξής: Degussa ή προσφεύγουσα). Ασκεί δραστηριότητα, μεταξύ άλλων, στον τομέα των ζωοτροφών και είναι η μόνη επιχείρηση που παράγει και τα τρία σημαντικότερα απαραίτητα αμινοξέα: τη μεθειονίνη, τη λυσίνη και τη θρεονίνη.

2 Τα απαραίτητα αμινοξέα είναι τα αμινοξέα που δεν μπορεί να συνθέσει μόνος του ο οργανισμός και τα οποία πρέπει, κατά συνέπεια, να προστίθενται στις ζωοτροφές. Το πρώτο αμινοξύ του οποίου η έλλειψη διακόπτει τη σύνθεση πρωτεϊνών από τα άλλα αμινοξέα καλείται «πρώτο περιοριστικό αμινοξύ». Η μεθειονίνη είναι ένα απαραίτητο αμινοξύ που προστίθεται στις σύνθετες ζωοτροφές και στα προμείγματα που προορίζονται για όλα τα ζωικά είδη. Χρησιμοποιείται κυρίως στις τροφές των πουλερικών (για τις οποίες αποτελεί το πρώτο περιοριστικό αμινοξύ) καθώς και, όλο και συχνότερα, στις τροφές για χοίρους και σε ειδικές ζωοτροφές.

3 Η μεθειονίνη εμφανίζεται υπό δύο κυρίως μορφές: την DL-μεθειονίνη (στο εξής: DLM) και το υδροξυλιωμένο ανάλογο μεθειονίνης (στο εξής: MHA). Η DLM παράγεται υπό κρυσταλλική μορφή και έχει ενεργό περιεχόμενο που προσεγγίζει το 100 %. Η MHA, που κυκλοφόρησε από την παραγωγό εταιρία Monsanto, προκάτοχο της Novus International Inc. κατά τη δεκαετία του 1980, εμφανίζει ονομαστικό ενεργό περιεχόμενο 88 %. Το 2002, η MHA αντιπροσώπευε το 50 % περίπου της παγκόσμιας καταναλώσεως.

4 Κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, οι τρεις κύριοι παραγωγοί μεθειονίνης παγκοσμίως ήταν η Rhône-Poulenc (νυν Aventis SA), της οποίας η υπεύθυνη για την παραγωγή μεθειονίνης θυγατρική ήταν η Rhône-Poulenc Animal Nutrition (νυν Aventis Animal Nutrition SA), η Degussa και η Novus. Η Rhône-Poulenc παρήγε και τις δύο μορφές μεθειονίνης, ενώ η Degussa παρήγε μόνο DLM και η Novus μόνο MHA.

5 Στις 26 Μαΐου 1999, η Rhône-Poulenc υπέβαλε στην Επιτροπή δήλωση με την οποία αναγνώρισε ότι είχε συμμετάσχει σε σύμπραξη σχετική με τον καθορισμό των τιμών και την κατανομή ποσοστώσεων για τη μεθειονίνη και ζήτησε να υπαχθεί στις

ευνοϊκές διατάξεις της ανακοινώσεως της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή ή τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (ΕΕ 1996, C 207, σ. 4, στο εξής: ανακοίνωση περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων).

6 Στις 16 Ιουνίου 1999, υπάλληλοι της Επιτροπής και της Bundeskartellamt (γερμανικής ομοσπονδιακής υπηρεσίας ανταγωνισμού) διενήργησαν ελέγχους, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων [81] και [82] της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), όπως αυτός ίσχυε τότε, στα γραφεία της Degussa-Hüls, στη Φρανκφούρτη επί του Μάιν.

7 Κατόπιν των ελέγχων αυτών, η Επιτροπή απηύθυνε στην Degussa-Hüls, στις 27 Ιουλίου 1999, αίτηση παροχής πληροφοριών σύμφωνα με το άρθρο 11 του κανονισμού 17, σχετικά με τα έγγραφα που είχε συλλέξει. Η Degussa-Hüls απάντησε στην αίτηση αυτή στις 9 Σεπτεμβρίου 1999.

8 Η Επιτροπή απηύθυνε αιτήσεις παροχής πληροφοριών και στις Nippon Soda Co. Ltd (στο εξής: Nippon Soda), Novus International Inc. (στο εξής: Novus) και Sumitomo Chemical Co. Ltd (στο εξής: Sumitomo), στις 7 Δεκεμβρίου 1999, και στη Mitsui & Co. Ltd στις 10 Δεκεμβρίου 1999. Οι επιχειρήσεις αυτές απάντησαν κατά τη διάρκεια του Φεβρουαρίου 2000, η δε Nippon Soda υπέβαλε συμπληρωματική δήλωση στις 16 Μαΐου 2000.

9 Την 1η Οκτωβρίου 2001, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση των αιτιάσεων κατά των πέντε παραγωγών μεθειονίνης, μεταξύ των οποίων και η προσφεύγουσα. Η ίδια ανακοίνωση των αιτιάσεων εστάλη και στην Aventis Animal Nutrition (στο εξής: AAN), κατά 100 % θυγατρική της Aventis.

10 Στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, η Επιτροπή προσήπτε στις επιχειρήσεις αυτές ότι μετέσχαν από το 1986 έως, στις περισσότερες περιπτώσεις, τις αρχές του 1999 σε διαρκή συμφωνία αντιβαίνουσα στο άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (στο εξής: Συμφωνία για τον ΕΟΧ) και αφορώσα το σύνολο του ΕΟΧ. Σύμφωνα με την Επιτροπή, η επίμαχη συμφωνία συνίστατο στον καθορισμό των τιμών της μεθειονίνης, στην εφαρμογή μηχανισμού συντονισμένης αυξήσεως των τιμών, στην κατανομή εθνικών αγορών και ποσοστώσεων όσον αφορά τα μερίδια αγοράς, καθώς και σε μηχανισμό παρακολουθήσεως και εφαρμογής των συμφωνιών αυτών.

11 Όλοι οι ενδιαφερόμενοι υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις απαντώντας στην ανακοίνωση των αιτιάσεων της Επιτροπής. Ωστόσο, η Aventis και η AAN πληροφόρησαν την Επιτροπή ότι θα υπέβαλλαν μία μόνον απάντηση εξ ονόματος αμφοτέρων των εταιριών.

12 Η Επιτροπή παρέλαβε τις απαντήσεις μεταξύ 10ης και 18ης Ιανουαρίου 2002. Οι Aventis, AAN (στο εξής θα αναφέρονται συλλήβδην ως Aventis/AAN) και η Nippon Soda παραδέχθηκαν την παράβαση και αναγνώρισαν το υποστατό των πραγματικών περιστατικών στο σύνολό τους. Η Degussa επίσης παραδέχθηκε την παράβαση, μόνον όμως για την περίοδο 1992-1997. Στις 25 Ιανουαρίου 2002 πραγματοποιήθηκε ακρόαση των εμπλεκομένων επιχειρήσεων.

13 Περατώνοντας τη διαδικασία, η Επιτροπή, θεωρώντας ότι οι Aventis/AAN, Degussa και Nippon Soda είχαν μετάσχει σε συμφωνία και/ή σε εναρμονισμένη πρακτική διαρκούς χαρακτήρα, αφορώσες το σύνολο του ΕΟΧ, στο πλαίσιο των οποίων συμφώνησαν τιμές-στόχους για το προϊόν, υιοθέτησαν και έθεσαν σε εφαρμογή μηχανισμό συντονισμένων αυξήσεων των τιμών, αντάλλαξαν πληροφορίες σχετικά με τους όγκους των πωλήσεων και τα μερίδια αγοράς και παρακολουθούσαν την πραγματική εφαρμογή των συμφωνιών τους, εξέδωσε την απόφαση 2003/674/ΕΚ, της 2ας Ιουλίου 2002, σχετικά με διαδικασία δυνάμει του άρθρου 81 της Συνθήκης και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ (υπόθεση C.37.519 — Μεθειονίνη) (ΕΕ 2003, L 255, σ. 1, στο εξής: απόφαση της Επιτροπής).

14 Στις αιτιολογικές σκέψεις 63 έως 81 της αποφάσεώς της, η Επιτροπή περιγράφει τη σύμπραξη ως αφορώσα τον καθορισμό φασμάτων τιμών και ελαχίστων τιμών. Κατά την Επιτροπή, τα μέλη της συμπράξεως συμφώνησαν ως προς την αναγκαιότητα αυξήσεως των τιμών τους και εξέτασαν τις τιμές που θα μπορούσαν να γίνουν δεκτές από την αγορά. Στη συνέχεια, οι αυξήσεις των τιμών οργανώνονταν με διάφορες διαδοχικές «εκστρατείες», η εφαρμογή των οποίων εξεταζόταν στις επόμενες συσκέψεις του καρτέλ. Εξάλλου, τα μέλη της συμπράξεως αντάλλασσαν πληροφορίες σχετικές με τους όγκους των πωλήσεων και τις ικανότητες παραγωγής καθώς και τις εκτιμήσεις καθενός όσον αφορά τον συνολικό όγκο της αγοράς.

15 Όσον αφορά την εφαρμογή των τιμών-στόχων, η Επιτροπή παρατήρησε ότι οι πωλήσεις αποτελούσαν αντικείμενο παρακολουθήσεως εκ μέρους των μελών της συμπράξεως, τα δε στοιχεία που ανταλλάσσονταν συγκεντρώνονταν και σχολιάζονταν σε τακτικές συσκέψεις, χωρίς ωστόσο να υφίσταται ένα σύστημα ελέγχου του όγκου των πωλήσεων σε συνδυασμό με μηχανισμό αντισταθμίσεως, καίτοι η Degussa είχε διατυπώσει σχετική πρόταση. Ουσιώδες στοιχείο της οργανώσεως της συμπράξεως ήταν οι τακτικές πολυμερείς (περισσότερες από 25 από το 1986 έως το 1999) και διμερείς συσκέψεις. Αυτές πραγματοποιούνταν είτε υπό τη μορφή συσκέψεων «κορυφής» είτε υπό τη μορφή συσκέψεων πιο τεχνικού χαρακτήρα σε επιτελικό επίπεδο.

16 Τέλος, στη λειτουργία της συμπράξεως μπορούσαν να διακριθούν τρεις περίοδοι. Η πρώτη, κατά τη διάρκεια της οποίας οι τιμές είχαν ανοδική πορεία, εκτεινόταν από τον Φεβρουάριο του 1986 έως το 1989 και έληξε με την αποχώρηση της Sumitomo από τη σύμπραξη και την είσοδο της Monsanto στην αγορά και την κυκλοφορία της MHA. Κατά τη δεύτερη περίοδο, από το 1989 έως το 1991, οι τιμές άρχισαν να σημειώνουν θεαματική πτώση. Τα μέλη του καρτέλ προβληματίστηκαν τότε ως προς το ποιος ήταν ο καλύτερος τρόπος αντιδράσεως στη νέα αυτή κατάσταση (να ανακτήσουν μερίδια αγοράς ή να επικεντρώσουν την προσοχή τους στις τιμές) και κατέληξαν, κατόπιν πολλών συσκέψεων που πραγματοποιήθηκαν το 1989 και το 1990, στην αναγκαιότητα να εστιάσουν τις προσπάθειές τους στην αύξηση των τιμών. Κατά την τρίτη και τελευταία περίοδο, από το 1991 έως τον Φεβρουάριο του 1999, η αύξηση των πωλήσεων MHA, που παρήγε η Monsanto (Novus από το 1991), οδήγησε τα μέλη της συμπράξεως να επιδιώξουν πρωτίστως τη διατήρηση του επιπέδου των τιμών.

17 Η απόφαση της Επιτροπής περιέχει, μεταξύ άλλων, τις εξής ουσιαστικές διατάξεις:

«*Άρθρο 1*

Η Aventis [...] και η [AAN], αλληλεγγύως υπεύθυνες, η Degussa [...] και η Nippon Soda [...] παρέβησαν το άρθρο 81, παράγραφος 1, της Συνθήκης και το άρθρο 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ διά της συμμετοχής τους, κατά τον τρόπο και στον βαθμό που εκτίθενται στο σκεπτικό, σε πλέγμα συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών στον τομέα της μεθειονίνης.

Η διάρκεια της παράβασης έχει ως εξής:

— από τον Φεβρουάριο του 1986 έως το Φεβρουάριο του 1999.

[...]

Άρθρο 3

Τα ακόλουθα πρόστιμα επιβάλλονται στις επιχειρήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1 σχετικά με την παράβαση που διαπιστώνεται στο ίδιο άρθρο:

— Degussa [...], πρόστιμο ύψους 118 125 000 ευρώ,

— Nippon Soda [...], πρόστιμο ύψους 9 000 000 ευρώ.

[...]»

18 Για τον υπολογισμό του προστίμου, η Επιτροπή εφάρμοσε —χωρίς να παραπέμψει ρητώς— τη μέθοδο που εκτίθεται στις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές), καθώς και την ανακοίνωση περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων.

19 Προς καθορισμό του βασικού ποσού του προστίμου, η Επιτροπή εξέτασε, πρώτον, τη σοβαρότητα της παραβάσεως. Διαπίστωσε ότι, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως της επίμαχης συμπεριφοράς, του αντικτύπου της στην αγορά της μεθειονίνης και της εκτάσεως της σχετικής γεωγραφικής αγοράς, οι επιχειρήσεις τις οποίες αφορά η απόφασή της διέπραξαν πολύ σοβαρή παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ (αιτιολογικές σκέψεις 270 έως 293).

20 Εξάλλου, εκτιμώντας ότι επιβάλλονταν η διαφοροποίηση της μεταχειρίσεως που θα επιφυλασσόταν στις επιχειρήσεις, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η πραγματική οικονομική δυνατότητά τους να προξενήσουν σημαντική ζημία στον ανταγωνισμό, και ο καθορισμός του προστίμου σε τέτοιο επίπεδο ώστε να έχει επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα, η Επιτροπή θεώρησε ότι, λαμβανομένων υπόψη των μεγάλων διαφορών μεγέθους μεταξύ των επιχειρήσεων, έπρεπε να ληφθούν ως βάση τα μερίδια που κατέχουν οι επιχειρήσεις αυτές στην παγκόσμια αγορά μεθειονίνης και, έτσι, οι Rhône-Poulenc και Degussa αποτελούσαν την πρώτη κατηγορία επιχειρήσεων, ενώ η Nippon Soda, μόνη της, αντιπροσώπευε μια δεύτερη κατηγορία. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή καθόρισε τα ποσά εκκινήσεως των προστίμων της Aventis/AAN και της Degussa σε 35 εκατομμύρια ευρώ και το ποσό εκκινήσεως του προστίμου της Nippon Soda σε 8 εκατομμύρια (αιτιολογικές σκέψεις 294 έως 302).

21 Τέλος, για να εξασφαλίσει επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα και να λάβει υπόψη της το γεγονός ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις διαθέτουν γνώσεις και νομικοοικονομικά μέσα ώστε να μπορούν να αξιολογήσουν τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και τις συνέπειές της από πλευράς του δικαίου του ανταγωνισμού, η Επιτροπή θεώρησε ότι το υπολογισθέν βάσει της σχετικής

σημασίας της επιχειρήσεως στην οικεία αγορά ποσό εκκινήσεως των προστίμων της Aventis/AAN και της Degussa έπρεπε να προσαυξηθεί ώστε να ληφθούν υπόψη το μέγεθος και οι συνολικοί πόροι καθεμιάς από τις δύο αυτές επιχειρήσεις. Η Επιτροπή αποφάσισε, συνεπώς, ότι το ποσό εκκινήσεως του προστίμου της Aventis/AAN και της Degussa έπρεπε να αυξηθεί κατά 100 % και να φθάσει τα 70 εκατομμύρια ευρώ (αιτιολογικές σκέψεις 303 έως 305).

22 Προκειμένου, δεύτερον, για τη διάρκεια της παραβάσεως, η Επιτροπή θεώρησε ότι οι Aventis/AAN, Degussa και Nippon Soda είχαν μετάσχει στην παράβαση συνεχώς από τον Φεβρουάριο του 1986 έως τον Φεβρουάριο του 1999, ήτοι επί δώδεκα έτη και δέκα μήνες. Τα ποσά εκκινήσεως των προστίμων που είχαν καθοριστεί βάσει της σοβαρότητας της παραβάσεως αυξήθηκαν, συνεπώς, κατά 10 % για κάθε έτος και κατά 5 % για κάθε εξάμηνο, ήτοι κατά 125 %. Το βασικό ποσό του προστίμου καθορίστηκε, συνεπώς, στα 157,5 εκατομμύρια ευρώ όσον αφορά τις Aventis/AAN και Degussa και σε 18 εκατομμύρια όσον αφορά τη Nippon Soda (αιτιολογικές σκέψεις 306 έως 312).

23 Τρίτον, η Επιτροπή θεώρησε ότι δεν μπορούσε να ληφθεί υπόψη καμία επιβαρυντική ή ελαφρυντική περίσταση για τις επιχειρήσεις που είχαν μετάσχει στην παράβαση (αιτιολογικές σκέψεις 313 έως 331).

24 Τέλος, τέταρτον, η Επιτροπή, εφαρμόζοντας την ανακοίνωση περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων, μείωσε το πρόστιμο της Aventis/AAN κατά 100 % δυνάμει του τίτλου Β της εν λόγω ανακοινώσεως. Αντιθέτως, έκρινε ότι οι Nippon Soda και Degussa δεν πληρούσαν ούτε τις προϋποθέσεις πολύ σημαντικής μειώσεως του προστίμου βάσει του τίτλου Β ούτε τις προϋποθέσεις σημαντικής μειώσεως του προστίμου βάσει του τίτλου Γ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων. Δέχθηκε, ωστόσο, ότι η Nippon Soda πληρούσε τις προϋποθέσεις του τίτλου Δ, σημείο 2, πρώτη και δεύτερη περίπτωση, της εν λόγω ανακοινώσεως και ότι η Degussa πληρούσε τις προϋποθέσεις του τίτλου Δ, σημείο 2, πρώτη περίπτωση, της ανακοινώσεως και, κατά συνέπεια, μείωσε το ποσό των προστίμων που επέβαλε στις επιχειρήσεις αυτές αντιστοίχως κατά 50 και κατά 25 % (αιτιολογικές σκέψεις 332 έως 355).

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

25 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 16 Σεπτεμβρίου 2002, η προσφεύγουσα άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.

26 Στις 13 Δεκεμβρίου 2002, το Συμβούλιο ζήτησε να παρέμβει στη δίκη. Με διάταξη της 13ης Φεβρουαρίου 2003, ο πρόεδρος του τετάρτου τμήματος του Πρωτοδικείου επέτρεψε στο Συμβούλιο να παρέμβει υπέρ της Επιτροπής.

27 Με απόφαση του Πρωτοδικείου, ο εισηγητής δικαστής τοποθετήθηκε στο τρίτο τμήμα, στο οποίο, κατά συνέπεια, ανατέθηκε η υπό κρίση υπόθεση.

28 Στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας που προβλέπει το άρθρο 64 του Κανονισμού Διαδικασίας του, το Πρωτοδικείο κάλεσε τους διαδίκους να απαντήσουν σε ορισμένες ερωτήσεις και να προσκομίσουν ορισμένα έγγραφα. Οι διάδικοι συμμορφώθηκαν προς το αίτημα αυτό.

29 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (τρίτο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία. Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 27ης Απριλίου 2005.

30 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να ακυρώσει την απόφαση της Επιτροπής·

— επικουρικώς, να μειώσει το πρόστιμο που της επιβλήθηκε·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

31 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή·

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

32 Το Συμβούλιο ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή·

— να αποφασίσει επί των δικαστικών εξόδων κατά νόμο.

Σκεπτικό

33 Η προσφεύγουσα επικαλείται, κατ' ουσίαν, τέσσερις λόγους ακυρώσεως προς στήριξη της προσφυγής της. Ο πρώτος λόγος ακυρώσεως, στο πλαίσιο του οποίου η προσφεύγουσα προβάλλει ένσταση ελλείψεως νομιμότητας του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, αντλείται από την παραβίαση της αρχής της νομικής προβλέψεως των ποινών. Ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως αντλείται από πλάνη εκτιμήσεως ως προς τον ενιαίο και διαρκή χαρακτήρα και τη διάρκεια της παραβάσεως στην οποία μετέσχε η προσφεύγουσα. Ο τρίτος λόγος ακυρώσεως

αντλείται από πλάνη εκτιμήσεως, νομική πλάνη, πραγματική πλάνη, παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας, της μη αναδρομικότητας των ποινών και της ίσης μεταχειρίσεως και από παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως όσον αφορά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου. Τέλος, ο τέταρτος λόγος ακυρώσεως αντλείται από την παραβίαση των αρχών του «σεβασμού του επαγγελματικού απορρήτου», της χρηστής διοικήσεως και του τεκμηρίου αθωότητας.

I — *Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της νομικής προβλέψεως των ποινών*

A — *Επί της ενστάσεως ελλείψεως νομιμότητας του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17*

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

34 Η προσφεύγουσα προβάλλει ένσταση ελλείψεως νομιμότητας κατά το άρθρο 241 ΕΚ και υποστηρίζει ότι το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, διάταξη η οποία παρέχει στην Επιτροπή την εξουσία να επιβάλλει πρόστιμα σε περίπτωση παραβάσεως του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, παραβιάζει την αρχή της νομικής προβλέψεως των ποινών, η οποία απορρέει από την αρχή της ασφάλειας δικαίου, γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, λαμβανομένου υπόψη ότι η διάταξη αυτή δεν προκαθορίζει επαρκώς την πρακτική λήψεως των αποφάσεων της Επιτροπής.

35 Προκαταρκτικώς, η προσφεύγουσα υπενθυμίζει ότι η αρχή της νομικής προβλέψεως των ποινών καθιερώνεται από το άρθρο 7, παράγραφος 1, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (στο εξής: ΕΣΔΑ), το οποίο προβλέπει ότι «[δεν] επιβάλλεται βαρυτέρα ποινή από εκείνην η οποία επεβάλλετο κατά την στιγμήν της διαπράξεως του αδικήματος». Προσθέτει ότι η ίδια αρχή (nulla poena sine lege) καθιερώνεται επίσης από το άρθρο 49, παράγραφος 1, του Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, που θεσπίστηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2000 στη Νίκαια (ΕΕ C 364, σ. 1) (στο εξής: Χάρτης) και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των συνταγματικών παραδόσεων των κρατών μελών (βλ., π.χ., το άρθρο 103, παράγραφος 2, του Γερμανικού Συντάγματος). Από την αρχή αυτή απορρέουν, σύμφωνα με την ερμηνεία της από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τόσο η αρχή της μη αναδρομικότητας όσο και η αρχή της νομικής προβλέψεως των ποινών (βλ., μεταξύ άλλων, ΕΔΔΑ, απόφαση S.W. κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 22ας

Νοεμβρίου 1995, σειρά Α αριθ. 335, § 35, και απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Δεκεμβρίου 1996, C-74/95 και C-129/95, Χ, Συλλογή 1996, σ. I-6609, σκέψη 25). Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, η αρχή της νομικής προβλέψεως των ποινών αποτελεί απόρροια της αρχής της ασφάλειας δικαίου, η οποία αναγνωρίζεται ως γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 12ης Νοεμβρίου 1981, 212/80 έως 217/80, Salumi κ.λπ., Συλλογή 1981, σ. 2735, σκέψη 10, και της 22ας Φεβρουαρίου 1984, 70/83, Kloppenburg, Συλλογή 1984, σ. 1075, σκέψη 11), και επιβάλλει, μεταξύ άλλων, να είναι η κοινοτική νομοθεσία σαφής και προβλέψιμη για τους διοικουμένους· οσάκις δε πρόκειται για διατάξεις που μπορούν να έχουν οικονομικές επιπτώσεις, η βεβαιότητα και η δυνατότητα προβλέψεως αποτελούν επιταγή που πρέπει να τηρείται με ιδιαίτερη αυστηρότητα, ούτως ώστε να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν με ακρίβεια την έκταση των υποχρεώσεων που τους επιβάλλονται (βλ. την απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Μαρτίου 1990, C-30/89, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 1990, σ. I-691, σκέψη 23, και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

36 Όσον αφορά τα κριτήρια που καθιστούν δυνατό να εκτιμηθεί ο επαρκώς βέβαιος και προβλέψιμος χαρακτήρας ενός «νόμου» κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, η προσφεύγουσα υπενθυμίζει ότι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου απαιτεί να έχουν πρόσβαση στον νόμο τα πρόσωπα τα οποία αφορά και να είναι ο νόμος διατυπωμένος με επαρκή σαφήνεια ώστε να μπορούν τα πρόσωπα αυτά —βοηθούμενα, εν ανάγκη, από ενημερωμένους συμβούλους— να προβλέψουν, σε εύλογο βαθμό αναλόγως της περιπτώσεως, τις συνέπειες που είναι δυνατόν να προκύψουν από μια συγκεκριμένη πράξη. Ωστόσο, κατά το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ένας νόμος που αναγνωρίζει ευχέρεια εκτιμήσεως δεν αντίκειται, αυτός καθαυτόν, στην επιταγή αυτή, υπό τον όρο ότι η έκταση και ο τρόπος ασκήσεως αυτής της ευχέρειας έχουν καθοριστεί με επαρκή σαφήνεια, λαμβανομένου υπόψη του θεμιτού επιδιωκομένου στόχου, ώστε να παρέχεται στο άτομο προσήκουσα προστασία κατά των αυθαιρεσιών (ΕΔΔΑ, αποφάσεις Margareta και Roger Andersson κατά Σουηδίας της 25ης Φεβρουαρίου 1992, σειρά Α αριθ. 226, § 75, και Malone κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 2ας Αυγούστου 1984, σειρά Α αριθ. 82, § 66).

37 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η αρχή της νομικής προβλέψεως των ποινών έχει εφαρμογή τόσο στις ποινικές κυρώσεις όσο και στις μη έχουσες εν στενή εννοία ποινικό χαρακτήρα κυρώσεις και, ως εκ τούτου, και στο άρθρο 15, παράγραφος 2,

του κανονισμού 17, ανεξαρτήτως του ζητήματος της νομικής φύσεως των προστίμων που επιβάλλει η Επιτροπή βάσει της διατάξεως αυτής. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι «μια κύρωση, έστω και αν δεν έχει ποινικό χαρακτήρα, μπορεί να επιβληθεί μόνο αν στηρίζεται σε σαφή και μη διφορούμενη νομική βάση» (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 25ης Σεπτεμβρίου 1984, 117/83, Könecke, Συλλογή 1984, σ. 3291, σκέψη 11, και της 18ης Νοεμβρίου 1987, 137/85, Maizena, Συλλογή 1987, σ. 4587, σκέψη 15). Η ένδειξη που περιέχεται στο άρθρο 15, παράγραφος 4, του κανονισμού 17 και σύμφωνα με την οποία οι αποφάσεις της Επιτροπής με τις οποίες επιβάλλονται πρόστιμα λόγω παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού «δεν έχουν ποινικό χαρακτήρα», δεν ασκεί επιρροή εν προκειμένω, καθόσον ο προσδιορισμός της φύσεως μιας νομικής πράξεως δεν είναι καθοριστικός για την εκτίμησή της (ΕΔΔΑ, απόφαση Engel κ.λπ. κατά Κάτω Χωρών της 8ης Ιουνίου 1976, σειρά Α αριθ. 22, § 81). Αντιθέτως, κατά την προσφεύγουσα, από τη βαρύτητα των επιβαλλομένων προστίμων και από την κατασταλτική και προληπτική λειτουργία τους προκύπτει ότι τα πρόστιμα έχουν, στην ουσία, οιονεί ή εν ευρεία εννοία ποινικό χαρακτήρα.

38 Η ερμηνεία αυτή είναι, εξάλλου, σύμφωνη με εκείνη που έδωσε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην έννοια της ποινικής κατηγορίας (ΕΔΔΑ, αποφάσεις Belilos κατά Ελβετίας της 29ης Απριλίου 1988, σειρά Α αριθ. 132, § 62 και 68· Öztürk κατά Γερμανίας της 21ης Φεβρουαρίου 1984, σειρά Α αριθ. 73, § 46 επ.· και προμνησθείσα στη σκέψη 37 απόφαση Engel κ.λπ. κατά Κάτω Χωρών, § 80 επ.), σύμφωνα με την οποία ακόμα και τα μικρού ποσού πρόστιμα που επιβάλλονται στο πλαίσιο διοικητικών διαδικασιών είναι ποινικής φύσεως. Η προσφεύγουσα θεωρεί ότι, κατά μείζονα λόγο, αυτό ισχύει και για τα πρόστιμα που επιβάλλει η Επιτροπή λόγω παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου, λαμβανομένου υπόψη του μεγέθους των ποσών τους.

39 Η προσφεύγουσα υπενθυμίζει ότι, κατά το Δικαστήριο, η νομική σαφήνεια είναι «ιδιαιτέρως επιτακτική σ' έναν τομέα όπου οποιαδήποτε αβεβαιότητα μπορεί να προκαλέσει [...] την εφαρμογή ιδιαιτέρως αισθητών κυρώσεων» (απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Ιουλίου 1980, 32/79, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Συλλογή τόμος 1980/II, σ. 547, σκέψη 46), πράγμα το οποίο συμβαίνει στην περίπτωση των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.

40 Εξάλλου, η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι από την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ του Συμβουλίου και της Επιτροπής, την οποία προβλέπουν τα άρθρα 83 ΕΚ και 85 ΕΚ, προκύπτει ότι μόνο το Συμβούλιο είναι αρμόδιο να εκδίδει τους κανονισμούς ή τις οδηγίες προς εφαρμογή των αρχών που περιέχονται στα άρθρα 81 ΕΚ και 82 ΕΚ. Οι επιταγές που συνάγονται από την αρχή της νομικής προβλέψεως των ποινών συνεπάγονται, ως εκ τούτου, ότι το Συμβούλιο δεν έχει δικαίωμα να μεταβιβάσει στην Επιτροπή την εξουσία επιβολής προστίμων ελλείψει επαρκώς καθορισμένου συστήματος.

41 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή διαθέτει ταυτοχρόνως εξουσίες έρευνας, διατυπώσεως κατηγορίας και κρίσεως. Οι εξουσίες αυτές, που δεν συμβιβάζονται με τις συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, πρέπει να διέπονται από κανόνες σαφείς και επιδεχόμενους μία και μόνη ερμηνεία. Η προσφεύγουσα θεωρεί, ως εκ τούτου, ότι ο κανονισμός περί εφαρμογής των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ του Συμβουλίου πρέπει να καθορίζει επακριβώς το περιεχόμενο, τον σκοπό και την ένταση των κυρώσεων. Εξάλλου, η αρχή της νομικής προβλέψεως των ποινών επιβάλλει να προβλέπεται ανώτατο όριο, το οποίο δεν πρέπει να είναι υπερβολικά υψηλό ούτως ώστε το πρόστιμο να μην αποκτά ποινικό χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, αν το ύψος του προστίμου μπορεί να είναι απεριόριστο, τελικά δεν καθορίζεται εκ των προτέρων από το Συμβούλιο, αλλά επιβάλλεται από την Επιτροπή ενεργούσα ως εκτελεστική αρχή.

42 Η προσφεύγουσα θεωρεί ότι το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 δεν ανταποκρίνεται στις ανωτέρω περιγραφείσες επιταγές της αρχής της νομικής προβλέψεως των ποινών.

43 Πρώτον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι ο κανονισμός 17 δεν προβλέπει περιπτώσεις στις οποίες για την παράβαση των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ πρέπει να επιβληθεί πρόστιμο, αφήνοντας στην Επιτροπή διακριτική ευχέρεια να αποφασίσει κατά πόσον είναι σκόπιμη η επιβολή προστίμου. Υπενθυμίζει, συναφώς, την απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Ιουλίου 1979, 32/78, 36/78 έως 82/78, BMW Belgium κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1979/II, σ. 177, σκέψη 53), σύμφωνα με την οποία η Επιτροπή διαθέτει απόλυτη ελευθερία κατά την άσκηση της διακριτικής ευχέρειάς της να αποφασίζει την επιβολή ή τη μη επιβολή προστίμου.

44 Δεύτερον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού δεν προβλέπει αριθμητικώς εκφρασμένο όριο. Η προσφεύγουσα θεωρεί, συνεπώς, ότι το πλαίσιο αυτό δεν συμβιβάζεται με την αρχή της νομικής προβλέψεως των ποινών και συνιστά μετάθεση στην Επιτροπή μιας αρμοδιότητας η οποία ανήκει, δυνάμει της Συνθήκης, στο Συμβούλιο. Στην πραγματικότητα, το ύψος του προστίμου δεν καθορίζεται εκ των προτέρων με τον κανονισμό, αλλά καθορίζεται αποκλειστικά από την Επιτροπή, και τούτο κατά τρόπο μη δυνάμενο να προβλεφθεί ούτε να ελεγχθεί (βλ. την προμνησθείσα στη σκέψη 35 απόφαση Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψη 23 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Η ανάγκη εξασφαλίσεως της αποτρεπτικής λειτουργίας του προστίμου δεν μπορεί να δικαιολογήσει αυτή την απουσία απολύτου ανωτάτου ορίου, καθόσον η επιταγή αυτή πρέπει να συμβιβάζεται με τη θεμελιώδη, ανώτερης νομικής ισχύος, αρχή του κοινοτικού δικαίου που αποτελεί η αρχή της νομικής προβλέψεως των ποινών (προμνησθείσες στη σκέψη 35 αποφάσεις Kloppenburg, σκέψη 11, και Salumi κ.λπ., σκέψη 10).

45 Τρίτον, η προσφεύγουσα παρατηρεί ότι δεν υφίστανται κριτήρια, θεσπισθέντα από τον νομοθέτη, για την επιμέτρηση του προστίμου, πέραν των κριτηρίων της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραβάσεως. Όμως, τα δύο αυτά κριτήρια δεν έχουν, στην πράξη, κανένα περιοριστικό αποτέλεσμα στην εξουσία εκτιμήσεως της Επιτροπής. Συγκεκριμένα, αφενός, η Επιτροπή δεν δεσμεύεται από κανένα δεσμευτικό ή εξαντλητικό κατάλογο κριτηρίων που πρέπει υποχρεωτικά να λαμβάνονται υπόψη (διάταξη του Δικαστηρίου της 25ης Μαρτίου 1996, C-137/95 P, SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-1611, σκέψη 54, και απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιουλίου 1997, C-219/95 P, Ferriere Nord κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-4411, σκέψη 33· απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, Τ-9/99, HFB κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1487, σκέψη 443) και, αφετέρου, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη της διάφορους επιβαρυντικούς ή ελαφρυντικούς παράγοντες τους οποίους οι διοικούμενοι δεν μπορούν να γνωρίζουν εκ των προτέρων.

46 Εξάλλου, οι επιταγές της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως δεν μπορούν να αντισταθμίσουν αυτή την ασάφεια, δεδομένου ότι, κατά τη νομολογία, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να μεριμνά ώστε τα τελικά ποσά των προστίμων να αντικατοπτρίζουν οιαδήποτε διαφορά μεταξύ των εμπλεκομένων επιχειρήσεων όσον αφορά τον κύκλο εργασιών τους (απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, Τ-23/99, LR AF 1998 κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1705, σκέψη 278).

47 Η άποψη της προσφεύγουσας ενισχύεται και από μια απόφαση του Bundesverfassungsgericht (γερμανικού συνταγματικού δικαστηρίου), σύμφωνα με την οποία ένας ποινικός κανόνας που προβλέπει ως ανώτατο όριο της ποινής το μέγεθος της περιουσίας του καταδικαζομένου είναι ακυρωτέος ως αντιβαίνων στην αρχή της νομικής προβλέψεως των ποινών (απόφαση της 20ής Μαρτίου 2002, BvR 794/95, NJW 2002, σ. 1779). Αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από το Συμβούλιο, το άρθρο 81, παράγραφος 2, του γερμανικού νόμου περί των περιορισμών του ανταγωνισμού [Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen (GWB)] δεν περιλαμβάνει διάταξη ανάλογη του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, καθόσον ο νομοθέτης εκουσίως απέφυγε να θεσπίσει ένα τέτοιο πλαίσιο.

48 Τέταρτον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η πρακτική λήψεως των αποφάσεων της Επιτροπής καταδεικνύει το βάσιμο της απόψεώς της. Η πρακτική αυτή χαρακτηρίζεται από σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των ποσών των επιβαλλομένων προστίμων και από μια απότομη και πρόσφατη αύξηση των εν λόγω ποσών. Η προσφεύγουσα παρατηρεί, μεταξύ άλλων, ότι οκτώ από τα δέκα μεγαλύτερα πρόστιμα επιβλήθηκαν μετά το 1998 και ότι ένα πρόστιμο ρεκόρ ύψους 855,23 εκατομμυρίων ευρώ, εκ των οποίων 462 εκατομμύρια σε μία μόνη επιχείρηση, επιβλήθηκε το 2001 στη λεγόμενη υπόθεση «βιταμίνες» [απόφαση της Επιτροπής C(2001) 3695 τελικό, της 21ης Νοεμβρίου 2001, υπόθεση COMP/E-1/37.512]. Το τελευταίο αυτό ποσό είναι δεκαπενταπλάσιο του μέσου όρου των προστίμων που επιβλήθηκαν από το 1994 έως το 2000, το δε δεύτερο υψηλότερο πρόστιμο [απόφαση της Επιτροπής C(2001) 4573 τελικό, COMP/E-1/36.212 — Papier autocopiant] για το 2001 αντιπροσωπεύει το εξαπλάσιο αυτού του μέσου όρου.

49 Πέμπτον, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι το υπάρχον σύστημα δεν δικαιολογείται από την αναγκαία αποτρεπτική λειτουργία που πρέπει να επιτελούν τα πρόστιμα έναντι των επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, αφενός, η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι, καίτοι το ακριβές ποσό του προστίμου δεν πρέπει να μπορεί να καθοριστεί εκ των προτέρων, ο αποτρεπτικός στόχος δεν επιτρέπει, ωστόσο, στο Συμβούλιο να μην «αναφέρει σαφώς τα όρια της αρμοδιότητας που απονέμεται στην Επιτροπή». Αφετέρου, η προσφεύγουσα παρατηρεί ότι η απουσία μιας ελάχιστης προβλεψιμότητας του προστίμου είχε, στην πραγματικότητα, ως αποτέλεσμα να αποτρέπει τις επιχειρήσεις να συνεργαστούν με την Επιτροπή. Η δυνατότητα εκτιμήσεως, έστω και κατά προσέγγιση, των πιθανών συνεπειών μιας συμπεριφοράς θα εξασφάλιζε, αντιθέτως, πολύ καλύτερα το επιδιωκόμενο αποτρεπτικό αποτέλεσμα, όπως συμβαίνει με τους εθνικούς ποινικούς νόμους.

50 Έκτον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι οι κατευθυντήριες γραμμές δεν μπορούν να θεωρηθούν ως θεραπεύουσες την έλλειψη νομιμότητας του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17. Αφενός, οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές δεν συνιστούν, κατά την προσφεύγουσα, νομική πράξη κατά την έννοια του άρθρου 249 ΕΚ και, αφετέρου, μόνο το Συμβούλιο έχει την εξουσία να νομοθετεί στον τομέα αυτόν, σύμφωνα με το άρθρο 83 ΕΚ. Η προσφεύγουσα θεωρεί, συνεπώς, ότι εναπόκειται στο Συμβούλιο να τηρεί την αρχή της νομικής προβλέψεως των ποινών. Για τους ίδιους λόγους, η αρμοδιότητα πλήρους δικαιοδοσίας που αναγνωρίζεται στο Δικαστήριο από το άρθρο 17 του κανονισμού 17 δεν μπορεί να αντισταθμίσει την έλλειψη νομιμότητας του άρθρου 15, παράγραφος 2, του ίδιου κανονισμού. Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα υπενθυμίζει ότι, παρά την αρμοδιότητα αυτή, κατά πρώτον στην Επιτροπή εναπόκειται να καθορίσει το ύψος του προστίμου και να εξακριβώσει τα πραγματικά περιστατικά στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας. Επιπλέον, η προσφεύγουσα υπενθυμίζει ότι η ασάφεια του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και η έλλειψη κριτηρίων ελέγχου καθιστούν κενή περιεχομένου την αρμοδιότητα πλήρους δικαιοδοσίας που απονέμεται στα κοινοτικά δικαιοδοτικά όργανα. Η προσφεύγουσα σημειώνει, τέλος, ότι δεν μπορεί να απαιτείται από τους διοικουμένους να ασκούν συστηματικά ένδικη προσφυγή λόγω του ότι το νομικό πλαίσιο επιβολής των προστίμων δεν είναι επαρκώς καθορισμένο. Προσθέτει ότι η εκ μέρους του κοινοτικού δικαστή αντιστάθμιση των σφαλμάτων του νομοθέτη βαίνει πέραν των καθηκόντων των δικαιοδοτικών οργάνων και είναι, συνεπώς, αμφισβητήσιμη από πλευράς του άρθρου 7, παράγραφος 1, ΕΚ.

51 Η Επιτροπή θεωρεί ότι τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας δεν είναι βάσιμα.

52 Τονίζει ότι το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 αποτελεί σαφή και απαλλαγμένη αμφισημιών νομική βάση η οποία επιτρέπει στις επιχειρήσεις να προβλέπουν τις πιθανές επιπτώσεις των πράξεών τους με επαρκή ακρίβεια.

53 Εξάλλου, υπενθυμίζει ότι η εξουσία εκτιμήσεως την οποία διαθέτει πρέπει να ασκείται τηρουμένων των κριτηρίων που θεσπίζει το άρθρο αυτό όσον αφορά τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως, των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου, ειδικότερα δε των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως, καθώς και της νομολογίας του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου. Η Επιτροπή υποστηρίζει, συνεπώς, ότι οφείλει να τηρεί τις εν λόγω αρχές οσάκις κάνει χρήση της διακριτικής ευχέρειάς της (βλ., όσον αφορά την τήρηση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 20ής Μαρτίου 2002, Τ-15/99,

Brugg Rohrsysteme κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1613, σκέψεις 149 επ., και της 9ης Ιουλίου 2003, T-224/00, Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-2597, σκέψεις 69, 207, 281 και 308· προτάσεις του γενικού εισαγγελέα D. Ruiz-Jarabo Colomer στις υποθέσεις C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2004, Συλλογή 2004, σ. I-123, I-133, σημεία 96 επ.).

54 Αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από την προσφεύγουσα, ως προς το θέμα αυτό δεν μπορεί να συναχθεί από την προμνησθείσα στη σκέψη 43 απόφαση BMW Belgium κ.λπ. κατά Επιτροπής ότι ο έλεγχος αυτός δεν εκτείνεται και στην απόφαση περί επιβολής ή μη επιβολής προστίμου. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση εκείνη, το γεγονός ότι το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η Επιτροπή είχε τη δυνατότητα να επιβάλει πρόστιμο στους μεταπωλητές ενώ δεν το είχε πράξει σε προγενέστερες υποθέσεις δεν σημαίνει ότι η εξουσία της Επιτροπής να επιβάλει ή όχι πρόστιμο είναι απεριόριστη, καθόσον η άσκηση της εξουσίας αυτής πρέπει να στηρίζεται σε αντικειμενικούς λόγους ανταποκρινόμενους στον σκοπό της διατάξεως η οποία απονέμει την εν λόγω εξουσία στην Επιτροπή.

55 Η προσφεύγουσα δεν μπορεί βασίμως να υποστηρίξει ότι η απόφαση της Επιτροπής ήταν «απόφαση έκπληξη», καθόσον η αποτρεπτική λειτουργία του προστίμου συνεπάγεται ότι οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να το υπολογίσουν εκ των προτέρων και να το συγκρίνουν με το προσδοκώμενο κέρδος. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, εν πάση περιπτώσει, η προσφεύγουσα δεν μπορούσε να στηρίξει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στο γεγονός ότι δεν θα της επιβαλλόταν πρόστιμο ανώτερο των υψηλότερων προστίμων που επιβλήθηκαν κατά τη διάρκεια της τελέσεως της παραβάσεως (προμνησθείσα στη σκέψη 46 απόφαση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 241, και προμνησθείσα στη σκέψη 53 απόφαση Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψεις 63 και 64).

56 Εξάλλου, η αρμοδιότητα πλήρους δικαιοδοσίας του Πρωτοδικείου, καθώς και η θέσπιση των κατευθυντηρίων γραμμών τον Ιανουάριο του 1998, οι οποίες κρίθηκαν σύμφωνες με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, αναιρούν την άποψη της προσφεύγουσας ότι ο καθορισμός του προστίμου γίνεται κατά τρόπον αυθαίρετο και αδιαφανή.

57 Δεν μπορεί επίσης να προσαφθεί στο Συμβούλιο ότι μεταβίβασε αρμοδιότητά του στην Επιτροπή κατά παράβαση της Συνθήκης, δεδομένου ότι το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, λόγω των κριτηρίων, όπως αυτά έχουν ερμηνευθεί από τα κοινοτικά δικαιοδοτικά όργανα, τα οποία μνημονεύει και της τηρήσεως των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου την οποία επιτάσσει, συνιστά επαρκώς σαφή νομική βάση από πλευράς του σκοπού που επιδιώκεται με την επιβολή προστίμων. Συνεπώς, η αιτίαση ότι οι κατευθυντήριες γραμμές δεν μπορούν να θεραπεύσουν την ασάφεια αυτής της διατάξεως είναι άνευ αντικειμένου. Οι κατευθυντήριες γραμμές βελτίωσαν εξάλλου την ασφάλεια δικαίου και τη διαφάνεια στη διαδικασία λήψεως των σχετικών αποφάσεων.

58 Τέλος, όσον αφορά την αύξηση του ποσού των προστίμων τα τελευταία έτη, η Επιτροπή παρατηρεί, αφενός, ότι η αύξηση του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων από τη δεκαετία του 1960 δικαιολογεί από μόνη της το περιθώριο ελιγμού που παρέχει στην Επιτροπή η διάταξη αυτή και, αφετέρου, ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία (απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιουνίου 1983, 100/80 έως 103/80, Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 1825, σκέψεις 108 και 109· προμνησθείσα στη σκέψη 46 απόφαση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 237, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Ιουλίου 2001, T-202/98, T-204/98 και T-207/98, Tate & Lyle κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-2035, σκέψεις 144 και 145), η Επιτροπή πρέπει να έχει τη δυνατότητα να αυξάνει το ύψος των προστίμων προκειμένου να ενισχύει το αποτρεπτικό τους αποτέλεσμα. Η διακριτική αυτή ευχέρεια δεν είναι, ωστόσο, απεριόριστη, καθόσον το Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο εξετάζουν κατά πόσον οι αυξήσεις τις οποίες αποφασίζει η Επιτροπή δικαιολογούνται από το συμφέρον το οποίο επικαλείται (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-334/94, Sarrió κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1439, σκέψεις 323 έως 335, και της 20ής Μαρτίου 2002, T-16/99, Lögstör Rör κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. II-1633, σκέψη 251). Η Επιτροπή σημειώνει, τέλος, ότι, παρά την άνοδο αυτή του επιπέδου των προστίμων, οι πρόδηλες, σοβαρές και μεγάλης διάρκειας παραβάσεις εξακολουθούν να είναι σχετικά συχνές.

59 Το Συμβούλιο, που παρεμβαίνει στη διαφορά, θεωρεί ότι ένσταση ελλείψεως νομιμότητας του άρθρου 15 του κανονισμού 17 πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη. Το Συμβούλιο αναγνωρίζει ότι, έστω και αν πρόκειται για κύρωση η οποία δεν έχει ποινικό χαρακτήρα, το πρόστιμο πρέπει να στηρίζεται σε σαφή και μη διφορούμενη νομική βάση. Θεωρεί, ωστόσο, ότι το άρθρο 15 του κανονισμού 17 ανταποκρίνεται στην επιταγή αυτή. Υπενθυμίζει, εξάλλου, ότι η αρχή nulla poena sine lege έχει

εφαρμογή μόνο στις ποινικές κυρώσεις, πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει στην περίπτωση των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 σύμφωνα με την παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου. Συνεπώς, οι επιταγές της αρχής αυτής δεν μπορούν να τύχουν εφαρμογής στην υπό κρίση περίπτωση (προμνησθείσα στη σκέψη 37 απόφαση Maizena, σκέψη 14· ΕΔΔΑ, απόφαση Welch κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 9ης Φεβρουαρίου 1995, σειρά Α αριθ. 307).

60 Εξάλλου, το Συμβούλιο θεωρεί ότι το ύψος της κυρώσεως καθορίζεται επαρκώς, δεδομένου ότι το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 προβλέπει ένα ανώτατο όριο του προστίμου το οποίο αποτελεί συνάρτηση του κύκλου εργασιών της ενδιαφερομένης επιχειρήσεως. Ένα απόλυτο ανώτατο όριο δεν θα ήταν ενδεδειγμένο, δεδομένου ότι οι αποφάσεις της Επιτροπής αφορούν ατομικές περιπτώσεις. Άλλωστε, η εξουσία εκτιμήσεως της Επιτροπής δεν είναι καθόλου απόλυτη, αλλά περιορίζεται από την υποχρεωτική λήψη υπόψη των κριτηρίων της διάρκειας και της σοβαρότητας της παραβάσεως τα οποία προβλέπει το εν λόγω άρθρο. Η Επιτροπή υποχρεούται επίσης να τηρεί τις αρχές της αναλογικότητας και της απαγορεύσεως των διακρίσεων.

61 Το Συμβούλιο θεωρεί ότι δύσκολα μπορεί να καθοριστεί ένα περιοριστικότερο πλαίσιο το οποίο να επιτρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαίτερες περιστάσεις κάθε παραβάσεως και να εξασφαλίζεται επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα. Εξάλλου, το Πρωτοδικείο ουδέποτε αμφισβήτησε το κύρος του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, αντιθέτως δε μάλλον το έχει επιβεβαιώσει (προμνησθείσα στη σκέψη 58 απόφαση Tate & Lyle κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 98 έως 101).

62 Όσον αφορά την αιτίαση που η προσφεύγουσα αντλεί από το ότι η πρακτική της Επιτροπής χαρακτηρίζεται από σημαντικότατες διαφορές ως προς το ύψος των προστίμων που επιβάλλει και από απότομη και πρόσφατη αύξησή του, το Συμβούλιο παρατηρεί ότι οι διαπιστώσεις αυτές απλώς αντικατοπτρίζουν το γεγονός ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις έχουν διαφορετικούς κύκλους εργασιών και ότι το μέγεθος των εμπλεκομένων επιχειρήσεων αυξάνει.

63 Κατά το Συμβούλιο, είναι επίσης εσφαλμένος ο ισχυρισμός ότι η Επιτροπή συγκεντρώνει τις λειτουργίες της αρχής που διεξάγει την έρευνα, του κατηγόρου και του δικαστή, δεδομένου ότι υπόκειται σε έλεγχο πλήρους δικαιοδοσίας και δεν μπορεί να θεωρηθεί, συνεπώς, ως έχουσα ταυτοχρόνως τις ιδιότητες του δικαστή και του διαδίκου.

64 Το αυτό ισχύει και για τον ισχυρισμό ότι το Συμβούλιο έχει μεταβιβάσει στην Επιτροπή την αρμοδιότητά του προς επιβολή προστίμων. Συγκεκριμένα, το Συμβούλιο υπενθυμίζει ότι η προς την Επιτροπή δοθείσα εξουσιοδότηση αφορά μόνο την αρμοδιότητα λήψεως αποφάσεων βάσει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, το οποίο αποτελεί την έκφραση της αρμοδιότητας του Συμβουλίου. Αυτό είναι σύμφωνο προς το άρθρο 202, τρίτη παύλα, ΕΚ.

65 Τέλος, το Συμβούλιο παρατηρεί ότι, αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από την προσφεύγουσα, υπάρχουν σε επίπεδο κρατών μελών, μεταξύ άλλων στη Σουηδία και στη Γερμανία, αντίστοιχοι κανόνες.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

66 Υπενθυμίζεται ότι από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η αρχή της νομικής προβλέψεως των ποινών είναι απόρροια της αρχής της ασφάλειας δικαίου, η οποία αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου και απαιτεί, μεταξύ άλλων, να είναι σαφείς και ακριβείς οι κοινοτικές ρυθμίσεις, ιδίως όταν αυτές επιβάλλουν ή επιτρέπουν την επιβολή κυρώσεων, ούτως ώστε να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν σαφώς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις ρυθμίσεις αυτές και να λαμβάνουν τα ανάλογα μέτρα (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Ιουλίου 1981, 169/80, Gondrand Frères και Garancini, Συλλογή 1981, σ. 1931, σκέψη 17· προμνησθείσα στη σκέψη 37 απόφαση Maizena, σκέψη 15· απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 1996, C-143/93, van Es Douane Agenten, Συλλογή 1996, σ. I-431, σκέψη 27, και προμνησθείσα στη σκέψη 35 απόφαση X, σκέψη 25).

67 Η αρχή αυτή, η οποία αποτελεί μέρος των κοινών συνταγματικών παραδόσεων των κρατών μελών και καθιερώνεται από διάφορες διεθνείς συνθήκες, μεταξύ άλλων από το άρθρο 7 της ΕΣΔΑ, ισχύει τόσο για τους ποινικού χαρακτήρα κανόνες όσο και για τις ειδικές διοικητικής φύσεως ρυθμίσεις οι οποίες επιβάλλουν διοικητικές κυρώσεις ή επιτρέπουν την επιβολή τους (βλ. την προμνησθείσα στη σκέψη 37 απόφαση Maizena, σκέψεις 14 και 15 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Έχει εφαρμογή όχι μόνο στους κανόνες που προβλέπουν στα συστατικά στοιχεία μιας παραβάσεως, αλλά και στους κανόνες που καθορίζουν τις συνέπειες που απορρέουν από την παράβαση των πρώτων κανόνων (βλ., υπό την έννοια αυτή, προμνησθείσα στη σκέψη 35 απόφαση X, σκέψεις 22 και 25).

68 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ έχει ως εξής:

«Ουδείς δύναται να καταδικασθή διά πράξιν ή παράλειψιν η οποία, καθ' ην στιγμήν διεπράχθη, δεν απετέλει αδίκημα συμφώνως προς το εθνικόν ή διεθνές δίκαιον. Ούτε και επιβάλλεται βαρυτέρα ποινή από εκείνην η οποία επεβάλλετο κατά την στιγμήν της διαπράξεως του αδικήματος.»

69 Κατά το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι ο νόμος πρέπει να καθορίζει σαφώς τις παραβάσεις και τις ποινές με τις οποίες αυτές τιμωρούνται. Η προϋπόθεση αυτή πληρούται όταν ο διοικούμενος μπορεί να γνωρίζει, από το κείμενο της σχετικής διατάξεως και, εν ανάγκη, από την εκ μέρους των δικαστηρίων ερμηνεία της διατάξεως αυτής, ποιες πράξεις ή παραλείψεις συνεπάγονται την ποινική ευθύνη του (ΕΔΔΑ, απόφαση Coëme κατά Βελγίου της 22ας Ιουνίου 2000, *Recueil des arrêts et décisions*, 2000-VII, § 145).

70 Το Συμβούλιο υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο δεν μπορεί να εμπνευστεί από το άρθρο 7, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ και από τη σχετική με το άρθρο αυτό νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου προκειμένου να εξετάσει τη νομιμότητα του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, δεδομένου ότι το άρθρο 15, παράγραφος 4, του κανονισμού 17 ορίζει ότι οι αποφάσεις που λαμβάνει η Επιτροπή δυνάμει, μεταξύ άλλων, της παραγράφου 2 της διατάξεως αυτής δεν έχουν ποινικό χαρακτήρα.

71 Όμως, χωρίς να είναι απαραίτητο να κριθεί κατά πόσον, λόγω ιδίως της φύσεως και του βαθμού αυστηρότητας των προστίμων που επιβάλλει η Επιτροπή δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, το άρθρο 7, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ έχει εφαρμογή στις κυρώσεις αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, έστω και στην περίπτωση που το άρθρο 7, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ θα εθεωρείτο ότι έχει εφαρμογή στις κυρώσεις αυτές, από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου προκύπτει ότι, για να ανταποκρίνονται στις επιταγές της διατάξεως αυτής, δεν είναι απαραίτητο να είναι οι όροι των διατάξεων δυνάμει των οποίων επιβάλλονται οι κυρώσεις αυτές τόσον ακριβείς ώστε οι συνέπειες που είναι δυνατόν να προκύψουν από την παράβαση των διατάξεων αυτών να μπορούν να προβλεφθούν με απόλυτη βεβαιότητα.

72 Πράγματι, σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η ύπαρξη ασαφών όρων στη διάταξη δεν συνεπάγεται αναγκαστικά παράβαση του άρθρου 7 της ΕΣΔΑ και το γεγονός ότι ένας νόμος απονέμει εξουσία εκτιμήσεως δεν συνιστά, αυτό καθαυτό, μη τήρηση της προϋποθέσεως προβλεψιμότητας, υπό την προϋπόθεση ότι η έκταση και ο τρόπος ασκήσεως αυτής της εξουσίας καθορίζονται με επαρκή σαφήνεια, λαμβανομένου υπόψη του θεμιτού επιδιωκομένου σκοπού, ώστε να παρέχεται στον ιδιώτη προσήκουσα προστασία κατά της αυθαιρεσίας (ΕΔΔΑ, προμνησθείσα στη σκέψη 36 απόφαση Margareta και Roger Andersson κατά Σουηδίας, § 75). Ως προς το θέμα αυτό, εκτός από το ίδιο το κείμενο του νόμου, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου λαμβάνει υπόψη το κατά πόσον οι χρησιμοποιούμενες αόριστες έννοιες έχουν διευκρινιστεί από πάγια και δημοσιευμένη νομολογία (απόφαση G. κατά Γαλλίας της 27ης Σεπτεμβρίου 1995, σειρά Α αριθ. 325-Β, § 25).

73 Εξάλλου, η λήψη υπόψη των κοινών συνταγματικών παραδόσεων των κρατών μελών δεν οδηγεί σε διαφορετική ερμηνεία της αρχής της νομικής προβλέψεως των ποινών, γενικής αρχής του κοινοτικού δικαίου. Όσον αφορά τα επιχειρήματα που αντλεί η προσφεύγουσα από την απόφαση του Bundesverfassungsgericht της 20ής Μαρτίου 2002 (ανωτέρω σκέψη 47), αν υποτεθεί ότι η απόφαση αυτή είναι προσφυής στο πλαίσιο της επιβολής προστίμων για παραβάσεις των κανόνων του ανταγωνισμού, καθώς και από το άρθρο 81, παράγραφος 2, του GWB, ο οποίος δεν περιέχει καμία διάταξη αντίστοιχη του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι δεν μπορεί να συναχθεί κοινή συνταγματική παράδοση από τη νομική κατάσταση ενός και μόνον κράτους μέλους. Αντιθέτως, πρέπει να σημειωθεί συναφώς, όπως παρατήρησε το Συμβούλιο χωρίς να

αντικρουσθεί ως προς το σημείο αυτό από την προσφεύγουσα, ότι στο σχετικό δίκαιο άλλων κρατών μελών απαντάται, για την επιβολή διοικητικών κυρώσεων όπως αυτές που επιβάλλονται για την παράβαση των εθνικών κανόνων ανταγωνισμού, επίπεδο οριοθετήσεως των κυρώσεων ανάλογο προς αυτό του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού, με κριτήρια παρεμφερή ή ταυτόσημα με εκείνα που προβλέπει αυτή η κοινοτική διάταξη. Το Συμβούλιο προβάλλει συναφώς ως παράδειγμα το Βασίλειο της Σουηδίας.

74 Όσον αφορά το κύρος του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 από πλευράς της αρχής της νομικής προβλέψεως των ποινών, όπως αυτή έχει αναγνωριστεί από τον κοινοτικό δικαστή σε συμφωνία με τα στοιχεία της νομολογίας του ΕΔΔΑ και τις συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από την προσφεύγουσα, η Επιτροπή δεν διαθέτει απεριόριστο περιθώριο εκτιμήσεως κατά τον καθορισμό των προστίμων για παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού.

75 Πράγματι, το ίδιο το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 περιορίζει την εξουσία εκτιμήσεως της Επιτροπής. Αφενός, διευκρινίζοντας ότι «[η] Επιτροπή δύναται να επιβάλλει με απόφαση στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμο ύψους [1 000 ευρώ] μέχρις [ενός εκατομμυρίου ευρώ], ή ποσό μεταλύτερο από αυτό μέχρι ποσοστού δέκα τοις εκατό του κύκλου εργασιών που επραγματοποιήθη κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο από μία των επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν συνεργήσει στην παράβαση», προβλέπει ένα ανώτατο όριο των προστίμων σε συνάρτηση με τον κύκλο εργασιών των εμπλεκομένων επιχειρήσεων, ήτοι κατ' εφαρμογήν ενός αντικειμενικού κριτηρίου. Έτσι, καίτοι, όπως επισημαίνει η προσφεύγουσα, δεν υπάρχει απόλυτο ανώτατο όριο που να ισχύει για το σύνολο των παραβάσεων των κανόνων ανταγωνισμού, υπάρχει για το πρόστιμο που είναι δυνατόν να επιβληθεί ένα ανώτατο όριο αριθμητικώς προσδιορίσιμο και απόλυτο, υπολογιζόμενο χωριστά για κάθε επιχείρηση και για κάθε περίπτωση παραβάσεως, οπότε το ανώτατο ποσό του προστίμου που μπορεί να επιβληθεί σε μια συγκεκριμένη επιχείρηση είναι δυνατόν να προσδιοριστεί εκ των προτέρων. Αφετέρου, η διάταξη αυτή επιβάλλει στην Επιτροπή να καθορίζει τα πρόστιμα σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση λαμβάνοντας «υπόψη, εκτός από τη σοβαρότητα της παραβάσεως, και [τη] διάρκειά της».

76 Είναι μεν αληθές ότι τα δύο αυτά κριτήρια αφήνουν στην Επιτροπή ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως· πρόκειται, ωστόσο, για κριτήρια τα οποία έχουν προκριθεί και από άλλους νομοθέτες σε αντίστοιχες διατάξεις και τα οποία επιτρέπουν στην Επιτροπή να επιβάλλει κυρώσεις λαμβάνοντας υπόψη τον βαθμό του παρανόμου της συγκεκριμένης συμπεριφοράς. Επομένως, πρέπει να θεωρηθεί, προς το παρόν, ότι το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, μολονότι αφήνει στην Επιτροπή κάποιο περιθώριο εκτιμήσεως, καθορίζει τα κριτήρια και τα όρια που τη δεσμεύουν κατά την άσκηση της εξουσίας της στο πλαίσιο της επιβολής προστίμων.

77 Εξάλλου, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, κατά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, η Επιτροπή υποχρεούται να τηρεί τις γενικές αρχές του δικαίου, ειδικότερα δε τις αρχές της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί με τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου.

78 Αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, τα όρια της εξουσίας εκτιμήσεως της Επιτροπής που περιγράφηκαν ανωτέρω ισχύουν και για την απόφαση περί επιβολής ή μη επιβολής προστίμου, ιδίως όταν η Επιτροπή εφαρμόζει την ανακοίνωση περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων, το κύρος της οποίας εξάλλου δεν αμφισβητείται. Συναφώς, το ότι το Δικαστήριο δέχθηκε, με την απόφαση που παραθέτει η προσφεύγουσα (προμνησθείσα στη σκέψη 43 απόφαση BMW Belgium κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 53), ότι το γεγονός ότι, σε προγενέστερες ανάλογες υποθέσεις, η Επιτροπή έκρινε ότι δεν υπήρχε λόγος επιβολής προστίμου σε ορισμένους επιχειρηματίες δεν μπορούσε να της στερήσει μια τέτοια εξουσία την οποία ρητώς της απονέμει ο κανονισμός 17, εφόσον πληρούνταν οι απαιτούμενες για την άσκησή της προϋποθέσεις, δεν σημαίνει ότι η Επιτροπή διαθέτει διακριτική ευχέρεια να μην επιβάλει πρόστιμο χωρίς να υποχρεούται, αφενός, να σεβαστεί τον αυτοπεριορισμό της ασκήσεως της εξουσίας εκτιμήσεως ο οποίος απορρέει από τις κατευθυντήριες γραμμές και την ανακοίνωση περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων και, κυρίως, αφετέρου, να τηρήσει τις γενικές αρχές του δικαίου, ιδίως τις αρχές της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, καθώς και, γενικώς, να ενεργήσει με γνώμονα την πρακτική αποτελεσματικότητα των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ και της αρχής του ελεύθερου ανταγωνισμού που απορρέει από το άρθρο 4, παράγραφος 1, ΕΚ.

79 Πρέπει, επίσης, να προστεθεί ότι, δυνάμει του άρθρου 229 ΕΚ και του άρθρου 17 του κανονισμού 17, το Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο αποφαίνονται κατά πλήρη δικαιοδοσία επί των προσφυγών που ασκούνται κατά των αποφάσεων της Επιτροπής που ορίζουν πρόστιμα και, επομένως, μπορούν όχι μόνο να ακυρώσουν τις αποφάσεις της Επιτροπής, αλλά επίσης και να άρουν, να μειώσουν ή να αυξήσουν το επιβληθέν πρόστιμο. Έτσι, η διοικητική πρακτική της Επιτροπής υπόκειται στον πλήρη έλεγχο του κοινοτικού δικαστή. Αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, ο έλεγχος αυτός δεν οδηγεί τον κοινοτικό δικαστή να υπερβεί τις αρμοδιότητές του κατά παράβαση του άρθρου 7, παράγραφος 1, ΕΚ, δεδομένου ότι, αφενός, ο έλεγχος αυτός προβλέπεται ρητώς από τις προμνησθείσες διατάξεις, των οποίων το κύρος δεν αμφισβητείται, και, αφετέρου, ο κοινοτικός δικαστής τον ασκεί εφαρμόζοντας τα κριτήρια του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17. Επομένως, ακριβώς ο έλεγχος που ασκεί ο κοινοτικός δικαστής επέτρεψε, με πάγια και δημοσιευμένη νομολογία, να διευκρινιστούν οι ασαφείς έννοιες που ενδεχομένως περιέχει το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.

80 Εξάλλου, βάσει των κριτηρίων που προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και τα οποία διευκρινίστηκαν με τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου, η ίδια η Επιτροπή διαμόρφωσε μια διοικητική πρακτική γνωστή και προσιτή. Η πρακτική λήψεως αποφάσεων που εφαρμόζει η Επιτροπή δεν χρησιμεύει μεν, αυτή καθαυτήν ως νομικό πλαίσιο για τον καθορισμό των προστίμων στον τομέα του ανταγωνισμού (βλ. την απόφαση του Πρωτοδικείου της 18ης Ιουλίου 2005, Τ-241/01, Scandinavian Airlines System κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. II-2917, σκέψη 87, και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία), δυνάμει, ωστόσο, της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, η Επιτροπή δεν μπορεί να αντιμετωπίζει παρόμοιες καταστάσεις κατά τρόπο διαφορετικό ή διαφορετικές καταστάσεις καθ' όμοιο τρόπο, εκτός εάν μια τέτοια αντιμετώπιση δικαιολογείται αντικειμενικά (απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Δεκεμβρίου 1984, 106/83, Sermide, Συλλογή 1984, σ. 4209, σκέψη 28, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, Τ-311/94, BPB de Eendracht κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1129, σκέψη 309).

81 Άλλωστε, κατά πάγια νομολογία, η Επιτροπή μπορεί οποτεδήποτε να αναπροσαρμόσει το επίπεδο των προστίμων αν αυτό απαιτεί η αποτελεσματική εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού (προμνησθείσα στη σκέψη 58 απόφαση Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 109, και προμνησθείσα στη σκέψη 46 απόφαση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψεις 236 και 237), δεδομένου ότι μια τέτοια μεταβολή της διοικητικής πρακτικής μπορεί να θεωρηθεί

ότι δικαιολογείται αντικειμενικά από τον σκοπό γενικής προλήψεως των παραβάσεων των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού. Η πρόσφατη αύξηση του ύψους των προστίμων, την οποία επικαλείται και επικρίνει η προσφεύγουσα, δεν μπορεί, συνεπώς, αυτή καθαυτήν, να θεωρηθεί παράνομη από πλευράς της αρχής της νομικής προβλέψεως των ποινών, εφόσον παραμένει εντός του νομίμου πλαισίου που καθορίζει το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, όπως αυτό έχει ερμηνευθεί από τα κοινοτικά δικαιοδοτικά όργανα.

82 Εξάλλου, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, για λόγους διαφάνειας και για τη βελτίωση της ασφάλειας δικαίου των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων, η Επιτροπή δημοσίευσε κατευθυντήριες γραμμές, στις οποίες εκθέτει τη μέθοδο υπολογισμού που δεσμεύεται να εφαρμόζει σε κάθε περίπτωση. Συναφώς, το Δικαστήριο, άλλωστε, έχει θεωρήσει ότι, θεσπίζοντας τέτοιους κανόνες συμπεριφοράς και αναγγέλλοντας με τη δημοσίευσή τους ότι θα τους εφαρμόζει πλέον στις περιπτώσεις που οι κανόνες αυτοί αφορούν, η Επιτροπή αυτοπεριορίζεται κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως και δεν μπορεί να αποκλίνει από τους κανόνες αυτούς, διότι άλλως θα κινδυνεύει να ελεγχθεί λόγω παραβιάσεως γενικών αρχών του δικαίου, όπως είναι η ίση μεταχείριση και η προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Επιπλέον, οι κατευθυντήριες γραμμές, έστω και αν δεν συνιστούν τη νομική βάση της αποφάσεως της Επιτροπής, καθορίζουν ωστόσο κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο τη μεθοδολογία που η Επιτροπή επέβαλε στον εαυτό της για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων που επιβάλλονται με την εν λόγω απόφαση και κατοχυρώνουν, κατά συνέπεια, την ασφάλεια δικαίου των επιχειρήσεων (απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψεις 211 και 213). Επομένως, αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, η εκ μέρους της Επιτροπής θέσπιση των κατευθυντηρίων γραμμών, στο μέτρο που εντάσσεται στο νόμιμο πλαίσιο που επιβάλλει το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έγινε καθ' υπέρβαση αρμοδιότητας, αλλ' απλώς συνέβαλε στη διευκρίνιση των ορίων της ασκήσεως της εξουσίας εκτιμήσεως της Επιτροπής η οποία ούτως ή άλλως απορρέει από τη διάταξη αυτή.

83 Έτσι, λαμβανομένων υπόψη των διαφόρων στοιχείων που εκτέθηκαν ανωτέρω, ο ενημερωμένος επιχειρηματίας, επικουρούμενος εν ανάγκη από νομικό σύμβουλο, μπορεί να προβλέψει με επαρκή σαφήνεια τη μέθοδο υπολογισμού και την τάξη μεγέθους των προστίμων που μπορεί να του επιβληθούν για μια συγκεκριμένη συμπεριφορά. Το ότι ο επιχειρηματίας αυτός δεν μπορεί να γνωρίζει εκ των προτέρων με ακρίβεια το ύψος των προστίμων που η Επιτροπή θα επιβάλει σε κάθε

περίπτωση δεν συνιστά παραβίαση της αρχής της νομικής προβλέψεως των ποινών, δεδομένου ότι, λόγω της σοβαρότητας των παραβάσεων που η Επιτροπή καλείται να κολάσει, οι στόχοι καταστολής και αποτροπής των παραβάσεων δικαιολογούν το να μην είναι οι επιχειρήσεις σε θέση να αξιολογήσουν τα οφέλη που θα μπορούσαν να αντλήσουν από τη συμμετοχή τους σε κάποια παράβαση λαμβάνοντας υπόψη, εκ των προτέρων, το ποσό του προστίμου που θα τους επιβληθεί λόγω αυτής της παράνομης συμπεριφοράς.

84 Συναφώς, έστω και αν οι επιχειρήσεις δεν είναι σε θέση να γνωρίζουν εκ των προτέρων με ακρίβεια το ύψος των προστίμων που η Επιτροπή θα ορίσει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 253 ΕΚ, στην απόφαση περί επιβολής προστίμου η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη, και τούτο παρά το γεγονός ότι το όλο πλαίσιο της αποφάσεως είναι γενικώς γνωστό, να παράσχει αιτιολογία, ιδίως όσον αφορά το ύψος του επιβαλλομένου προστίμου και την επιλεγείσα για τον υπολογισμό του μέθοδο. Από την αιτιολογία αυτή πρέπει να προκύπτει κατά τρόπο σαφή και μη επιδεχόμενο παρερμηνεία η συλλογιστική της Επιτροπής, έτσι ώστε να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν το ληφθέν μέτρο ώστε να κρίνουν κατά πόσον είναι σκόπιμο να προσφύγουν στον κοινοτικό δικαστή και, ενδεχομένως, να μπορεί ο τελευταίος να ασκήσει τον έλεγχό του.

85 Τέλος, όσον αφορά το επιχείρημα ότι το Συμβούλιο, καθορίζοντας το πλαίσιο του προστίμου σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, μεταβίβασε εν τοις πράγμασι στην Επιτροπή μια αρμοδιότητα που του ανήκε δυνάμει της Συνθήκης, κατά παράβαση των άρθρων 83 ΕΚ και 229 ΕΚ, πρέπει να θεωρηθεί ότι το επιχείρημα αυτό στερείται ερείσματος.

86 Αφενός, όπως εκτίθεται ανωτέρω, το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 αφήνει μεν στην Επιτροπή ευρεία εξουσία εκτιμήσεως, περιορίζει, ωστόσο, την άσκησή της θεσπίζοντας αντικειμενικά κριτήρια τα οποία οφείλει η Επιτροπή να τηρεί. Αφετέρου, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως παρατήρησε το Συμβούλιο κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο κανονισμός 17 εκδόθηκε βάσει του άρθρου 83, παράγραφος 1, ΕΚ, το οποίο προβλέπει ότι «[ο]ι αναγκαίοι κανονισμοί ή οδηγίες για την εφαρμογή των αρχών που αναφέρονται στα άρθρα 81 [ΕΚ] και 82 [ΕΚ] θεσπίζονται από το Συμβούλιο [...] προτάσει της Επιτροπής και κατόπιν διαβουλεύσεως με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο». Οι εν λόγω κανονισμοί ή οδηγίες

έχουν, μεταξύ άλλων, ως σκοπό, σύμφωνα με το άρθρο 83, παράγραφος 2, στοιχεία α΄ και δ΄, ΕΚ, αντιστοίχως, «να εξασφαλίσουν την τήρηση των απαγορεύσεων του άρθρου 81, παράγραφος 1, [ΕΚ] και του άρθρου 82 [ΕΚ], με την πρόβλεψη προστίμων και χρηματικών ποινών» και «να οριοθετήσουν τα καθήκοντα της Επιτροπής και του Δικαστηρίου κατά την εφαρμογή των διατάξεων αυτής της παραγράφου». Υπενθυμίζεται, εξάλλου, ότι, δυνάμει του άρθρου 211, πρώτη παύλα, ΕΚ, η Επιτροπή «μεριμνά για την εφαρμογή της παρούσας Συνθήκης καθώς και των διατάξεων που θεσπίζονται δυνάμει αυτής από τα όργανα» και ότι διαθέτει, δυνάμει της τρίτης παύλας του ίδιου άρθρου, «ιδία εξουσία λήψεως αποφάσεων».

87 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η εξουσία επιβολής προστίμων σε περίπτωση παραβάσεως των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ανήκε αρχικά στο Συμβούλιο, το οποίο τη μεταβίβασε ή ανέθεσε την κατ' εξουσιοδότηση άσκησή της στην Επιτροπή, κατά την έννοια του άρθρου 202, τρίτη παύλα, ΕΚ. Σύμφωνα με τις ανωτέρω παρατεθείσες διατάξεις της Συνθήκης, η εξουσία αυτή εντάσσεται στον ρόλο της Επιτροπής να μεριμνά για την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, ρόλο ο οποίος διευκρινίστηκε, πλαισιώθηκε και σχηματοποιήθηκε, όσον αφορά την εφαρμογή των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ, με τον κανονισμό 17. Συνεπώς, η εξουσία επιβολής προστίμων την οποία ο κανονισμός αυτός απονέμει στην Επιτροπή απορρέει από τις διατάξεις της ίδιας της Συνθήκης και αποσκοπεί στην ουσιαστική εφαρμογή των απαγορεύσεων που προβλέπουν τα εν λόγω άρθρα (βλ., υπό την έννοια αυτή, προμνησθείσα στη σκέψη 58 απόφαση Tate & Lyle κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 133). Επομένως, το επιχείρημα της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί.

88 Από το σύνολο των σκέψεων αυτών προκύπτει ότι η ένσταση ελλείψεως νομιμότητας που προβλήθηκε όσον αφορά το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη.

Β — *Επί της ερμηνείας του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 υπό το φως της αρχής της νομικής προβλέψεως των ποινών*

89 Για την περίπτωση που το Πρωτοδικείο δεν θα κηρύξει το ανίσχυρο του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, η προσφεύγουσα υποστηρίζει, επικουρικώς, ότι η διάταξη αυτή χρήζει συγκεκριμενοποιήσεως και πρέπει να ερμηνεύεται αυστηρά

από πλευράς της αρχής της νομικής προβλέψεως των ποινών, όπως και η πρακτική λήψεως των αποφάσεων της Επιτροπής και η νομολογία που αφορούν τα άρθρα 81 ΕΚ και 82 ΕΚ. Η προσφεύγουσα εκθέτει, συναφώς, ορισμένες προτάσεις για την εξασφάλιση επαρκούς προβλεψιμότητας του προστίμου και ζητεί την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής.

90 Η Επιτροπή και το Συμβούλιο θεωρούν ότι τα επιχειρήματα αυτά δεν είναι βάσιμα.

91 Συναφώς, αρκεί, καταρχάς, να παρατηρηθεί ότι τα επιχειρήματα που εκθέτει η προσφεύγουσα στο πλαίσιο του επικουρικώς προβαλλομένου δευτέρου σκέλους του λόγου ακυρώσεως που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της νομικής προβλέψεως των ποινών απλώς επαναλαμβάνουν, εν μέρει, ορισμένα από τα επιχειρήματα που έχουν ήδη προβληθεί στο πλαίσιο του πρώτου σκέλους του ιδίου λόγου ακυρώσεως, βάλλοντα κατά της πρακτικής της Επιτροπής όσον αφορά τη λήψη των αποφάσεων η οποία προκύπτει από την εφαρμογή των κατευθυντηρίων γραμμών και κατά της αποφάσεως της Επιτροπής, στον βαθμό που αυτή αντικατοπτρίζει αυτή την πρακτική. Όμως, εκτός του ότι η πρακτική της Επιτροπής όσον αφορά τη λήψη των αποφάσεων δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως ελέχθη προηγουμένως, το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 δεν παραβιάζει την αρχή της νομικής προβλέψεως των ποινών και ότι η πρακτική της Επιτροπής όσον αφορά τη λήψη των αποφάσεων και οι κατευθυντήριες γραμμές συνέβαλαν ακριβώς, υπό τον έλεγχο των κοινοτικών δικαιοδοτικών οργάνων, στην ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου των επιχειρήσεων. Συνεπώς, η απόφαση της Επιτροπής δεν μπορεί να θεωρηθεί παράνομη για τον λόγο απλώς και μόνον ότι αποτελεί εφαρμογή της φερομένης ως παράνομης πρακτικής της Επιτροπής όσον αφορά τη λήψη των αποφάσεων για τα πρόστιμα. Συνεπώς, οι αιτιάσεις αυτές πρέπει να απορριφθούν.

92 Εξάλλου, στο μέτρο που η προσφεύγουσα προβάλλει, στο πλαίσιο του παρόντος σκέλους, επιχειρήματα σχετικά με την υποτιθέμενη ελλιπή αιτιολογία της αποφάσεως της Επιτροπής, όσον αφορά, ειδικότερα, τον καθορισμό του βασικού ποσού, τον πραγματικό αντίκτυπο της παραβάσεως στην αγορά και την προσαύξηση του ποσού του προστίμου προς εξασφάλιση της αποτρεπτικής λειτουργίας του, πρέπει να παρατηρηθεί ότι τα επιχειρήματα αυτά αφορούν, κατ' ουσίαν, τον τρίτο λόγο ακυρώσεως, ο οποίος αναφέρεται ειδικά στο ζήτημα της αιτιολογίας της αποφάσεως της Επιτροπής και στο πλαίσιο του οποίου θα πρέπει, ως εκ τούτου, να εξεταστούν.

93 Τέλος, κατά τα λοιπά, τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας συνίστανται σε γενικές και θεωρητικές σκέψεις ως προς την πρακτική λήψεως των αποφάσεων την οποία θα έπρεπε να εφαρμόσει η Επιτροπή, βάσει νέων διατάξεων που θα έπρεπε να θεσπίσει το Συμβούλιο, καθώς και ως προς τις νομολογιακές κατευθύνσεις που θα έπρεπε να ακολουθήσει το Πρωτοδικείο και, συνεπώς, δεν ενέχουν καμία νομικής φύσεως αιτίαση κατά της αποφάσεως της Επιτροπής και είναι, ως εκ τούτου, απορριπτέα.

94 Εξάλλου, στο υπόμνημα απαντήσεως και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η προσφεύγουσα προσέθεσε ότι ο κύκλος εργασιών στον οποίο αναφέρεται το ανώτατο ποσό του προστίμου, το οποίο καθορίζεται στο 10 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά την οικονομική χρήση που προηγήθηκε της εκδόσεως της αποφάσεως περί επιβολής του προστίμου θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως ο κύκλος εργασιών που πραγματοποιήθηκε στη συγκεκριμένη αγορά και όχι ως ο συνολικός κύκλος εργασιών.

95 Στο μέτρο που από τον ισχυρισμό αυτό συνάγεται ότι πρόθεση της προσφεύγουσας είναι να αμφισβητήσει την απόφαση της Επιτροπής καθόσον της επέβαλε πρόστιμο υπερβαίνον το 10 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποίησε στην αγορά της μεθειονίνης κατά την οικονομική χρήση που προηγήθηκε της εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, χωρίς καν να είναι αναγκαίο να τεθεί ζήτημα ως προς το παραδεκτό αυτής της επιχειρηματολογίας από πλευράς του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, και ειδικότερα ως προς την ύπαρξη στενής σχέσεως μεταξύ της επιχειρηματολογίας αυτής και ενός από τους λόγους ακυρώσεως που περιέχονται στην προσφυγή, αρκεί να υπομνησθεί ότι ούτε ο κανονισμός 17, ούτε η νομολογία, ούτε οι κατευθυντήριες γραμμές προβλέπουν ότι το ποσό των προστίμων πρέπει να καθορίζεται σε άμεση συνάρτηση προς το μέγεθος της επηρεασθείσας αγοράς, καθόσον το στοιχείο αυτό αποτελεί ένα μεταξύ πολλών άλλων κρισίμων παραγόντων. Πράγματι, σύμφωνα με τον κανονισμό 17, όπως έχει ερμηνευθεί από τη νομολογία, το ποσό του προστίμου που επιβάλλεται σε επιχείρηση λόγω παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού πρέπει να είναι ανάλογο προς την παράβαση, εκτιμώμενη στο σύνολό της, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της σοβαρότητάς της (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 6ης Οκτωβρίου 1994, Τ-83/91, Tetra Pak κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-755, σκέψη 240, και, κατ' αναλογίαν, της 21ης Οκτωβρίου 1997, Τ-229/94, Deutsche Bahn κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-1689, σκέψη 127). Όπως έκρινε το Δικαστήριο στη σκέψη 120 της προμνησθείσας στη σκέψη 58 αποφάσεως Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, για να εκτιμηθεί η σοβαρότητα μιας παραβάσεως, είναι απαραίτητο να ληφθεί υπόψη μεγάλος αριθμός

στοιχείων, των οποίων ο χαρακτήρας και η σημασία ποικίλλουν αναλόγως της μορφής της επίμαχης παραβάσεως και των ιδιαιτέρων περιστάσεών της (απόφαση του Πρωτοδικείου της 8ης Ιουλίου 2004, Τ-67/00, Τ-68/00, Τ-71/00 και Τ-78/00, JFE Engineering κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. Ι-2501, σκέψη 532).

96 Συναφώς, πρέπει επίσης να παρατηρηθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, η μόνη ρητή αναφορά στον κύκλο εργασιών της εμπλεκομένης επιχειρήσεως, ήτοι στο όριο του 10% του κύκλου εργασιών το οποίο προβλέπει για την επιμέτρηση των προστίμων το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, αναφέρεται στον συνολικό κύκλο εργασιών τον οποίο πραγματοποιεί η επιχείρηση παγκοσμίως (βλ., υπό την έννοια αυτή, προμνησθείσα στη σκέψη 58 απόφαση Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 119) και όχι στον κύκλο εργασιών που πραγματοποιεί η επιχείρηση αυτή στην αγορά που επηρεάστηκε από τη θίγουσα τον ανταγωνισμό συμπεριφορά που τιμωρείται. Από την ίδια σκέψη της αποφάσεως αυτής προκύπτει ότι στόχος του ορίου αυτού είναι να αποτραπεί η επιβολή προστίμων δυσανάλογων σε σχέση προς το μέγεθος της επιχειρήσεως στο σύνολό της (προμνησθείσα στη σκέψη 95 απόφαση JFE Engineering κατά Επιτροπής, σκέψη 533).

97 Επομένως, το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως είναι απορριπτέο.

98 Κατά συνέπεια, ο πρώτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

II — *Επί του δευτέρου λόγου ακυρώσεως που αντλείται από πλάνη εκτιμήσεως ως προς τον ενιαίο και διαρκή χαρακτήρα της παραβάσεως και ως προς τη διάρκειά της*

99 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί, κυρίως, ότι μετέσχε σε ενιαία και διαρκή παράβαση από τον Φεβρουάριο του 1986 έως τον Φεβρουάριο του 1999. Παραδέχεται τη συμμετοχή της σε παράβαση από το 1986 έως το 1988 και μετά το 1992, ισχυρίζεται όμως ότι η θίγουσα τον ανταγωνισμό πρακτική, αφενός, διεκόπη από το 1988 έως το 1992 και, αφετέρου, έληξε οριστικά το 1997. Επικουρικώς, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι η Επιτροπή όφειλε, εν πάση περιπτώσει, να λάβει υπόψη το γεγονός ότι η εφαρμογή των συμφωνιών, τουλάχιστον, ανεστάλη από το 1988 έως το 1992 και μετά το 1997.

Α — *Επί της διακοπής της παραβάσεως από το 1988 έως το 1992*

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

100 Κατά την προσφεύγουσα, κατόπιν της αποσύρσεως της Sumitomo από τη σύμπραξη, οι συσκέψεις «κορυφής» και οι θίγουσες τον ανταγωνισμό συμφωνίες διεκόπησαν το 1988 και επανελήφθησαν μόλις το 1992.

101 Πρώτον, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι, αναφέροντας στην αιτιολογική σκέψη 212 της αποφάσεώς της ότι, εφόσον οι συμμετέχοντες στη σύμπραξη δεν είχαν εκδηλώσει την πρόθεσή τους να τροποποιήσουν τις συμφωνίες ή να τις εγκαταλείψουν, δεν μπορούσε να θεωρηθεί αποδεδειγμένο ότι η σύμπραξη έπαυσε να λειτουργεί από το 1988 έως το 1992 και λαμβάνοντας υπόψη, με τις αιτιολογικές σκέψεις 251 επ. της αποφάσεώς της, ότι, εφόσον οι συμμετέχοντες στη σύμπραξη ουδέποτε εκδήλωσαν αμοιβαίως την πρόθεσή τους να θέσουν τέρμα στις συμφωνίες, έπρεπε να συναχθεί ότι δεν δημιουργήθηκε νέα σύμπραξη, αλλ' απλώς σημειώθηκε οργανική μετεξέλιξη μιας περίπλοκης συμπράξεως, η Επιτροπή αναγνώρισε εμμέσως ότι δεν διέθετε άμεση απόδειξη περί της υπάρξεως συμπράξεως μεταξύ του 1988 και του 1992. Στηρίχθηκε, συνεπώς, σε τεκμήρια και μη αυτόβουλες, κατά τη γνώμη της, συμπεριφορές, και τούτο κατά παράβαση των κανόνων που διέπουν τη διεξαγωγή των αποδείξεων και κατά παραβίαση της αρχής in dubio pro reo (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Δεκεμβρίου 1975, 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1975, σ. 507, σκέψη 354· της 14ης Φεβρουαρίου 1978, 27/76, United Brands κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1978, σ. 75, σκέψεις 261 έως 266, και της 28ης Μαρτίου 1984, 29/83 και 30/83, CRAM και Rheinzink κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 1679, σκέψη 16). Εξάλλου, η αμοιβαία ανακοίνωση της προθέσεως να τεθεί τέρμα σε μια σύμπραξη ουδόλως συνιστά προϋπόθεση του τερματισμού μιας συμφωνίας αντιβαίνουσας στο δίκαιο του ανταγωνισμού (προμνησθείσα στη σκέψη 46 απόφαση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψεις 59 επ.). Επομένως, δεν εναπόκειται στην προσφεύγουσα να αποδείξει ότι δεν μετέσχε στην παράβαση κατά τη διάρκεια της κρίσιμης περιόδου, αλλά στην Επιτροπή να αποδείξει ότι η προσφεύγουσα έλαβε όντως μέρος στην παράβαση αυτή (απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Δεκεμβρίου 1998, C-185/95 P, Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-8417, σκέψη 58).

102 Δεύτερον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι η Επιτροπή εκτίμησε εσφαλμένως τα διάφορα έγγραφα που αποδεικνύουν την ύπαρξη συμπράξεως από το 1988 έως το 1992.

103 Προς στήριξη των ισχυρισμών της, η προσφεύγουσα παρατηρεί, πρώτον, ότι η παρουσίαση των πραγματικών περιστατικών εκ μέρους της Nippon Soda, στις από 23 Φεβρουαρίου 2000 παρατηρήσεις της, στην οποία στηρίχθηκε η Επιτροπή, δεν αναφέρει παρά μία μόνο φορά την ύπαρξη συσκέψεων από το 1988 έως το 1990, συσκέψεων οι οποίες συνεχίστηκαν υπό τη μία ή την άλλη μορφή και μόνο σε επιτελικό επίπεδο έως τις 13 Μαΐου 1998. Όμως, η Επιτροπή παρέλειψε να λάβει υπόψη της το γεγονός ότι στις δηλώσεις της Nippon Soda αναφέρεται, αφενός, ότι οι συσκέψεις «κορυφής» έπαυσαν το 1988 και, αφετέρου, ότι οι συσκέψεις σε επιτελικό επίπεδο κατά το χρονικό διάστημα από το 1988 έως το 1990 δεν αφορούσαν παρά μόνο τον τρόπο με τον οποίο οι συμμετέχοντες μπορούσαν να προστατευθούν από τον ανταγωνισμό της Monsanto και την οργάνωση ανταλλαγής πληροφοριών, η οποία δεν συνιστούσε παραβίαση του δικαίου του ανταγωνισμού.

104 Δεύτερον, όσον αφορά το σημείωμα της 5ης Μαΐου 1990 που προσκόμισε η Nippon Soda (στο εξής: σημείωμα της 5ης Μαΐου 1990), και από το οποίο η Επιτροπή συνήγαγε ότι είχε πραγματοποιηθεί σύσκεψη το 1989, η προσφεύγουσα υποστηρίζει, αντιθέτως, ότι το έγγραφο αυτό εκθέτει, στο εισαγωγικό του μέρος, τους λόγους για τους οποίους οι σχέσεις εμπορικής συνεργασίας διεκόπησαν το 1989, ήτοι την ύπαρξη διαφωνίας μεταξύ, αφενός, της Sumitomo και, αφετέρου, των Degussa και Rhône-Poulenc. Εξάλλου, το σημείωμα της 5ης Μαΐου 1990 αναφέρει ότι η σύσκεψη του Αυγούστου 1989 είχε ως σκοπό να πεισθεί η Degussa να μην πωλήσει μεθειονίνη με έκπτωση. Από το εν λόγω σημείωμα προκύπτει, πάντως, ότι η Degussa απέκρουσε κατηγορηματικά κάθε τέτοια προσπάθεια, καθόσον ο εμπορικός στόχος της ήταν να ανταγωνιστεί τις Monsanto και Sumitomo. Επομένως, η σύσκεψη αυτή μπορούσε να θεωρηθεί το πολύ ως απόπειρα της Nippon Soda και της Rhône-Poulenc να παροτρύνουν την προσφεύγουσα να μετάσχει σε παράβαση και αποδεικνύει, εν πάση περιπτώσει, ότι η ίδια η προσφεύγουσα δεν είχε πρόθεση βλάβης του ανταγωνισμού.

105 Εξάλλου, κακώς η Επιτροπή συνήγαγε από το σημείωμα της 5ης Μαΐου 1990, στις αιτιολογικές σκέψεις 103 έως 106 της αποφάσεώς της, ότι η δυνατότητα

πραγματοποιήσεως νέας συσκέψεως είχε συζητηθεί, αλλά ότι δεν ήταν γνωστό αν μια τέτοια σύσκεψη έλαβε τελικά χώρα, ενώ η Nippon Soda παρατηρεί στο σημείωμα αυτό ότι, αντιθέτως, δεν ήταν δυνατόν να καταλήξουν σε κοινή εκτίμηση της τιμής πωλήσεως, δεδομένου ότι ακόμα και η Rhône-Poulenc δεν ενδιαφερόταν για μια κοινή πολιτική τιμών.

106 Τέλος, το σημείωμα της 5ης Μαΐου 1990 καταλήγει στο ότι υπήρχε «κάθε λόγος να θεωρηθεί ότι η Degussa δεν ενδιαφ[ερόταν] πολύ για το τι πράγματι [σκεπτόταν] η Rhône-Poulenc». Η προσφεύγουσα διερωτάται συνεπώς πού στηρίζει η Επιτροπή τον ισχυρισμό που περιέχεται στην αιτιολογική σκέψη 106 της αποφάσεώς της και σύμφωνα με τον οποίο οι Degussa, Rhône-Poulenc και Nippon Soda πραγματοποίησαν αρκετές συσκέψεις κατά τη διάρκεια του 1989 και του 1990 για να συζητήσουν τις τιμές και τα δεδομένα της αγοράς, καθώς και για να αποφασίσουν την κοινή τους αντίδραση στη νέα κατάσταση της αγοράς. Η προσφεύγουσα υπενθυμίζει ότι, αντιθέτως, η Degussa εκδήλωσε σαφώς έναντι των λοιπών ενδιαφερομένων επιχειρήσεων την πρόθεσή της να μην εξακολουθήσει να εφαρμόζει τις συμφωνίες.

107 Τρίτον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε επαρκώς κατά δίκαιο τη συμμετοχή της σε παράβαση κατά το χρονικό διάστημα από το 1990 έως το 1992. Συγκεκριμένα, κατά την προσφεύγουσα, από τη συμπληρωματική δήλωση της Rhône-Poulenc της 5ης Δεκεμβρίου 2000 προκύπτει ότι μοναδικό αποτέλεσμα της συσκέψεως της 10ης Ιουνίου 1990 μεταξύ της Degussa και της Rhône-Poulenc ήταν η απόφαση να έλθουν σε επαφή με τη Nippon Soda για να συζητήσουν την πτώση των τιμών και την οργάνωση περισσότερο τακτικών συσκέψεων. Συνεπώς, ο ισχυρισμός της Επιτροπής (αιτιολογική σκέψη 110 της αποφάσεως της Επιτροπής) ότι η σύμπραξη του 1986 ουδέποτε έπαυσε να υφίσταται και ότι η Nippon Soda συμμετείχε ήδη στη λήψη τέτοιων μέτρων είναι εσφαλμένη.

108 Εξάλλου, το σημείωμα της Nippon Soda σχετικά με τη σύσκεψη της 7ης Νοεμβρίου 1990 στη Σεούλ (στο εξής: σημείωμα για τη σύσκεψη της 7ης Νοεμβρίου 1990) δεν περιέχει καμία ένδειξη σχετική με συμφωνία για την αναγγελία αυξήσεως των τιμών ή εφαρμογής της, αλλά, αντιθέτως, αναφέρει μόνον ότι η Rhône-Poulenc και η Degussa δεν αντιμετώπιζαν το ενδεχόμενο δεύτερης αυξήσεως των τιμών χωρίς τη συμμετοχή της Monsanto. Το έγγραφο αυτό δεν επιτρέπει, επίσης, να συναχθεί, όπως διατείνεται η Επιτροπή, ότι υπήρξε μια πρώτη αύξηση τιμών, όπως αναφέρεται στο σημείωμα της 5ης Μαΐου 1990. Επιπλέον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει, κατ'

ουσίαν, ότι τα διαλαμβανόμενα στο σημείωμα αυτό δεν μπορούν να θεωρηθούν αξιόπιστα, δεδομένου ότι δεν πρόκειται για το πρωτότυπο κείμενο, αλλά για μετάφραση, πιθανόν από τα ιαπωνικά, όπως αποδεικνύεται από την τυπογραφική μορφή του καθώς και από το πρόδηλο σφάλμα σχετικά με το έτος που αναφέρεται στην ημερομηνία «Νοέμβριος 1998».

109 Ομοίως, η Επιτροπή δεν μπόρεσε να αποδείξει την ύπαρξη κάποιας συμφωνίας για το έτος 1991. Στην από 26 Μαΐου 1999 δήλωσή της, η Rhône-Poulenc αναφέρει ότι οι συσκέψεις του 1991 «αποσκοπούσαν στη δημιουργία και την αύξηση του επιπέδου εμπιστοσύνης μεταξύ των τριών ανταγωνιστών». Συνεπώς, οι συσκέψεις αυτές αποτέλεσαν προπαρασκευαστικές διαπραγματεύσεις που δεν είχαν φθάσει το επίπεδο απόπειρας συμφωνίας ή εναρμονισμένης πρακτικής. Η ανάλυση αυτή επιβεβαιώνεται, εξάλλου, από τη συμπληρωματική δήλωση της Rhône-Poulenc της 5ης Δεκεμβρίου 2000.

110 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι απέδειξε επαρκώς κατά νόμο τη συμμετοχή της προσφεύγουσας σε ενιαία και διαρκή παράβαση από τον Φεβρουάριο του 1986 έως τον Φεβρουάριο του 1999 και επαναλαμβάνει τα διαλαμβανόμενα στις αιτιολογικές σκέψεις 96 έως 115, 212, 255 και 256 της αποφάσεώς της.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

111 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί, στο πλαίσιο της υπό κρίση προσφυγής, τη συμμετοχή της σε δύο συμπράξεις που θεωρεί χωριστές, μία από τον Φεβρουάριο του 1986 έως το φθινόπωρο του 1988, περίοδο κατά την οποία στη σύμπραξη μετείχε και ο Ιάπωνας παραγωγός Sumitomo, και μία άλλη από τον Μάρτιο του 1992 έως τον Οκτώβριο του 1997, ημερομηνία κατά την οποία θεωρεί ότι η παράβαση έπαυσε, αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της Επιτροπής σύμφωνα με τους οποίους η παράβαση συνεχίστηκε μέχρι τον Φεβρουάριο του 1999. Όσον αφορά την περίοδο 1988-1992, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε την ύπαρξη συμπράξεως στην οποία να συμμετείχε η προσφεύγουσα και,

συνεπώς, ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως κρίνοντας ότι η προσφεύγουσα μετέσχε σε ενιαία και διαρκή παράβαση από τον Μάρτιο του 1986 έως τον Μάρτιο του 1999.

112 Συνεπώς, πρέπει να εξεταστεί κατά πόσον η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμο ότι, κατά το χρονικό διάστημα από το φθινόπωρο του 1988 έως τον Μάρτιο του 1992, η προσφεύγουσα μετέσχε σε δράσεις συνιστώσες παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ και εντασσόμενες, λαμβανομένων υπόψη των μη αμφισβητουμένων προγενεστέρων και μεταγενεστέρων της περιόδου αυτής παραβάσεων, σε ένα «συνολικό σχέδιο» λόγω του όμοιου σκοπού τους, ήτοι της νοθεύσεως των όρων του ανταγωνισμού στο εσωτερικό της κοινής αγοράς. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να εκτιμηθούν, για την περίοδο αυτή, οι αποδείξεις που συνέλεξε η Επιτροπή καθώς και τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε στις αιτιολογικές σκέψεις 95 επ. της αποφάσεώς της.

α) Επί της συμμετοχής της προσφεύγουσας σε συμφωνία και/ή εναρμονισμένη πρακτική από το 1988 έως το 1992

113 Προκαταρκτικώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η προσφεύγουσα προσάπτει καταρχάς στην Επιτροπή ότι, στις αιτιολογικές σκέψεις 212 και 251 επ. της αποφάσεώς της, από το γεγονός και μόνον ότι οι συμμετέχοντες στη σύμπραξη του 1986 δεν εκδήλωσαν την πρόθεσή τους, μετά την αποχώρηση της Sumitomo το 1988, να θέσουν τέρμα στις διευθετήσεις συνήγαγε ότι δεν αποδείχθηκε ότι η σύμπραξη έπαυσε να λειτουργεί. Στηριζόμενη σε ένα τέτοιο τεκμήριο, η Επιτροπή αντέστρεψε το βάρος της αποδείξεως, το οποίο καταρχήν φέρει η ίδια.

114 Πρέπει να υπομνησθεί συναφώς ότι, κατά πάγια νομολογία, η αρχή της ασφάλειας δικαίου, στην οποία πρέπει να μπορούν να στηρίζονται οι επιχειρηματίες, σημαίνει ότι, όταν υπάρχει διαφορά ως προς την ύπαρξη παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού, η Επιτροπή, η οποία φέρει το βάρος της αποδείξεως των παραβάσεων που διαπιστώνει, πρέπει να προσκομίζει επαρκή αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία να προκύπτουν τα πραγματικά περιστατικά που στοιχειοθετούν την

παράβαση. Όσον αφορά τη διάρκεια μιας παραβάσεως, η ίδια αρχή της ασφάλειας δικαίου επιβάλλει στην Επιτροπή, όταν δεν έχει αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία να προκύπτει άμεσα η διάρκεια της παραβάσεως, να επικαλείται, τουλάχιστον, στοιχεία σχετικά με πραγματικά περιστατικά χωρίς μεγάλη χρονική απόσταση μεταξύ τους, ώστε να μπορεί λογικά να γίνει δεκτό ότι η παράβαση συνεχίστηκε αδιάλειπτα μεταξύ δύο συγκεκριμένων ημερομηνιών (προμνησθείσα στη σκέψη 101 απόφαση Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, σκέψη 58, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 7ης Ιουλίου 1994, Τ-43/92, Dunlop Slazenger κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-441, σκέψη 79).

115 Η αρχή του τεκμηρίου αθωότητας, όπως προκύπτει ιδίως από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της ΕΣΔΑ, αποτελεί μέρος των θεμελιωδών δικαιωμάτων τα οποία, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου —επιβεβαιωθείσα άλλωστε από το προοίμιο της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξεως και από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και από το άρθρο 47 του Χάρτη—, προστατεύονται στην κοινοτική έννομη τάξη. Λαμβανομένων υπόψη της φύσεως των επιδίκων παραβάσεων καθώς και της φύσεως και του βαθμού αυστηρότητας των κυρώσεων τις οποίες επισύρουν, η αρχή του τεκμηρίου αθωότητας εφαρμόζεται και επί των διαδικασιών των σχετικών με παραβάσεις των ισχυόντων για τις επιχειρήσεις κανόνων ανταγωνισμού που μπορούν να οδηγήσουν στην επιβολή προστίμων ή χρηματικών ποινών (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσα στη σκέψη 38 απόφαση του ΕΔΔΑ Öztürk κατά Γερμανίας, και απόφαση του ΕΔΔΑ Lutz κατά Γερμανίας της 25ης Αυγούστου 1987, σειρά Α αριθ. 123-Α· αποφάσεις του Δικαστηρίου της 8ης Ιουλίου 1999, C-199/92 P, Hüls κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. I-4287, σκέψεις 149 και 150, και C-235/92 P, Montecatini κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. I-4539, σκέψεις 175 και 176).

116 Στην υπό κρίση περίπτωση, πρέπει όντως να σημειωθεί ότι η Επιτροπή, στην αιτιολογική σκέψη 212 της αποφάσεώς της, παρατηρεί τα εξής:

«[...] Ειδικότερα, στις αιτιολογικές σκέψεις 95 έως 125 αποδεικνύεται ότι οι συμμετέχοντες εξακολούθησαν να λαμβάνουν μέρος στις συσκέψεις καθ' όλη τη διάρκεια των ετών 1989, 1990 και 1991, χωρίς να αποστασιοποιούνται δημοσίως από το περιεχόμενό τους. Έχοντας υπόψη τον προδήλως επιζήμιο για τον ανταγωνισμό χαρακτήρα των προηγούμενων συσκέψεων, η έλλειψη αποδείξεων ότι η συμμετοχή στις συσκέψεις γινόταν χωρίς πρόθεση επιζήμια για τον ανταγωνισμό αποδεικνύει ότι το παράνομο σχέδιο στην πραγματικότητα συνεχίστηκε [...]»

117 Ωστόσο, από την επιχειρηματολογία της Επιτροπής στις αιτιολογικές σκέψεις 96 έως 125, 212 και 255 της αποφάσεώς της προκύπτει ότι η Επιτροπή όχι μόνο δεν στηρίχθηκε αποκλειστικά ή κυρίως στη μη εκδήλωση, εκ μέρους των συμμετεχόντων στη σύμπραξη του 1986, της προθέσεώς τους να θέσουν τέρμα στη σύμπραξη αυτή μετά το 1988, αλλά προέβη σε λεπτομερή ανάλυση των εγγράφων αποδεικτικών στοιχείων που τέθηκαν στη διάθεσή της από τους συμμετέχοντες στη σύμπραξη, στοιχείων από τα οποία συνήγαγε ότι όχι μόνον οι τελευταίοι ουδέποτε εκδήλωσαν την πρόθεσή τους να θέσουν τέρμα στις διευθετήσεις, αλλά, επιπλέον, οι δραστηριότητες του καρτέλ ουδέποτε διεκόπησαν.

118 Συνεπώς, λαμβανομένης υπόψη της αποφάσεως της Επιτροπής στο σύνολό της, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι στήριξε την εκτίμησή της ως προς τον ενιαίο και διαρκή χαρακτήρα της παραβάσεως, και ως εκ τούτου ως προς την ύπαρξή της κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ 1988 και 1992, αποκλειστικώς και μόνο στη σκέψη ότι, εφόσον οι συμμετέχοντες στη σύμπραξη του 1986 δεν είχαν εκδηλώσει την πρόθεσή τους να θέσουν τέρμα στη σύμπραξη, κατά τεκμήριο οι συσκέψεις που πραγματοποιήθηκαν από το 1989 έως 1991 είχαν ως αντικείμενο τη βλάβη του ανταγωνισμού και συνιστούσαν συνέχιση της προηγουμένης συμπράξεως. Κατά συνέπεια, το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι η Επιτροπή απέδειξε την ύπαρξη της παραβάσεως για τον μετά το φθινόπωρο του 1988 χρόνο βάσει απλού τεκμηρίου δεν μπορεί να γίνει δεκτό.

119 Αντιθέτως, πρέπει να καθοριστεί αν τα έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε η Επιτροπή είναι ικανά να αποδείξουν επαρκώς κατά νόμο ότι η προσφεύγουσα μετέσχε στην παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ 1988 και 1992 και, αν μετέσχε, ότι η παράβαση αυτή συνιστά συνέχεια της προηγούμενης συμπράξεως, η ύπαρξη της οποίας δεν αμφισβητείται από την προσφεύγουσα.

120 Από την εξέταση της δικογραφίας προκύπτει ότι, μεταξύ 1988 και 1992, πρέπει να διακριθούν δύο περίοδοι, η πρώτη από τα τέλη του 1988, εποχή κατά την οποία η Sumitomo αποσύρθηκε από την αρχική σύμπραξη, έως τα τέλη του θέρους του 1990, η δε δεύτερη από τα τέλη του θέρους του 1990 έως τον Μάρτιο του 1992, εποχή κατά την οποία η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι μετέσχε σε μια χωριστή —κατά τη γνώμη της— παράβαση.

Επί της περιόδου από τα τέλη του 1988 έως τα τέλη του θέρους του 1990

121 Όσον αφορά την περίοδο από τα τέλη του 1988 έως το θέρος του 1990, πρέπει να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή υποστήριξε, στις αιτιολογικές σκέψεις 98 έως 106 της αποφάσεώς της, ότι κατόπιν της αποσύρσεως της Sumitomo από την αρχική σύμπραξη, οι Degussa, Rhône-Poulenc και Nippon Soda, παρά τις σοβαρές δυσκολίες που αντιμετώπισαν για να συντονίσουν τη δράση τους, συναντήθηκαν επανειλημμένως το 1989 και το 1990 για να συζητήσουν για τις τιμές και τα δεδομένα της αγοράς και να αποφασίσουν την κοινή αντίδρασή τους στη νέα κατάσταση της αγοράς, η οποία χαρακτηριζόταν από την είσοδο της Monsanto σ' αυτή. Προς τούτο, η Επιτροπή αναφέρθηκε στις ακόλουθες συσκέψεις, τις οποίες άλλωστε δεν αμφισβητεί η προσφεύγουσα:

Ημερομηνία	Τόπος	Συμμετέχοντες
Αύγουστος 1989	Δεν αναφέρεται	Nippon Soda, Degussa, Rhône-Poulenc
Φθινόπωρο 1989	Ιαπωνία	Nippon Soda, Degussa
10 Ιουνίου 1990	Φρανκφούρτη επί του Μάιν	Degussa, Rhône-Poulenc

122 Η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας συνίσταται, κατ' ουσίαν, στον ισχυρισμό ότι οι συσκέψεις αυτές δεν καθιστούν δυνατόν να καταδειχθεί η συνέχιση της συμπράξεως και ότι, αντιθέτως, τα έγγραφα στα οποία στηρίζεται η Επιτροπή οδηγούν στην απόδειξη του ότι οι συμμετέχοντες στις εν λόγω συσκέψεις διαφωνούσαν μεταξύ τους και, ιδίως, ότι η προσφεύγουσα αρνήθηκε κάθε πρόταση σχετικά με σύμπραξη ως προς τις τιμές.

123 Όμως, από την απάντηση της Nippon Soda της 23ης Φεβρουαρίου 2000 στην αίτηση παροχής πληροφοριών της Επιτροπής (στο εξής: δήλωση της Nippon Soda της 23ης Φεβρουαρίου 2000) και το σημείωμα της 5ης Μαΐου 1990 προκύπτει ότι, πρέπει μεν να γίνει δεκτό ότι οι συσκέψεις «κορυφής» έπαυσαν το 1988, σύμφωνα, εντούτοις, με τα ίδια αυτά έγγραφα, συσκέψεις σε επιτελικό επίπεδο εξακολούθησαν να πραγματοποιούνται μεταξύ 1988 και 1998 —γεγονός το οποίο δεν αμφισβητεί η προσφεύγουσα— και ότι οι συσκέψεις αυτές αποσκοπούσαν εν μέρει στην αντικατάσταση των παλαιοτέρων συσκέψεων κορυφής.

124 Εξάλλου, είναι μεν αληθές ότι από τη δήλωση της Nippon Soda της 23ης Φεβρουαρίου 2000 δεν μπορεί να συναχθεί ότι, για την περίοδο 1989-1990, οι συμμετέχοντες στις συσκέψεις συμφώνησαν στον καθορισμό τιμών, στην κατανομή της πελατείας ή στον περιορισμό της παραγωγικής ικανότητας, πρέπει, ωστόσο, να τονιστεί ότι η δήλωση αυτή αναφέρει, στα σημεία 2.8 και 2.9, ότι είχε αναπτυχθεί ένα λιγότερο αυστηρό σύστημα «τιμών-στόχων» και ότι οι συσκέψεις αυτές είχαν ως αντικείμενο την προστασία των συμμετεχόντων από τον ανταγωνισμό εκ μέρους της νεοαφιχθείσας στην αγορά Monsanto και την ανταλλαγή πληροφοριών προς τον σκοπό αυτόν. Στο σημείο 6.2, υπό την επικεφαλίδα «Αντικείμενο των συσκέψεων που πραγματοποιήθηκαν μετά την 1η Ιανουαρίου 1990», η Nippon Soda επιβεβαιώνει την περιγραφή αυτή αναφέροντας ότι, το 1990, οι δραστηριότητες της Monsanto αντιπροσώπευαν τον κυριότερο κίνδυνο για τους συμμετέχοντες στις συμφωνίες και ότι, ως εκ τούτου, οι συσκέψεις, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως τακτικές, επικεντρώνονταν στη ανακοίνωση προς όλους τους συμμετέχοντες πληροφοριών σχετικά με τις εν λόγω δραστηριότητες και στη συζήτηση σχετικά με τιμές-στόχους.

125 Εξάλλου, ειδικότερα από το σημείωμα της 5ης Μαΐου 1990 προκύπτει ότι μια σύσκεψη μεταξύ της Nippon Soda, της Rhône-Poulenc και της Degussa πραγματοποιήθηκε τον Αύγουστο του 1989 και μια άλλη το φθινόπωρο του 1989 μεταξύ της Degussa και της Nippon Soda, πράγμα το οποίο δεν αμφισβητεί η προσφεύγουσα. Οι συσκέψεις αυτές είχαν ως στόχο να αποθαρρύνουν την Degussa να πωλήσει μεθειονίνη με έκπτωση. Σύμφωνα με το ίδιο αυτό έγγραφο, η Degussa απέρριψε την πρόταση αυτή, οπότε δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι οι συμμετέχοντες συνήψαν συμφωνία ως προς τις τιμές κατά τις συσκέψεις αυτές. Ωστόσο, το σημείωμα αποκαλύπτει ότι η Degussa ανέφερε με την ευκαιρία αυτή, μεταξύ άλλων, αφενός, ότι αυτές οι μειώσεις των τιμών τής ήταν απαραίτητες για να διατηρήσει τους όγκους των πωλήσεών της και, συνεπώς, τα σταθερά κόστη της και, αφετέρου, ότι κατά τη γνώμη της η εύλογη τιμή της μεθειονίνης κυμαινόταν γύρω στα 2,80 δολάρια Ηνωμένων Πολιτειών (USD) ανά χιλιόγραμμο και ότι, ως εκ τούτου, η τότε τρέχουσα τιμή των 3 USD/kg ήταν υπερβολικά υψηλή.

126 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι το σημείωμα αυτό καταδεικνύει ότι μια σύμπραξη μεταξύ των συμμετεχόντων στις συσκέψεις ήταν την εποχή εκείνη αδύνατη.

127 Συναφώς, πρέπει να αναγνωριστεί ότι το σημείωμα της 5ης Μαΐου 1990 αφήνει να εννοηθεί ότι η Degussa εφάρμοσε, από το 1989 έως το θέρος του 1990, μια σημαντική μείωση των τιμών προκειμένου, ιδίως, να ανακτήσει πελάτες από τη

Monsanto. Ομοίως, η Nippon Soda αναφέρει ότι οι σχέσεις μεταξύ της Degussa και της Rhône-Poulenc είχαν επιδεινωθεί και ότι είναι πιθανόν ότι η στρατηγική της Rhône-Poulenc ήταν να εξακολουθήσει, βραχυπρόθεσμα, να ανταγωνίζεται τις Monsanto, Degussa, Sumitomo και Nippon Soda.

128 Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε μεν την ύπαρξη συμφωνίας ως προς τις τιμές, απέδειξε όμως ότι η προσφεύγουσα είχε μετάσχει σε συσκέψεις με τις Nippon Soda και Rhône-Poulenc καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου αυτής και ότι, κατά τις συσκέψεις αυτές, ανταλλάσσονταν πληροφορίες σχετικές με τις συνθήκες της αγοράς, συνεζητείτο το επίπεδο των τιμών και οι συμμετέχοντες εξέθεταν την εμπορική στρατηγική που σχεδίαζαν να εφαρμόσουν στην αγορά, ενώ η προσφεύγουσα ανακοίνωσε, μεταξύ άλλων, την τιμή που θεωρούσε εύλογη την εποχή εκείνη, ήτοι 2,80 USD/kg.

129 Συνεπώς, από τη σύντομη αυτή περίοδο —από τα τέλη του 1988 έως το τέλος του θέρους του 1990— διαφωνίας μεταξύ των συμμετεχόντων δεν μπορεί να συναχθεί ότι είχε παύσει η συμπαιγνία, λαμβανομένου υπόψη ότι όχι μόνον οι συσκέψεις εξακολούθησαν να πραγματοποιούνται τακτικά, αλλά και ότι οι συσκέψεις αυτές είχαν ακριβώς ως αντικείμενο τη συμφωνία επί της στάσεως που έπρεπε να υιοθετηθεί ενόψει των νέων δεδομένων της αγοράς. Το ότι η προσφεύγουσα εφάρμοσε προσκαίρως μειώσεις των τιμών για να ανακτήσει πελάτες από τη Monsanto και το ότι απέρριψε κάποιες προτάσεις της Nippon Soda και της Rhône-Poulenc να μη μειώσει τις τιμές δεν μπορούν να οδηγήσουν, συνεπώς, στο συμπέρασμα ότι η προσφεύγουσα είχε την πρόθεση να αποστασιοποιηθεί από το περιεχόμενο των συσκέψεων και να ενεργήσει κατά τρόπο αυτόνομο, ιδίως καθόσον, σύμφωνα με το σημείωμα της 5ης Μαΐου 1990, σχεδίαζε να συμφωνήσει με τους λοιπούς συμμετέχοντες σε αύξηση των τιμών από τον Ιούλιο του 1990 και, προς τούτο, ήταν ζωτικής σημασίας να πεισθεί η Rhône-Poulenc να συμμετάσχει στις αμοιβαίες προσπάθειες αυξήσεως των τιμών.

130 Επιβάλλεται, εξάλλου, η διαπίστωση ότι η υποτιθέμενη διαφορά μεταξύ της Degussa και της Rhône-Poulenc, η οποία αναφέρεται άλλωστε απλώς ως εικασία στο σημείωμα της 5ης Μαΐου 1990, δεν εμπόδισε τις επιχειρήσεις αυτές να συναντηθούν δύο φορές κατά το θέρος του 1990, την πρώτη φορά στις 10 Ιουνίου

1990 στα γραφεία της Degussa στη Φρανκφούρτη επί του Μάιν και τη δεύτερη φορά στο Παρίσι. Με την ευκαιρία της δεύτερης αυτής συναντήσεως, σύμφωνα με τις μη αμφισβητηθείσες δηλώσεις της Rhône-Poulenc, τα μέρη αντάλλαξαν πληροφορίες σχετικές με την αγορά. Ειδικότερα, η Rhône-Poulenc παρουσίασε στην Degussa τους αριθμούς των πωλήσεών της παγκοσμίως, οι δε πωλήσεις της Degussa αποτέλεσαν αντικείμενο συζητήσεων μολονότι η τελευταία δεν ανακοίνωσε κανένα συγκεκριμένο αριθμητικό στοιχείο.

131 Επομένως, όπως παρατηρεί ουσιαστικά η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 103 της αποφάσεώς της, καίτοι η αρχική σύμπραξη γνώρισε, κατά το χρονικό διάστημα από τα τέλη του 1988 έως το θέρος του 1990, ορισμένες διακυμάνσεις οφειλόμενες στην απόσυρση της Sumitomo και την άφιξη της Monsanto στην αγορά, οι Degussa, Rhône-Poulenc και Nippon Soda εξακολούθησαν, κατά την περίοδο αυτή, να συναντώνται για να συμφωνήσουν μια κοινή στρατηγική για να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό της Monsanto και, στο πλαίσιο αυτό, αντηλλάγησαν πληροφορίες σχετικά, μεταξύ άλλων, με τις τιμές και τις πωλήσεις της Rhône-Poulenc, της Nippon Soda και της Degussa, καθώς και πληροφορίες για τις δραστηριότητες της Monsanto.

132 Όμως, αρκεί προς το παρόν να υπομνησθεί ότι η έννοια της «εναρμονισμένης πρακτικής» συνίσταται σε μια μορφή συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων η οποία, χωρίς να έχει φθάσει μέχρι του σημείου συνάψεως μιας κατά κυριολεξία συμφωνίας, αντικαθιστά συνειδητά τους κινδύνους του ανταγωνισμού με πρακτική συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων (απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιουλίου 1972, 48/69, ICI κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 99, σκέψη 64). Τα κριτήρια περί συντονισμού και συνεργασίας, μακράν του να απαιτούν την επεξεργασία ενός πραγματικού «σχεδίου», πρέπει να νοηθούν υπό το φως της αντιλήψεως που διέπει τις διατάξεις περί ανταγωνισμού της Συνθήκης ότι κάθε επιχειρηματίας πρέπει να καθορίζει αυτοτελώς την πολιτική που προτίθεται να ακολουθήσει στην κοινή αγορά. Ναι μεν η σχετική απαίτηση περί αυτοτελείας δεν αποκλείει το δικαίωμα των επιχειρηματιών να προσαρμόζονται ευφυώς στη διαπιστωθείσα ή αναμενόμενη συμπεριφορά των ανταγωνιστών τους, εμποδίζει όμως αυστηρά κάθε άμεση ή έμμεση επαφή μεταξύ των επιχειρηματιών σκοπούσα ή έχουσα ως αποτέλεσμα είτε τον επηρεασμό της συμπεριφοράς εντός της αγοράς ενός υπαρκτού ή δυνάμει ανταγωνιστή, είτε την εκ μέρους ενός επιχειρηματία αποκάλυψη σε ένα τέτοιο ανταγωνιστή της συμπεριφοράς που έχει αποφασίσει ή σχεδιάζει να ακολουθήσει ο ίδιος στην αγορά (προμνησθείσα στη σκέψη 101 απόφαση Suiker Unie κ.λπ. κατά

Επιτροπής, σκέψεις 173 και 174· απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Απριλίου 1999, Τ-305/94 έως Τ-307/94, Τ-313/94 έως Τ-316/94, Τ-318/94, Τ-325/94, Τ-328/94, Τ-329/94 και Τ-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-931, σκέψη 720).

133 Έτσι, για να στοιχειοθετηθεί εναρμονισμένη πρακτική δεν είναι αναγκαίο να αποδειχθεί ότι ένας επιχειρηματίας ανέλαβε επισήμως δέσμευση, έναντι ενός ή πλειόνων άλλων, να υιοθετήσει ορισμένη συμπεριφορά ή ότι οι ανταγωνιστές καθόρισαν από κοινού τη μελλοντική συμπεριφορά τους στην αγορά (απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Μαρτίου 2000, Τ-25/95, Τ-26/95, Τ-30/95 έως Τ-32/95, Τ-34/95 έως Τ-39/95, Τ-42/95 έως Τ-46/95, Τ-48/95, Τ-50/95 έως Τ-65/95, Τ-68/95 έως Τ-71/95, Τ-87/95, Τ-88/95, Τ-103/95 και Τ-104/95, Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-491, σκέψη 1852). Αρκεί ο επιχειρηματίας, μέσω της δηλώσεως περί των προθέσεών του, να έχει εξαλείψει ή, τουλάχιστον, μειώσει σημαντικά την αβεβαιότητα ως προς την αναμενόμενη συμπεριφορά του στην αγορά (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 17ης Δεκεμβρίου 1991, Τ-4/89, BASF κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1523, σκέψη 242, και Τ-7/89, Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1711, σκέψη 260).

134 Εξάλλου, καίτοι, όπως υπενθυμίζει η προσφεύγουσα, η αμοιβαία ανακοίνωση, εκ μέρους των συμμετεχόντων σε σύμπραξη, της προθέσεώς τους να θέσουν τέρμα στη σύμπραξη δεν αποτελεί προϋπόθεση του τερματισμού της, κατά πάγια νομολογία, εφόσον μια επιχείρηση συμμετέχει, έστω και χωρίς να λαμβάνει ενεργό μέρος, σε συναντήσεις μεταξύ επιχειρήσεων που έχουν ως αντικείμενο τη βλάβη του ανταγωνισμού και δεν αποστασιοποιείται δημοσίως από το περιεχόμενο των συναντήσεων αυτών, δημιουργώντας έτσι την εντύπωση στους άλλους συμμετέχοντες ότι επικροτεί το αποτέλεσμα των συναντήσεων και ότι θα συμμορφωθεί προς αυτό, μπορεί να θεωρηθεί ότι αποδεδειγμένως συμμετέχει στη σύμπραξη που προκύπτει από τις εν λόγω συναντήσεις (προμνησθείσα στη σκέψη 133 απόφαση Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, σκέψη 232· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 10ης Μαρτίου 1992, Τ-12/89, Solvay κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-907, σκέψη 98, και της 6ης Απριλίου 1995, Τ-141/89, Tréfileurope κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-791, σκέψεις 85 και 86).

135 Είναι μεν αληθές ότι, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας που εξετέθησαν προηγουμένως, οι συμμετέχοντες στις συσκέψεις αντιμετώπισαν ορισμένες δυσκολίες· ωστόσο οι συσκέψεις αυτές εξακολούθησαν να πραγματο-

ποιούνται και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η Degussa αποστασιοποιήθηκε δημοσίως από το περιεχόμενό τους, δεδομένου ότι, ιδίως, γνωστοποίησε ποια θα ήταν η συμπεριφορά της στην αγορά και την τιμή που θεωρούσε εύλογη και στο μέτρο που η ίδια εκδήλωσε την πρόθεσή της να εφαρμόσει μια συντονισμένη δράση για την αύξηση των τιμών τον Ιούλιο του 1990.

136 Επιπλέον, από τους όρους του ίδιου του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ προκύπτει μεν ότι η εναρμονισμένη πρακτική προϋποθέτει, πέραν της συνεννοήσεως μεταξύ των επιχειρήσεων, συμπεριφορά στην αγορά συνακόλουθη αυτής της συνεννοήσεως, καθώς και την ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ των δύο αυτών στοιχείων (απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Ιουλίου 1999, C-49/92 P, Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, Συλλογή 1999, σ. I-4125, σκέψη 118, και προμνησθείσα στη σκέψη 115 απόφαση Hüls κατά Επιτροπής, σκέψη 161), πρέπει όμως να τεκμαίρεται —πλην αποδείξεως του εναντίου, που βαρύνει τους ενδιαφερομένους επιχειρηματίες— ότι οι μετέχουσες στη διαβούλευση επιχειρήσεις, που εξακολουθούν να δρουν στην αγορά, λαμβάνουν υπόψη τις πληροφορίες που έχουν ανταλλάξει με τους ανταγωνιστές τους για να καθορίσουν τη συμπεριφορά τους στην αγορά (προμνησθείσες αποφάσεις Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, σκέψη 121, και Hüls κατά Επιτροπής, σκέψη 162). Αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν υπάρχει τακτική συνεννόηση επί μακρά περίοδο, όπως συνέβη στην υπό κρίση περίπτωση, όπου η σύμπραξη άρχισε το 1986.

137 Κατόπιν των ανωτέρω, πρέπει, συνεπώς, να συναχθεί ότι ορθώς η Επιτροπή έκρινε, στην αιτιολογική σκέψη 106 της αποφάσεώς της, ότι «[αποδεικνυόταν] τουλάχιστον ότι [...] τα μέρη διατηρούσαν επαφές μεταξύ τους, [είχαν ανταλλάξει] πληροφορίες σχετικά με τις τιμές και τις πωλήσεις και [είχαν συζητήσει] σχετικά με τις αυξήσεις των τιμών κατά τη διάρκεια του 1989 και του 1990» και συνήγαγε από αυτό, στηριχθείσα, στις αιτιολογικές σκέψεις 194 επ. της αποφάσεώς της, στην ανωτέρω παρατεθείσα νομολογία, ότι η προσφεύγουσα είχε μετάσχει σε συμφωνία και/ή εναρμονισμένη πρακτική κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής.

138 Το κατά πόσον, όπως παρατηρεί η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 106 της αποφάσεώς της, το σημείωμα της Nippon Soda της 7ης Νοεμβρίου 1990 επέτρεπε να συναχθεί ότι μια «πρώτη» εκστρατεία αυξήσεως των τιμών είχε ήδη αναληφθεί το θέρος του 1990 είναι αδιάφορο ως προς το σημείο αυτό, στο μέτρο που η Επιτροπή δεν στηρίζει τα συμπεράσματά της στο γεγονός αυτό, το οποίο

μνημονεύεται παρεμπιπτόντως ως απλώς αληθοφανές. Κατά τα λοιπά, πρέπει να γίνει δεκτό ότι μια τέτοια υπόθεση δεν στερείται παντελώς ερείσματος, δεδομένου, αφενός, ότι στο εισαγωγικό μέρος του εν λόγω σημειώματος αναφέρεται σαφώς ότι η Rhône-Poulenc και η Degussa ήταν «ανήσυχες σχετικά με τη προταθείσα δεύτερη αύξηση των τιμών» και, αφετέρου, ότι η Degussa είχε ήδη δηλώσει την πρόθεσή της να αυξήσει τις τιμές τον Ιούλιο του 1990 και είχε, προς τούτο, έλθει σε επαφή με τη Rhône-Poulenc και τη Nippon Soda προκειμένου να οργανωθεί τριμερής σύσκεψη.

139 Ομοίως, το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι από τη συμπληρωματική δήλωση της Rhône-Poulenc της 5ης Δεκεμβρίου 2000 προκύπτει ότι οι εκπρόσωποι της τελευταίας και της Degussa συναντήθηκαν για πρώτη φορά στις 10 Ιουνίου 1990, ότι τότε αποφάσισαν να έλθουν σε επαφή με τη Nippon Soda και ότι, συνεπώς, δεν υπήρχε, την εποχή εκείνη, ούτε συμφωνία ούτε συνέχιση κάποιου προγράμματος δεν μπορεί να θέσει υπό αμφισβήτηση τις δηλώσεις της Nippon Soda ούτε το σημείωμα της 5ης Μαΐου 1990 που προσκόμισε η τελευταία, από όπου προκύπτει ότι οι συσκέψεις σε επιτελικό επίπεδο συνεχίστηκαν κατά την κρίσιμη περίοδο και, ειδικότερα, ότι τον Αύγουστο του 1989 πραγματοποιήθηκε σύσκεψη μεταξύ των Nippon Soda, Rhône-Poulenc και Degussa και, το φθινόπωρο του 1989, άλλη σύσκεψη μεταξύ της Degussa και της Nippon Soda.

140 Πράγματι, στη συμπληρωματική δήλωση της Rhône-Poulenc της 5ης Δεκεμβρίου 2000, επί της οποίας στηρίζεται η προσφεύγουσα, αναφέρεται απλώς ότι οι κύριοι Η. και Β., της Rhône-Poulenc, ενθάρρυναν τον κύριο Κ., που είχε προσληφθεί στην επιχείρηση τον Απρίλιο του 1990, να έλθει σε επαφή με την κυρία R., της Degussa, για να της παρουσιαστεί ως ο διάδοχος του κυρίου Β. Συνεπώς, το γεγονός ότι ο κύριος Κ. και η κυρία R. συναντήθηκαν για πρώτη φορά τον Ιούνιο του 1990 δεν σημαίνει ότι οι επαφές μεταξύ της Rhône-Poulenc, της Degussa και της Nippon Soda είχαν παύσει από τα τέλη του 1988 έως αυτή την ημερομηνία. Ομοίως, το περιεχόμενο στην εν λόγω δήλωση στοιχείο και μόνον, σύμφωνα με το οποίο, κατά τη διμερή σύσκεψη της 10ης Ιουνίου 1990, η Rhône-Poulenc και η Degussa αποφάσισαν να έλθουν σε επαφή με τη Nippon Soda για να συζητήσουν για την πτώση των τιμών της μεθειονίνης και τη δυνατότητα διοργανώσεως τακτικότερων συσκέψεων, δεν μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι οι επιχειρήσεις αυτές είχαν διακόψει κάθε επαφή, διμερή ή τριμερή, μετά την απόσυρση της Sumitomo από τη σύμπραξη στα τέλη του 1988.

Επί της περιόδου από τα τέλη του θέρους του 1990 έως τον Μάρτιο του 1992

141 Όσον αφορά την περίοδο από τα τέλη του θέρους του 1990 έως τον Μάρτιο του 1992, πρέπει να υπομνησθεί, πρώτον, ότι στη δήλωση της Rhône-Poulenc της 26ης Μαΐου 1999 αναφέρεται σαφώς ότι η Degussa, η Rhône-Poulenc και η Nippon Soda συναντήθηκαν στο Χονγκ Κονγκ στα τέλη του θέρους του 1990 για να συζητήσουν την πρόσφατη πτώση της τιμής της μεθειονίνης και συμφώνησαν τότε να αυξήσουν τις τιμές τους από 2,50 σε 2,80 USD/kg.

142 Το σημείωμα της Nippon Soda σχετικά με τη σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε στη Σεούλ στις 7 Νοεμβρίου 1990, ως προς την οποία η Επιτροπή διερωτάται μήπως πρόκειται στην πραγματικότητα για την ίδια εκείνη σύσκεψη της 19ης Νοεμβρίου 1990 που η Rhône-Poulenc, με τη συμπληρωματική της δήλωση της 5ης Δεκεμβρίου 2000, τοποθετεί στο Χονγκ Κονγκ, αναφέρει ότι οι συμμετέχοντες συμφώνησαν επί των ακολούθων σημείων: πρώτον, διατήρηση των τιμών που ίσχυαν στη ζώνη υπεροχής του γερμανικού μάρκου (DEM) (ήτοι 5,10 DEM/kg) κατά το πρώτο τρίμηνο του 1991· δεύτερον, αναγγελία αυξήσεως των τιμών κατά 10 % περίπου στην ίδια ζώνη από τον Απρίλιο του 1991· τρίτον, γενική αύξηση των τιμών στο πλαίσιο της δεύτερης εκστρατείας ήδη από τον Ιανουάριο του 1991 και, στη συνέχεια, τέταρτον, προσαρμογή των τιμών στις ζώνες όπου το επίπεδο των τιμών ήταν χαμηλό (ιδίως στον Καναδά) προκειμένου να αποθαρρυνθούν οι μεταπωλητές να επανεξάγουν. Εξάλλου, μια σύσκεψη επρόκειτο να πραγματοποιηθεί στα τέλη Φεβρουαρίου 1991 στην Ευρώπη για να συζητηθούν οι τιμές για τον μήνα Απρίλιο 1991 και τον μετά την ημερομηνία αυτή χρόνο.

143 Επομένως, το αργότερο τον Νοέμβριο του 1990 υπήρχε κοινή βούληση των συμμετεχόντων στις συσκέψεις να προβούν σε αύξηση των τιμών, οι λεπτομέρειες της οποίας είχαν καθοριστεί, και, ως εκ τούτου, πρέπει να θεωρηθεί ότι υπήρχε συμφωνία μεταξύ τους.

144 Συναφώς, το επιχείρημα της προσφεύγουσας —η οποία δεν αρνείται το περιεχόμενο του σημειώματος της Nippon Soda— ότι, αντιθέτως, το σημείωμα αυτό καταδεικνύει ότι η Degussa δεν αντιμετώπιζε ενδεχόμενο αυξήσεως των τιμών χωρίς τη συμμετοχή της Monsanto δεν μπορεί να γίνει δεκτό.

145 Πράγματι, αφενός, από το σημείωμα αυτό, ιδίως δε από το σημείο iii («Τόσο η Rhône-Poulenc όσο και η Degussa θα πρέπει να έλθουν χωριστά σε επαφή με τη Monsanto και να επιχειρήσουν να την πείσουν να συμμετάσχει στη δεύτερη εκστρατεία αυξήσεως των τιμών. Για να είναι έτοιμες για την προτεινόμενη αύξηση των τιμών, που προβλέπεται για τον μήνα Ιανουάριο του 1991 ή αργότερα, θα πρέπει να πραγματοποιήσουν συσκέψεις με τη Monsanto τον Νοέμβριο του 199 [0]») που παραθέτει η προσφεύγουσα, ουδόλως προκύπτει ότι η συμμετοχή της Monsanto ήταν απαραίτητη προϋπόθεση της συμφωνίας. Το εν λόγω σημείωμα απλώς αναφέρει ότι η Rhône-Poulenc και η Degussa έπρεπε να προσπαθήσουν να πείσουν τη Monsanto να μετάσχει στη σύμπραξη, και τούτο πριν από την αύξηση των τιμών που είχε προταθεί για τον Ιανουάριο του 1991, χωρίς ωστόσο να αναφέρει ότι, σε περίπτωση μη συμμετοχής της Monsanto, οι συμφωνίες αυτές θα ναυαγούσαν. Οι προβλεπόμενες ενέργειες εμφανίζονται, συνεπώς, περισσότερο ως σκοπούσες στην αύξηση της αποτελεσματικότητας της συμφωνίας παρά ως προϋπόθεση της υπάρξεώς της.

146 Αφετέρου, και αν ακόμα υποτεθεί ότι η μνεία αυτή μπορεί να εκληφθεί ως θέτουσα προϋπόθεση για την εφαρμογή της συμφωνίας, υπήρχε εντούτοις μεταξύ των μερών κοινή βούληση αυξήσεως της τιμής της μεθειονίνης στην αγορά και, ως εκ τούτου, είχε διαμορφωθεί συμφωνία με αντικείμενο τη βλάβη του ανταγωνισμού (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσα στη σκέψη 53 απόφαση Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 228). Εξάλλου, το μέρος εκείνο της συμφωνίας που συνίστατο στην προσαρμογή των τιμών εντός των ζωνών όπου το επίπεδο των τιμών ήταν χαμηλό προκειμένου να αποθαρρυνθούν οι μεταπωλητές να επανεξάγουν ήταν ανεξάρτητο οποιασδήποτε συμμετοχής της Monsanto.

147 Εξάλλου, οι υποτιθέμενες ενδείξεις που επισημαίνει η προσφεύγουσα προς απόδειξη του ότι το σημείωμα της Nippon Soda της 7ης Νοεμβρίου 1990 δεν είναι πρωτότυπο αλλά μετάφραση όχι μόνον αποτελούν απλούς ισχυρισμούς το υποστατό των οποίων δεν μπόρεσε η προσφεύγουσα να αποδείξει, αλλά, επιπλέον, οι ισχυρισμοί αυτοί ουδόλως είναι ικανοί να θέσουν υπό αμφισβήτηση την αποδεικτική αξία του εγγράφου αυτού και πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

148 Τέλος, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, εν πάση περιπτώσει, η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί τη δήλωση της Rhône-Poulenc, που περιέχεται στην από 26 Μαΐου 1999 δήλωσή της και την οποία υπενθύμισε η Επιτροπή με το υπόμνημα αντικρούσεως, ότι η Nippon Soda, η Degussa και η Rhône-Poulenc συμφώνησαν στα τέλη του θέρους του 1990, στο Χονγκ Κονγκ, να αυξήσουν τις τιμές από 2,50 σε 2,80 USD/kg.

149 Όσον αφορά τον μετά τη συμφωνία του Νοεμβρίου 1990 χρόνο, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται εκ νέου ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε τη συμμετοχή της σε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική έως τον Μάρτιο του 1992, καθόσον οι συσκέψεις στις οποίες αναγνωρίζει ότι μετέσχε είχαν, κατ' αυτήν, ως μοναδικό στόχο τη βελτίωση του επιπέδου εμπιστοσύνης μεταξύ των ανταγωνιστών.

150 Ο ισχυρισμός αυτός είναι προδήλως αβάσιμος. Πράγματι, η προσφεύγουσα παραλείπει να λάβει υπόψη της το ότι αν, όντως, όπως διατείνεται, η δήλωση της Rhône-Poulenc της 26ης Μαΐου 1999 αναφέρει ότι οι τριμηνιαίες συσκέψεις που άρχισαν να πραγματοποιούνται το 1991 διεξάγονταν σε διάφορες πόλεις της Ευρώπης και της Ασίας και αποσκοπούσαν στη βελτίωση του επιπέδου εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών, το ίδιο αυτό έγγραφο προσθέτει ότι, κατά τις συσκέψεις αυτές, οι συμμετέχοντες «συζητούσαν για την παραγωγή, τους ανταγωνιστές στην Κίνα και την Ασία, τους πελάτες και τις πρόσφατες συμβάσεις» και ότι «συχνά αντήλλασσαν αριθμητικά στοιχεία σχετικά με τις πωλήσεις, υπολογιζόμενα ανά γεωγραφική ζώνη ή ανά χώρα». Έτσι, «[κ]αίτοι ουδέποτε υπήρξε κατανομή πελατών, καταβαλλόταν σταθερή προσπάθεια διατηρήσεως των τιμών». Η συμπληρωματική δήλωση της Rhône-Poulenc της 5ης Δεκεμβρίου 2000 συμπληρώνει την περιγραφή αυτή αναφέροντας ότι κατά τις τριμηνιαίες αυτές συσκέψεις γινόταν ανταλλαγή πληροφοριών για τις στρατηγικές τιμών και για ζητήματα παραγωγής και ότι συμφωνούνταν τιμές-στόχοι ανά γεωγραφικές ζώνες. Επιπλέον, αναφέρει ότι, όταν ένας συμμετέχων διαμαρτυρόταν για τη συμπεριφορά άλλου ανταγωνιστή στην αγορά, τα μέρη προσπαθούσαν να διευθετήσουν τη διαφορά. Τέλος, η Rhône-Poulenc καταλήγει ότι η ιδέα με την οποία όλοι συμφωνούσαν ομόφωνα ήταν να αποφευχθούν οι δραστικές ενέργειες, ιδίως η σημαντική μείωση των τιμών.

151 Συνεπώς, δικαίως η Επιτροπή, στηριχθείσα, στις σκέψεις 115 έως 123 της αποφάσεώς της, στα ανωτέρω περιγραφέντα έγγραφα, απέρριψε, με την αιτιολογική σκέψη 125 της αποφάσεώς της, την επιχειρηματολογία της Degussa σύμφωνα με την οποία η συμμετοχή της σε συσκέψεις που είχαν ως αντικείμενο τη βλάβη του ανταγωνισμού δεν αποδείχθηκε για τον προ του 1992 χρόνο.

152 Είναι αληθές ότι η απόφαση της Επιτροπής δεν αναφέρει ακριβή στοιχεία ως προς τις ημερομηνίες και τους τόπους διεξαγωγής αυτών των συσκέψεων για το 1991. Ωστόσο, στις δηλώσεις της Rhône-Poulenc, τις οποίες δεν αμφισβητεί η προσφεύγουσα, αναφέρεται σαφώς ότι η απόφαση πραγματοποιήσεως τριμηνιαίων συσκέψεων είχε ληφθεί από τις αρχές του 1991. Εξάλλου, τόσο η Nippon Soda όσο και η Rhône-Poulenc εμφανίζουν τις συσκέψεις αυτές ως διαρκή πρακτική από το 1991 έως το 1998. Επομένως, το γεγονός απλώς και μόνον, που επικαλείται η προσφεύγουσα, ότι δεν κατέστη δυνατόν να καθοριστούν με ακρίβεια οι περιστάσεις ως προς τον χρόνο και τον τόπο των συσκέψεων του καρτέλ κατά τη διάρκεια του 1991 δεν αρκεί για να συναχθεί ότι οι δραστηριότητες του εν λόγω καρτέλ έπαυσαν κατά το χρονικό αυτό διάστημα, ιδίως καθόσον αποδείχθηκε ότι είχε επιτευχθεί συμφωνία ήδη από τα τέλη του 1990 και δεδομένου ότι η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί τη συμμετοχή της σε συμφωνία τον Μάρτιο του 1992.

153 Υπενθυμίζεται ότι, όταν δεν έχει αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία να προκύπτει άμεσα η διάρκεια της παραβάσεως, η Επιτροπή οφείλει να επικαλεστεί, τουλάχιστον, στοιχεία σχετικά με πραγματικά περιστατικά χωρίς μεγάλη χρονική απόσταση μεταξύ τους, ώστε να μπορεί λογικά να γίνει δεκτό ότι η παράβαση συνεχίστηκε αδιάλειπτα μεταξύ δύο συγκεκριμένων ημερομηνιών (προμνησθείσα στη σκέψη 114 απόφαση Dunlop Slazenger κατά Επιτροπής, σκέψη 79, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Ιουλίου 2000, Τ-62/98, Volkswagen κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-2707, σκέψη 188). Λαμβανομένου υπόψη, αφενός, ότι η Επιτροπή απέδειξε προσηκόντως την ύπαρξη παράνομης συμφωνίας τον Νοέμβριο του 1990 και, αφετέρου, ότι η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί την ύπαρξη παραβάσεως από το 1992 και μετά και, τέλος, ότι οι συμπίπτουσες δηλώσεις της Rhône-Poulenc και της Nippon Soda αναφέρονται σε τακτικές τριμηνιαίες συσκέψεις από τις αρχές του 1991, πρέπει να θεωρηθεί ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές εν προκειμένω.

154 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι ορθώς η Επιτροπή θεώρησε ότι η προσφεύγουσα συμμετέσχε σε συμφωνία και/ή εναρμονισμένη πρακτική από τα τέλη του 1988 έως τον Μάρτιο του 1992.

β) Επί του ενιαίου και διαρκούς χαρακτήρα της παραβάσεως

155 Υπενθυμίζεται ότι παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ μπορεί να προκύπτει όχι μόνον από μεμονωμένη ενέργεια, αλλά και από σειρά ενεργειών ή ακόμη από διαρκή συμπεριφορά. Η ερμηνεία αυτή δεν μπορεί να αμφισβητηθεί για τον λόγο ότι ένα ή περισσότερα στοιχεία αυτής της σειράς ενεργειών ή η διαρκής αυτή συμπεριφορά θα μπορούσαν να συνιστούν και αφ' εαυτών και μεμονωμένως κρινόμενα παράβαση της εν λόγω διατάξεως (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσα στη σκέψη 136 απόφαση Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, σκέψη 81). Όταν οι διάφορες δράσεις εντάσσονται σε ένα «συνολικό σχέδιο», λόγω του ότι επιδιώκουν τον ίδιο σκοπό, ήτοι τη νόθευση του ανταγωνισμού στο εσωτερικό της κοινής αγοράς, η Επιτροπή δικαιούται να καταλογίσει την ευθύνη των δράσεων αυτών αναλόγως της συμμετοχής στην παράβαση θεωρούμενη ως εν όλον (απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιανουαρίου 2004, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, Aalborg Portland κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. I-123, σκέψη 258).

156 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι οι συμπράξεις στις οποίες η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι μετέσχε, πριν από τα τέλη του 1988 και μετά τον Μάρτιο του 1992, είχαν ως μέλη, εξαιρέσει της Sumitomo η οποία αποσύρθηκε το 1988, τις ίδιες επιχειρήσεις και ίδιο σκοπό με τη σύμπραξη στην οποία η προσφεύγουσα μετέσχε κατά το χρονικό διάστημα 1988-1992, ήτοι εναρμονισμένη δράση για τη διατήρηση και αύξηση των τιμών στην αγορά της μεθειονίνης εντός του ΕΟΧ καθώς και ανταλλαγή πληροφοριών ως προς τις τιμές, τα μερίδια αγοράς και τους όγκους των πωλήσεων.

157 Επομένως, δικαίως η Επιτροπή κατέληξε, με τις αιτιολογικές σκέψεις 206 έως 212 της αποφάσεώς της, ότι η παράβαση στην οποία μετέσχαν οι Degussa, Rhône-Poulenc και Nippon Soda έπρεπε να χαρακτηριστεί ως ενιαία και διαρκής.

158 Συνεπώς, η αιτίαση της προσφεύγουσας που αντλείται από τον ισχυρισμό ότι η παράβαση διεκόπη από τα τέλη του 1988 και έως τον Μάρτιο του 1992 πρέπει να απορριφθεί.

Β — *Επί του τέλους της παραβάσεως*

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

159 Η προσφεύγουσα θεωρεί ότι η Επιτροπή δεν μπόρεσε να αποδείξει τη συμμετοχή της στη σύμπραξη μετά το φθινόπωρο του 1997, όταν η σύμπραξη έπαυσε να λειτουργεί κατόπιν της αποχωρήσεως του κυρίου Η. της Rhône-Poulenc, καθόσον ο διάδοχός του, κύριος Ζ., αποφάσισε να διακόψει κάθε επαφή με τους ανταγωνιστές.

160 Κατά την προσφεύγουσα, η επανάληψη των επαφών επετράπη, τον Μάρτιο του 1998, από τον κύριο G., νέο γενικό διευθυντή της Rhône-Poulenc, αποκλειστικά για να τεθεί τέρμα στη σύμπραξη χωρίς να προκληθούν ιδιαίτερα σοβαρές διαταραχές στην αγορά.

161 Τέλος, η ύπαρξη συμφωνίας σχετικά με αυξήσεις τιμών συναφθείσας μεταξύ της Degussa και της Rhône-Poulenc δεν επέτρεπε την απόδειξη του ότι συνεχίστηκαν οι δραστηριότητες της αρχικής συμπράξεως, που περιελάμβανε την Degussa, τη Rhône-Poulenc και τη Nippon Soda.

162 Η Επιτροπή θεωρεί ότι οι αντιρρήσεις της προσφεύγουσας σχετικά με την έλλειψη αποδείξεων των ισχυρισμών που περιέχονται στις αιτιολογικές σκέψεις 180 έως 185 της αποφάσεώς της δεν είναι βάσιμες.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

163 Πρώτον, πρέπει να παρατηρηθεί ότι ναι μεν, όπως παρατηρεί η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 180, κατόπιν της αποχωρήσεως του κυρίου Η. το φθινόπωρο του 1997, ο αντικαταστάτης του, κύριος Ζ., έδωσε όντως εντολή να παύσει κάθε επαφή της Rhône-Poulenc με τους ανταγωνιστές της, δεν αμφισβητείται όμως ότι, ήδη από τον Μάρτιο του 1998, ο διάδοχος του κυρίου Ζ., δηλαδή ο κύριος G., επέτρεψε και πάλι τις επαφές με τους ανταγωνιστές προκειμένου να υπάρξει «ομαλή προσγείωση» και να αποφευχθούν οι πολύ σοβαρές διαταραχές στην αγορά, δίνοντας, ωστόσο, εντολή να παύσουν οι τριμηνιαίες συσκέψεις.

164 Όμως, το ότι, σύμφωνα με τον γενικό διευθυντή της Rhône-Poulenc, ο οποίος δεν μετείχε στις συσκέψεις, οι επαφές μεταξύ των συμμετεχόντων στη σύμπραξη έπρεπε να έχουν ως στόχο να τεθεί με ομαλό τρόπο τέρμα στη σύμπραξη όχι μόνον δεν επιτρέπει να αποδειχθεί ότι αυτό πράγματι συνέβη, αλλά, επιπλέον, τείνει αντιθέτως να καταδείξει ότι η Rhône-Poulenc και οι ανταγωνιστές της είχαν την πρόθεση να συνεχίσουν να συνεννοούνται μεταξύ τους έως μια μεταγενέστερη ημερομηνία κατά την οποία θα ετίθετο οριστικά τέρμα στη σύμπραξη. Αυτό ενισχύεται, εξάλλου και από το αντικείμενο των συσκέψεων που πραγματοποιήθηκαν μετά την άδεια του κυρίου G., όπως θα εξεταστεί κατωτέρω. Εξάλλου, σύμφωνα με τις δηλώσεις της ίδιας της Rhône-Poulenc, τελικά μόλις τον Φεβρουάριο του 1999 έδωσε η διοίκηση την εντολή να παύσουν οριστικά οι επαφές με τους ανταγωνιστές.

165 Το ότι η Επιτροπή προτείνει ως πιθανή εξήγηση της διακοπής των τριμηνιαίων συσκέψεων, στην αιτιολογική σκέψη 181 της αποφάσεώς της, το γεγονός ότι οι συσκέψεις αυτές ήταν εξαιρετικά εμφανείς και κινδύνευαν να αποκαλυφθούν, λόγω του ότι είχαν προχωρήσει ήδη οι έρευνες των αμερικανικών αρχών ανταγωνισμού στον τομέα των βιταμινών, είναι αδιάφορο εν προκειμένω. Πράγματι, η εξήγηση αυτή, αφενός, δεν αποτελεί παρά εικασία από την οποία η Επιτροπή δεν αντλεί καμία συνέπεια έναντι της προσφεύγουσας και, αφετέρου, ουδόλως επηρεάζει την

ακρίβεια της διαπιστώσεως της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία, ήδη από τον Μάρτιο του 1998, ο κύριος G., γενικός διευθυντής της Rhône-Poulenc, είχε επιτρέψει εκ νέου τις επαφές με τους ανταγωνιστές.

166 Δεύτερον, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί την πραγματοποίηση των ακολούθων συσκέψεων, οι οποίες μνημονεύονται στις αιτιολογικές σκέψεις 179 έως 184 της αποφάσεως της Επιτροπής:

Ημερομηνία	Τόπος	Συμμετέχοντες
Μάιος 1998	Φρανκφούρτη επί του Μάιν ή Ντύσσελντορφ	Degussa, Rhône-Poulenc, Nippon Soda
Τέλη του θέρους/αρχές φθινοπώρου 1998	Χαϊδελβέργη	Degussa, Rhône-Poulenc
4 Φεβρουαρίου 1999	Νανσύ	Degussa, Rhône-Poulenc
4 Φεβρουαρίου 1999 (βράδυ)	Παρίσι	Nippon Soda, Rhône-Poulenc

167 Πρέπει, συνεπώς, να παρατηρηθεί ότι, κατά το χρονικό διάστημα από το φθινόπωρο του 1997 έως τον Φεβρουάριο του 1999, η Degussa και η Rhône-Poulenc συναντήθηκαν δύο φορές, την πρώτη στα τέλη του θέρους ή στις αρχές του φθινοπώρου του 1998 στη Χαϊδελβέργη και τη δεύτερη στις 4 Φεβρουαρίου 1999 στο Νανσύ. Κατά την Επιτροπή, η Degussa και η Rhône-Poulenc συμφώνησαν, στις δύο αυτές συναντήσεις, αντιστοίχως να αυξήσουν τις τιμές και να καθορίσουν τιμές-στόχους (3,20 USD/kg, ήτοι 5,30 DEM/kg).

168 Η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ρητώς τα περιστατικά αυτά, διατείνεται όμως ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να στηριχθεί σ' αυτά για να αποδείξει ότι συνιστούσαν συνέχιση της προηγουμένης συμπράξεως, στην οποία μετείχαν τρεις επιχειρήσεις (Degussa, Rhône-Poulenc και Nippon Soda).

169 Η επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

170 Πράγματι, όπως ορθώς παρατηρεί η Επιτροπή, από τις δηλώσεις της Rhône-Poulenc προκύπτει ότι οι διμερείς, ιδίως τηλεφωνικές, επαφές συνεχίστηκαν, αφενός, μεταξύ της Rhône-Poulenc και της Degussa και, αφετέρου, μεταξύ της Rhône-Poulenc και της Nippon Soda κατά το χρονικό διάστημα από τον Απρίλιο του 1998 έως τις 4 Φεβρουαρίου 1999.

171 Εξάλλου, στις δηλώσεις της —τις οποίες προσκόμισε η ίδια η προσφεύγουσα— η Nippon Soda αναφέρει ειδικότερα ότι συνάντησε έναν εκπρόσωπο της Rhône-Poulenc, στη διάρκεια δείπνου στο Παρίσι τον Οκτώβριο του 1998, και εκπροσώπους της Degussa, μια πρώτη φορά στη Φρανκφούρτη επί του Μάιν τον Οκτώβριο του 1998 και μια δεύτερη φορά στο Τόκιο το φθινόπωρο του 1998. Κατά τη Nippon Soda, αντικείμενο των συναντήσεων αυτών ήταν να δοθεί στους συμμετέχοντες η δυνατότητα να συζητήσουν τις συνθήκες της αγοράς και τις τάσεις των τιμών. Επιπλέον, πάντοτε σύμφωνα με το έγγραφο αυτό, η Rhône-Poulenc και η Nippon Soda συναντήθηκαν στις 4 Φεβρουαρίου 1999 στο Παρίσι, το ίδιο βράδυ της συσκέψεως που πραγματοποιήθηκε μεταξύ της Degussa και της Rhône-Poulenc στο Νανσύ, και συζήτησαν με την ευκαιρία αυτή για τη ζήτηση και τις συνθήκες της αγοράς της μεθειονίνης (αιτιολογική σκέψη 183 της αποφάσεως της Επιτροπής).

172 Τέλος, η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ούτε το ότι τον Μάιο του 1990 πραγματοποιήθηκε τριμερής σύσκεψη (την οποία η Rhône-Poulenc τοποθετεί στη Φρανκφούρτη επί του Μάιν, ενώ η Nippon Soda στο Ντύσσελντορφ), κατά τη διάρκεια της οποίας, σύμφωνα με τις μη αμφισβητηθείσες από την προσφεύγουσα δηλώσεις της Rhône-Poulenc, η Nippon Soda δήλωσε ότι θα ακολουθούσε οποιαδήποτε αύξηση των τιμών.

173 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η προσφεύγουσα δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε επαρκώς κατά νόμο τη συμμετοχή της Nippon Soda στην εν λόγω συνεννόηση κατά το χρονικό διάστημα από το φθινόπωρο του 1997 έως τον Φεβρουάριο του 1999. Πράγματι, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως παρατηρείται στην αιτιολογική σκέψη 184 της αποφάσεως της Επιτροπής, καθ' όλη τη διάρκεια

της περιόδου αυτής οι τρεις συμμετέχοντες στη σύμπραξη διατήρησαν διμερείς επαφές. Τόσο η Rhône-Poulenc όσο και η προσφεύγουσα εξακολούθησαν να είναι σε επαφή με τη Nippon Soda για να συζητούν τις συνθήκες της αγοράς και το επίπεδο των τιμών, και τούτο όταν η Nippon Soda είχε δηλώσει την καταρχήν συμφωνία της για οποιαδήποτε αύξηση των τιμών κατά την τελευταία τριμερή σύσκεψη του Μαΐου του 1998. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το γεγονός απλώς και μόνον ότι οι τρεις αυτές εταιρίες δεν πραγματοποίησαν τριμερή συνάντηση μετά την εν λόγω τριμερή σύσκεψη δεν μπορεί, προφανώς, να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η σύμπραξη είχε παύσει να λειτουργεί την εποχή εκείνη.

174 Συναφώς, το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι από την αιτιολογική σκέψη 184 της αποφάσεως της Επιτροπής προκύπτει ότι η τελευταία στήριξε τη συλλογιστική της στο απλό τεκμήριο ότι διατηρήθηκαν διμερείς επαφές μετά τη σύσκεψη του Μαΐου του 1998 στερείται προδήλως οιουδήποτε ερείσματος. Πράγματι, από τις αιτιολογικές σκέψεις 182 έως 184 προκύπτει ότι η Επιτροπή απέδειξε, βάσει των συγκλινουσών δηλώσεων της Rhône-Poulenc και της Nippon Soda, την ύπαρξη τέτοιων επαφών, όπως αναφέρθηκε εκτενώς ανωτέρω. Η μόνη εικασία που διατυπώνει η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 184 αφορά τον προσδιορισμό της τριμερούς συσκέψεως κατά την οποία οι συμμετέχοντες αποφάσισαν να θέσουν τέρμα στις τριμερείς επαφές, πράγμα το οποίο ουδόλως επηρεάζει την ακρίβεια των διαπιστώσεών της.

175 Εν πάση περιπτώσει, ακόμα και αν υποτεθεί ότι δεν μπορεί να αποδειχθεί ότι η Nippon Soda μετέσχε στη σύμπραξη μετά το φθινόπωρο του 1997, από τη συμπληρωματική δήλωση της Rhône-Poulenc της 5ης Δεκεμβρίου 2000, της οποίας την αποδεικτική ισχύ δεν κατόρθωσε να θέσει εν αμφιβόλω η προσφεύγουσα, προκύπτει ότι η Rhône-Poulenc και η προσφεύγουσα μετέσχαν σε δύο συσκέψεις, μία στα τέλη του θέρους ή στις αρχές του φθινοπώρου του 1998 στη Χαϊδελβέργη και μια άλλη στις 4 Φεβρουαρίου 1999 στο Νανσύ, κατά τη διάρκεια των οποίων συμφωνήθηκαν οι στόχοι και οι αυξήσεις τιμών. Η υποθετική απόσυρση της Nippon Soda από την προηγούμενη σύμπραξη δεν επηρεάζει ούτε τον προδήλως θίγοντα τον ανταγωνισμό χαρακτήρα των συσκέψεων αυτών ούτε το γεγονός ότι οι συσκέψεις αυτές συνιστούσαν συνέχιση της προηγουμένης συμπράξεως, σύμφωνα με την προπαρατεθείσα στη σκέψη 155 νομολογία.

176 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η αιτίαση της προσφεύγουσας σχετικά με την ημερομηνία τερματισμού της παραβάσεως την οποία έλαβε υπόψη της η Επιτροπή πρέπει να απορριφθεί.

Γ — *Επί της αναστολής της λειτουργίας της συμπράξεως*

177 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, επικουρικώς, για την περίπτωση που η παράβαση θα εθεωρείτο ενιαία και διαρκής, ότι η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη της το γεγονός ότι η σύμπραξη ανεστάλη, τουλάχιστον, από τα τέλη του 1988 έως τον Μάρτιο του 1992 και από το φθινόπωρο του 1997 και μετά, όπως θεωρήθηκε στη λεγόμενη υπόθεση των «προμονωμένων σωλήνων» [απόφαση 1999/60/ΕΚ της Επιτροπής, της 21ης Οκτωβρίου 1998, σχετικά με διαδικασία κινηθείσα βάσει του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (υπόθεση IV/35.691/Ε-4 — Καρτέλ προμονωμένων σωλήνων) (ΕΕ 1999, L 24, σ. 1)].

178 Συναφώς, πρέπει ευθύς εξαρχής να παρατηρηθεί ότι η αιτίαση αυτή στερείται οιασδήποτε λυσιτέλειας, δεδομένου ότι αφορά τον μετά το φθινόπωρο του 1997 χρόνο. Πράγματι, η αναστολή της λειτουργίας μιας συμπράξεως μπορεί να αναγνωριστεί μόνον στην περίπτωση που αποδεικνύεται ότι μια συγκεκριμένη παράβαση, έστω ενιαία και διαρκής, αποτέλεσε, επί βραχεία περίοδο, αντικείμενο διαταραχών ούτως ώστε η περίοδος αυτή να μη μπορεί να συνυπολογιστεί στη συνολική διάρκεια της παραβάσεως, εξυπακουομένου ότι, στη συνέχεια, η σύμπραξη άρχισε εκ νέου να λειτουργεί πλήρως. Η μέθοδος αυτή συμβιβάζει τη χρήση της εννοίας της ενιαίας και διαρκούς παραβάσεως με τις επιταγές του επακριβούς καθορισμού της διάρκειας της παραβάσεως και, συνεπώς, στο μέτρο που ο υπολογισμός του ύψους του προστίμου αποτελεί συνάρτηση, μεταξύ άλλων, αυτού του κριτηρίου, με την αρχή της αναλογικότητας του προστίμου.

179 Η προσφεύγουσα διατείνεται ότι η λειτουργία της συμπράξεως ανεστάλη από το φθινόπωρο του 1997 έως τις 4 Φεβρουαρίου 1999, ήτοι την ημερομηνία την οποία έλαβε υπόψη της η Επιτροπή ως ημερομηνία τερματισμού της παραβάσεως. Η επιχειρηματολογία αυτή θέτει, κατ' ουσίαν, εν αμφιβόλω την ημερομηνία τερματισμού της παραβάσεως και, συνεπώς, επαναλαμβάνει τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας ως προς το ζήτημα αυτό. Η αιτίαση της προσφεύγουσας σχετικά με την αναστολή της λειτουργίας της συμπράξεως μετά το φθινόπωρο του 1998 πρέπει, κατά συνέπεια, να απορριφθεί για τους λόγους που εκτίθενται ανωτέρω στις σκέψεις 163 έως 176, από τις οποίες προκύπτει ότι, μετά την τελευταία τριμερή σύσκεψη του Μαΐου 1998, οι διμερείς επαφές μεταξύ της Nippon Soda, της Rhône-Poulenc και της προσφεύγουσας συνεχίστηκαν έως τις 4 Φεβρουαρίου 1999.

180 Όσον αφορά την περίοδο από τα τέλη του 1988 έως τον Μάρτιο του 1992, πρέπει να υπομνησθεί ότι η πρακτική λήψεως των αποφάσεων της Επιτροπής δεν χρησιμεύει, αυτή καθαυτήν, ως νομικό πλαίσιο των προστίμων που επιβάλλονται στον τομέα του ανταγωνισμού (βλ., μεταξύ άλλων, την προμνησθείσα στη σκέψη 80 απόφαση Scandinavian Airlines System κατά Επιτροπής, σκέψη 87 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Εξάλλου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στην προμνησθείσα στη σκέψη 58 απόφαση Lögstör Rör κατά Επιτροπής (σκέψεις 59 έως 65), το Πρωτοδικείο περιορίστηκε να παρατηρήσει ότι η ίδια η Επιτροπή είχε αναγνωρίσει και λάβει υπόψη της, στην απόφασή της σχετικά με την υπόθεση των προμονωμένων σωλήνων, το γεγονός ότι η λειτουργία της συμπράξεως είχε ανασταλεί από τον Οκτώβριο του 1993 έως τον Μάρτιο του 1994 και ότι, συνεπώς, αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, η Επιτροπή δεν της είχε καταλογίσει συμμετοχή σε δραστηριότητα θίγουσα τον ανταγωνισμό κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής.

181 Επομένως, το γεγονός ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη της, στην υπόθεση των προμονωμένων σωλήνων, το ότι, κατά τη γνώμη της, η λειτουργία της συμπράξεως είχε ανασταλεί δεν αρκεί, από μόνο του, προς απόδειξη του παρανόμου της επίδικης αποφάσεως της Επιτροπής για τον λόγο ότι η Επιτροπή, στην απόφαση αυτή, δεν έπραξε το ίδιο.

182 Επιπλέον, η υπό κρίση υπόθεση πρέπει να διακριθεί από την υπόθεση των προμονωμένων σωλήνων την οποία επικαλείται η προσφεύγουσα. Πράγματι, στην τελευταία αυτή υπόθεση, η Επιτροπή όντως έκρινε, με την αιτιολογική σκέψη 152 της αποφάσεώς της, ότι, επί χρονικό διάστημα έξι μηνών από τον Οκτώβριο του 1993 έως τον Μάρτιο του 1994, η λειτουργία της συμπράξεως, η οποία χαρακτηριζόταν ως ενιαία και διαρκής παράβαση, είχε ανασταλεί. Η Επιτροπή έλαβε συναφώς υπόψη της, αφενός, το γεγονός ότι οι παραγωγοί δήλωσαν ότι είχε ξεσπάσει «πόλεμος γύρω από τις τιμές» και ότι το επίπεδο των τιμών στις κυριότερες αγορές είχε πράγματι μειωθεί κατά 20 % και, αφετέρου, το ότι, καίτοι οι παραγωγοί συνέχισαν να πραγματοποιούν διμερείς ή τριμερείς συναντήσεις κατά την περίοδο αυτή, δεν υπήρχε κανένα λεπτομερές στοιχείο, πέραν της αιτήσεως αποζημιώσεως της Tarco την οποία απέρριψε η Lögstör, σχετικά με το αντικείμενο των συναντήσεων αυτών (αιτιολογική σκέψη 52).

183 Στην υπό κρίση περίπτωση, είναι μεν αληθές ότι από το σημείωμα της Nippon Soda της 5ης Μαΐου 1990 προκύπτει ότι η Degussa εφάρμοσε προσκαίρως μείωση των

τιμών της μεθειονίνης, η ομοιότητα, όμως, με την υπόθεση των προμονωμένων σωλήνων περιορίζεται στη διαπίστωση αυτή και μόνον. Πράγματι, αντίθετα προς την κατάσταση που επικρατούσε στην τελευταία αυτή υπόθεση, η Επιτροπή διέθετε στην υπό κρίση περίπτωση συγκλίνοντα στοιχεία που αποδείκνυαν ότι, καίτοι οι συμμετέχοντες στη σύμπραξη δεν κατόρθωσαν να συμφωνήσουν σε μια αύξηση των τιμών πριν —το αργότερο— από τον Νοέμβριο του 1990, οι συσκέψεις που πραγματοποιήθηκαν από τα τέλη του 1988 έως τον Νοέμβριο του 1990, στις οποίες η προσφεύγουσα μετέσχε, είχαν ως αντικείμενο την υιοθέτηση κοινής αντιδράσεως έναντι της εισόδου της Monsanto στην αγορά και την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τις δραστηριότητες της τελευταίας, τους όγκους των πωλήσεων και τις τιμές της μεθειονίνης, όπως αποδείχθηκε ανωτέρω.

184 Επιπλέον, αντίθετα προς το συμπέρασμα που είχε συναχθεί στην υπόθεση των προμονωμένων σωλήνων, από τη δήλωση της Rhône-Poulenc της 26ης Μαΐου 1999 προκύπτει ότι η πτώση των τιμών της μεθειονίνης το θέρος του 1989 οφειλόταν όχι στο ότι οι συμμετέχοντες στη σύμπραξη είχαν αποκαταστήσει τον μεταξύ τους ελεύθερο ανταγωνισμό, αλλά στην είσοδο της Monsanto και την κυκλοφορία της MHA στην αγορά, καθώς και στη γενική μείωση της ζητήσεως. Από το σημείωμα της Nippon Soda της 5ης Δεκεμβρίου 1990 προκύπτει επίσης ότι ακριβώς για να ανακτήσει πελάτες από τη Monsanto μείωσε η Degussa, σε μια πρώτη φάση, τις τιμές της και ότι πρότεινε στη συνέχεια στους συμμετέχοντες στη σύμπραξη αύξηση των τιμών για τον Ιούλιο του 1990, δεδομένου ότι και η Monsanto είχε αναγγείλει αύξηση των τιμών της τον Ιούλιο του 1990.

185 Τέλος, όπως διαπιστώθηκε ανωτέρω, η Επιτροπή ορθώς διαπίστωσε ότι μια συμφωνία αυξήσεως των τιμών είχε συναφθεί στα τέλη του θέρους και/ή τον Νοέμβριο του 1990, συμφωνία την οποία ακολούθησαν τριμερείς συσκέψεις στο πλαίσιο των οποίων ανταλλάσσονταν πληροφορίες σχετικά με την αγορά και καθορίζονταν τιμές-στόχοι.

186 Λαμβανομένων υπόψη των αποδεικτικών στοιχείων που επικαλέστηκε η Επιτροπή, η αιτίαση της προσφεύγουσας ότι η παράβαση έπαυσε, τουλάχιστον, κατά το χρονικό διάστημα 1988-1992 πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη. Το συμπέρασμα

αυτό δεν προδικάζει, ωστόσο, το ζήτημα των συγκεκριμένων επιπτώσεων της παραβάσεως στην αγορά κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου.

187 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

III — *Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από πλάνη εκτιμήσεως, πλάνη περί το δίκαιο και περί τα πράγματα, παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας, της ίσης μεταχειρίσεως και της μη αναδρομικότητας των ποινών καθώς και παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως όσον αφορά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου*

188 Ο τρίτος λόγος ακυρώσεως περιλαμβάνει, ουσιαστικά, τέσσερα σκέλη, τα οποία αφορούν, αντιστοίχως, τη σοβαρότητα της παραβάσεως, την προσαύξηση του προστίμου για την εξασφάλιση επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος, τη συνεργασία της προσφεύγουσας και την παραβίαση της αρχής της μη αναδρομικότητας των ποινών.

A — *Επί της σοβαρότητας της παραβάσεως*

189 Η προσφεύγουσα προβάλλει, κατ' ουσίαν, τρεις αιτιάσεις, αντλούμενες, πρώτον, από έλλειψη αιτιολογίας όσον αφορά τον καθορισμό της σοβαρότητας της παραβάσεως, δεύτερον, από πλάνη εκτιμήσεως ως προς την έκταση της σχετικής γεωγραφικής αγοράς και, τρίτον, από πλάνη εκτιμήσεως ως προς τον αντίκτυπο της παραβάσεως στην αγορά.

1. Επί της αιτιολογήσεως της σοβαρότητας της παραβάσεως

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

190 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι η εκ μέρους της Επιτροπής εκτίμηση της παραβάσεως ως πολύ σοβαρής δεν αιτιολογείται επαρκώς, ιδίως ως προς το ότι το βασικό ποσό του προστίμου, ήτοι 35 εκατομμύρια ευρώ, υπερβαίνει το ελάχιστο όριο που προβλέπουν οι κατευθυντήριες γραμμές για τις παραβάσεις που χαρακτηρίζονται ως πολύ σοβαρές, ήτοι 20 εκατομμύρια ευρώ. Ειδικότερα, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με την αρχή της νομικής προβλέψεως των ποινών, η Επιτροπή όφειλε να προβεί σε στάθμιση των διαφόρων στοιχείων που έλαβε υπόψη της προκειμένου να χαρακτηρίσει την παράβαση ως πολύ σοβαρή και να καθορίσει το εν λόγω βασικό ποσό.

191 Η Επιτροπή θεωρεί ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι βάσιμη.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

192 Από πάγια νομολογία προκύπτει ότι από την αιτιολογία μιας ατομικής αποφάσεως πρέπει να διαφαίνεται, κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο, η συλλογιστική του κοινοτικού οργάνου που εκδίδει την πράξη, κατά τρόπο που να επιτρέπει στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και στο αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να ασκήσει τον έλεγχό του. Η υποχρέωση αιτιολογήσεως πρέπει να εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως. Η αιτιολογία δεν απαιτείται να διασαφηνίζει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξεως ανταποκρίνεται στις επιταγές του άρθρου 253 ΕΚ πρέπει να εκτιμάται όχι μόνο βάσει της διατυπώσεως της πράξεως, αλλά και του πλαισίου εντός του οποίου εκδόθηκε η πράξη αυτή (απόφαση του Δικαστηρίου της 2ας Απριλίου 1998, C-367/95 P, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, Συλλογή 1998, σ. I-1719, σκέψη 63).

193 Όσον αφορά, ειδικότερα, τον υπολογισμό του ποσού των προστίμων που επιβάλλει η Επιτροπή για παράβαση του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με τη νομολογία, ο συνιστάμενος στην υποχρέωση αιτιολογήσεως ουσιώδης τύπος τηρείται εφόσον η Επιτροπή εκθέτει, με την απόφασή της, τα στοιχεία εκτιμήσεως τα οποία χρησιμοποίησε για να μετρήσει τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως (απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-291/98 P, Sarrió κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9991, σκέψη 73). Εξάλλου, το περιεχόμενο της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως πρέπει να καθορίζεται με γνώμονα το ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων, τούτο δε χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων τα οποία πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη (προμνησθείσα στη σκέψη 45 διάταξη SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 54· προμνησθείσα στη σκέψη 46 απόφαση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 378, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, T-191/98, T-212/98 έως T-214/98, Atlantic Container Line κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-3275, σκέψη 1532).

194 Πρέπει επίσης να υπομνησθεί ότι η υποχρέωση αιτιολογήσεως δεν επιβάλλει στην Επιτροπή να αναφέρει με την απόφασή της τα αριθμητικά στοιχεία που αφορούν τον τρόπο υπολογισμού των προστίμων, αλλά μόνο τα στοιχεία εκτιμήσεως τα οποία χρησιμοποίησε για να υπολογίσει τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως (προμνησθείσες στη σκέψη 193 αποφάσεις Sarrió κατά Επιτροπής, σκέψεις 73 και 76, και Atlantic Container Line κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 1558).

195 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή ανέφερε καταρχάς, στις αιτιολογικές σκέψεις 271 έως 275, ότι η παράβαση, δεδομένου ότι συνίστατο σε πρακτικές κατανομής των αγορών και καθορισμού των τιμών, που αποτελεί κύριο παράγοντα του ανταγωνισμού, μπορούσε να χαρακτηριστεί ως πολύ σοβαρή. Περαιτέρω, η Επιτροπή ανέφερε, στις αιτιολογικές σκέψεις 276 έως 291, τους λόγους για τους οποίους έκρινε ότι η παράβαση είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά. Στη συνέχεια, η Επιτροπή παρατήρησε, στην αιτιολογική σκέψη 292, ότι η σχετική γεωγραφική αγορά κάλυπτε το σύνολο της Κοινότητας και, μετά τη δημιουργία του, του ΕΟΧ. Τέλος, η Επιτροπή ανάφερε, στις αιτιολογικές σκέψεις 294 έως 300, ότι έπρεπε να ληφθεί υπόψη η πραγματική δυνατότητα των επιχειρήσεων να προξενήσουν σημαντική ζημία στον ανταγωνισμό και, έτσι, λαμβάνοντας υπόψη τα μερίδια που κατείχαν οι συμμετέχοντες στη σύμπραξη στην αγορά, διέκρινε δύο κατηγορίες επιχειρήσεων, από τις οποίες η μεν πρώτη περιελάμβανε τη Degussa και τη Rhône-Poulenc, η δε δεύτερη τη Nippon Soda. Τέλος, στην αιτιολογική σκέψη

302, η Επιτροπή κατέληξε ότι το βασικό ποσό των προστίμων σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα της παραβάσεως έπρεπε να καθοριστεί σε 35 εκατομμύρια ευρώ όσον αφορά τη Degussa και τη Rhône-Poulenc και σε 8 εκατομμύρια ευρώ όσον αφορά τη Nippon Soda.

196 Πρέπει, συνεπώς, να συναχθεί, υπό το φως των πραγματικών στοιχείων που περιγράφουν τη λειτουργία της συμπράξεως και εκτίθενται στις αιτιολογικές σκέψεις 79 έως 185, ότι η Επιτροπή εξέθεσε επαρκώς κατά νόμο τους λόγους οι οποίοι, κατά τη γνώμη της, δικαιολογούσαν τον χαρακτηρισμό της παραβάσεως ως «πολύ σοβαρής». Πράγματι, σύμφωνα με την προπαρατεθείσα στις σκέψεις 193 και 194 νομολογία, η υποχρέωση αιτιολογήσεως δεν επιβάλλει στην Επιτροπή να διευκρινίζει την αριθμητική στάθμιση των κριτηρίων που λαμβάνει υπόψη κατά τον καθορισμό της σοβαρότητας της παραβάσεως. Συνεπώς, το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι η Επιτροπή, μη αναφέροντας τη στάθμιση των κριτηρίων τα οποία έλαβε συναφώς υπόψη της, ήτοι τη φύση της παραβάσεως, την έκταση της σχετικής γεωγραφικής αγοράς και τον πραγματικό αντίκτυπο της παραβάσεως στην αγορά, παραβίασε την αρχή της νομιμότητας, μία από τις εκφράσεις της οποίας αποτελεί η υποχρέωση αιτιολογήσεως, πρέπει να απορριφθεί.

197 Όσον αφορά, τέλος, το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι η απόφαση της Επιτροπής δεν αναφέρει τους λόγους που δικαιολογούν τον καθορισμό ποσού ανώτερου από το ελάχιστο ποσό που προβλέπουν οι κατευθυντήριες γραμμές για τις πολύ σοβαρές παραβάσεις, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με το σημείο 1 Α, τρίτη παύλα, των εν λόγω κατευθυντηρίων γραμμών, των οποίων τη νομιμότητα δεν αμφισβητεί η προσφεύγουσα, τα «προβλεπόμενα» βασικά ποσά για παράβαση χαρακτηριζόμενη ως πολύ σοβαρή είναι «άνω των 20 εκατομμυρίων [ευρώ]». Η Επιτροπή θέλησε έτσι να διατηρήσει, σύμφωνα με την ευρεία εξουσία εκτιμήσεως την οποία διαθέτει στον τομέα των προστίμων, τη δυνατότητα να καθορίζει βασικά ποσά ανώτερα του ποσού αυτού αναλόγως των περιστάσεων κάθε συγκεκριμένης περιπτώσεως. Υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν υπάρχει κανένας λόγος να απαιτείται από την Επιτροπή να εκθέτει τους ειδικούς λόγους που την οδήγησαν να καθορίσει βασικό ποσό ανώτερο των 20 εκατομμυρίων ευρώ, υπό τον όρο ότι στην απόφασή της εκτίθενται με επαρκή σαφήνεια οι λόγοι που δικαιολογούν τον καθορισμό του βασικού ποσού στο επίπεδο το οποίο ορίζει η εν λόγω απόφαση. Όμως, όπως προκύπτει από την ανωτέρω σκέψη 196, πρέπει να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή εξέθεσε επαρκώς κατά νόμο τα στοιχεία τα οποία, κατά τη γνώμη της, δικαιολογούσαν να καθοριστεί το βασικό ποσό του προστίμου, σε συνάρτηση προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως, στα 35 εκατομμύρια ευρώ.

198 Συνεπώς, η αιτίαση της προσφεύγουσας που συνίσταται σε ελλιπή αιτιολόγηση του χαρακτηρισμού της παραβάσεως ως πολύ σοβαρής και του καθορισμού του βασικού ποσού του προστίμου σε συνάρτηση προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως σε 35 εκατομμύρια ευρώ πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη.

2. Επί της εκτάσεως της σχετικής γεωγραφικής αγοράς

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

199 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, αντίθετα προς όσα ισχυρίζεται η Επιτροπή με το υπόμνημα αντικρούσεως, από ορισμένα χωρία της αποφάσεως της Επιτροπής προκύπτει εμμέσως ότι η σύμπραξη θεωρήθηκε παγκόσμια. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή ανέφερε μεταξύ άλλων ότι αυξήσεις των τιμών συζητήθηκαν «για κάθε περιοχή και χώρα» (αιτιολογική σκέψη 128) και, σε ολόκληρη την απόφαση, αναφέρεται σε άλλες περιοχές του κόσμου πλην του ΕΟΧ (αιτιολογικές σκέψεις 138, 139, 155 και 158). Όμως, αφενός, η διαπίστωση αυτή δεν στηρίζεται σε αποδεικτικά στοιχεία. Αφετέρου, λαμβάνοντας υπόψη ότι η παράβαση ήταν παγκόσμια, η Επιτροπή παραβίασε την αρχή non bis in idem και κατέληξε σε δυσανάλογη εκτίμηση των επιπτώσεων της συμπράξεως.

200 Η Επιτροπή θεωρεί ότι η επιχειρηματολογία αυτή δεν είναι βάσιμη.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

201 Το Πρωτοδικείο παρατηρεί ότι, καίτοι ορισμένα χωρία της αποφάσεως της Επιτροπής αναφέρονται εν συντομία σε συζητήσεις αφορώσες άλλες πλην των

ευρωπαϊκών χώρες (βλ., μεταξύ άλλων, αιτιολογικές σκέψεις 87, 138 και 139), από την αιτιολογική σκέψη 2 της αποφάσεως αυτής προκύπτει ότι η Επιτροπή περιορίστηκε να διαπιστώσει την παράβαση για το σύνολο του ΕΟΧ. Αυτό επιβεβαιώνεται στην αιτιολογική σκέψη 292, όπου εξετάζεται το μέγεθος της σχετικής γεωγραφικής αγοράς.

202 Δεν είναι, συνεπώς, ακριβές να λεχθεί, όπως υποστηρίζει η προσφεύγουσα, ότι η Επιτροπή θεώρησε ότι η σύμπραξη ήταν παγκόσμιας εμβέλειας. Εν πάση περιπτώσει, ακόμα και αν υποτεθεί ότι αυτό όντως συνέβαινε, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου που εκτίθεται στις αιτιολογικές σκέψεις 268 έως 312, η Επιτροπή ουδόλως έλαβε υπόψη της την τυχόν παγκόσμια εμβέλεια της συμπράξεως, δεδομένου ότι τα όποια προμνησθέντα στοιχεία που επιβεβαιώνουν ενδεχομένως αυτή την παγκόσμια εμβέλεια της συμπράξεως μνημονεύονται, παρεμπιπτόντως, μόνο στο μέρος όπου περιγράφεται η λειτουργία της συμπράξεως (αιτιολογικές σκέψεις 79 έως 185). Αντιθέτως, ιδίως από τις αιτιολογικές σκέψεις 272, 275 και 293, καθώς και από τον ίδιο τον τίτλο του μέρους που αφορά τον «πραγματικό αντίκτυπο της παράβασης στην αγορά μεθειονίνης του ΕΟΧ», προκύπτει ότι μόνον τα χαρακτηριστικά της παραβάσεως που αφορούσαν την κοινή αγορά και, μετά τη δημιουργία του, τον ΕΟΧ ελήφθησαν υπόψη κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου.

203 Πρέπει, συνεπώς, να συναχθεί ότι, αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της την επιβαρυντική περίσταση που συνιστά η υποτιθέμενη παγκόσμια διάσταση της συμπράξεως. Επομένως, η παρούσα αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

3. Επί της εκτιμήσεως του αντίκτυπου της παραβάσεως στην αγορά

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

204 Η προσφεύγουσα θεωρεί ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε επαρκώς κατά νόμο τον συγκεκριμένο αντίκτυπο που είχε η παράβαση στην αγορά.

205 Η προσφεύγουσα παρατηρεί ότι η σύμπραξη δεν προέβλεπε κανένα μηχανισμό αυξήσεως των τιμών και ότι καθορίζονταν μόνον τιμές-στόχοι. Ομοίως, δεν υπήρξε κανένας μηχανισμός κατανομής ποσοστώσεων, όγκων πωλήσεων ή πελατών, ούτε μηχανισμός παρακολουθήσεως και αντισταθμίσεως για τη διασφάλιση της τηρήσεως των τιμών-στόχων.

206 Η προσφεύγουσα υπογραμμίζει επίσης ότι η Επιτροπή, ενώ παρατηρεί ότι η μη συμμετοχή της Novus στη σύμπραξη εμπόδιζε την εφαρμογή των τιμών-στόχων (αιτιολογικές σκέψεις 276 επ.) και ότι, παρά την παράβαση, οι τιμές μειώθηκαν κατά το χρονικό διάστημα 1992-1997 (αιτιολογικές σκέψεις 287 επ.), κακώς θεώρησε ότι οι περιστάσεις αυτές δεν αποδείκνυαν ότι η εφαρμογή των συμφωνιών δεν είχε επηρεάσει τη δομή και τις διακυμάνσεις των τιμών στην αγορά της μεθειονίνης και, ως εκ τούτου, εκτίμησε λανθασμένα τις συγκεκριμένες επιπτώσεις της παραβάσεως στην αγορά.

207 Κατά την προσφεύγουσα, η Επιτροπή, περιορισθείσα στη διαπίστωση του αντίκτυπου της παραβάσεως στην αγορά, παρέβη τις κατευθυντήριες γραμμές, οι οποίες, στο σημείο 1 Α, τρίτη παύλα, όσον αφορά τις κατηγορίες των παραβάσεων αναλόγως της σοβαρότητάς τους, προβλέπουν ότι «[ε]ντός καθεμιάς από τις ανωτέρω κατηγορίες, και ιδίως προκειμένου για τις κατηγορίες των σοβαρών και πολύ σοβαρών παραβάσεων, η κλιμάκωση των προβλεπομένων κυρώσεων θα καταστήσει δυνατή τη διαφοροποίηση της μεταχείρισης που είναι σκόπιμο να επιφυλαχθεί στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις ανάλογα με τον χαρακτήρα των παραβάσεων που αυτές έχουν διαπράξει». Ομοίως, η Επιτροπή, καίτοι δέχεται ότι η παράβαση αποτελούσε μια περίπλοκη πραγματική κατάσταση η οποία προσαρμόστηκε, με την πάροδο των ετών, στις πραγματικές συνθήκες της αγοράς, ουδόλως προέβη σε διαφοροποίηση των συγκεκριμένων επιπτώσεων αυτής της περίπλοκης καταστάσεως.

208 Έτσι, παραλείποντας να αποδείξει τον συγκεκριμένο αντίκτυπο της συμπράξεως στην αγορά, η Επιτροπή δεν τήρησε τις υποχρεώσεις της όσον αφορά το βάρος αποδείξεως. Η προσφεύγουσα υπογραμμίζει, συγκεκριμένα, ότι η Επιτροπή, στην αιτιολογική σκέψη 287 της αποφάσεώς της, αναφέρει ότι οι συμμετέχουσες στη σύμπραξη επιχειρήσεις δεν απέδειξαν ότι η εφαρμογή της συμφωνίας δεν είχε επηρεάσει τη διαμόρφωση και τη διακύμανση των τιμών στην αγορά της μεθειονίνης. Όμως, ακριβώς στην Επιτροπή εναπέκειτο να αποδείξει τόσο το μέγεθος του αντίκτυπου όσο και την ίδια την ύπαρξη της παραβάσεως

(προμνησθείσα στη σκέψη 115 απόφαση Hüls κατά Επιτροπής, σκέψη 154, και προμνησθείσα στη σκέψη 101 απόφαση Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, σκέψη 58). Εφόσον, κατά την προσφεύγουσα, η Επιτροπή δεν απέδειξε το μέγεθος του συγκεκριμένου αντίκτυπου της παραβάσεως στην αγορά, πρέπει να θεωρηθεί ότι δεν υπήρξε τέτοιος αντίκτυπος και, συνεπώς, ότι το ποσό του προστίμου έπρεπε να είναι χαμηλότερο. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι αποδεκτό θα ήταν μόνον το ελάχιστο ποσό που προβλέπεται για τις πολύ σοβαρές παραβάσεις, ήτοι 20 εκατομμύρια ευρώ.

209 Η Επιτροπή θεωρεί ότι η επιχειρηματολογία αυτή δεν είναι βάσιμη.

210 Καταρχάς, παρατηρεί ότι ουδόλως αναφέρει, στο μέρος της αποφάσεώς της που αφορά τον πραγματικό αντίκτυπο της παραβάσεως, ότι υπήρχαν μηχανισμοί είτε αυξήσεως των τιμών, είτε κατανομής ποσοστώσεων, όγκων πωλήσεων ή πελατών, είτε ακόμα παρακολουθήσεως και αντισταθμίσεως για τη διασφάλιση της τηρήσεως των τιμών-στόχων και, επομένως, τα συναφή επιχειρήματα της προσφεύγουσας στερούνται αντικειμένου.

211 Περαιτέρω, υποστηρίζει ότι, πέραν του συγκεκριμένου αντίκτυπου της παραβάσεως στην αγορά, έλαβε υπόψη τη φύση της παραβάσεως και την έκταση της σχετικής γεωγραφικής αγοράς, οι οποίες δεν αμφισβητούνται από την προσφεύγουσα.

212 Εξάλλου, υπενθυμίζει ότι οι θίγουσες τον ανταγωνισμό συμφωνίες τέθηκαν σε εφαρμογή και ότι οι ενδεικτικές τιμές αναγγέλλονταν γενικώς στους πελάτες μέσω του ειδικευμένου Τύπου. Όμως, οι αναγγελίες αυτές είχαν αναγκαστικά αντίκτυπο στην αγορά (απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, Τ-308/94, Cascades κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-925, σκέψη 177). Οι προσπάθειες των συμμετεχόντων να αναστρέψουν την πτώση των τιμών κατόπιν της αφίξεως της Monsanto στην αγορά και της μειώσεως της ζητήσεως στέφθηκαν, εξάλλου, με επιτυχία.

213 Η Επιτροπή συμπεραίνει από τα ανωτέρω ότι δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η σύμπραξη είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά, ικανό να υπολογιστεί, καίτοι είναι αδύνατον να καθοριστεί σε ποιο βαθμό οι πραγματικές τιμές διέφεραν από τις τιμές που θα είχαν εφαρμοστεί αν δεν είχε υπάρξει συμπαιγνία. Οι κατευθυντήριες γραμμές προβλέπουν ότι η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη τον συγκεκριμένο αντίκτυπο στην αγορά και όχι το μέγεθος του αντίκτυπου αυτού.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

214 Πρέπει, καταρχάς, να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή δεν επικαλέστηκε μεν ρητώς τις κατευθυντήριες γραμμές με την απόφασή της, καθόρισε, ωστόσο, το ποσό του προστίμου που επέβαλε στην προσφεύγουσα εφαρμόζοντας τη μέθοδο υπολογισμού την οποία δεσμεύθηκε να εφαρμόζει με τις κατευθυντήριες αυτές γραμμές.

215 Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές (σημείο 1 Α, πρώτο εδάφιο), «[γ]ια να αξιολογηθεί η σοβαρότητα της παράβασης, πρέπει να ληφθεί υπόψη [...] ο πραγματικός της αντίκτυπος επί της αγοράς, εφόσον αυτός είναι δυνατό να εκτιμηθεί».

216 Ομοίως, σύμφωνα με τη νομολογία, η Επιτροπή οφείλει να προβαίνει στον έλεγχο αυτό όταν προκύπτει ότι ο αντίκτυπος αυτός μπορεί να υπολογιστεί (προμνησθείσα στη σκέψη 53 απόφαση Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 143).

217 Σ' αυτό ακριβώς το πλαίσιο έλαβε η Επιτροπή ως βάση το ότι η παράβαση είχε, κατά τη γνώμη της, πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά της μεθειονίνης εντός του ΕΟΧ (αιτιολογικές σκέψεις 276 έως 291).

218 Προκαταρκτικώς, πρέπει να θεωρηθεί ότι, στην υπό κρίση περίπτωση, για τον έλεγχο της εκτιμήσεως των αποτελεσμάτων της παραβάσεως στον οποίο προέβη η Επιτροπή, αρκεί η εξέταση της εκ μέρους της αξιολογήσεως των αποτελεσμάτων που είχε η σύμπραξη ως προς τις τιμές.

219 Πράγματι, αφενός, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, καίτοι η παράβαση περιγράφεται από την Επιτροπή ως σύμπραξη αποσκοπούσα στη διατήρηση ή την αύξηση των τιμών, στο πλαίσιο της οποίας ανταλλάσσονταν πληροφορίες ως προς τους όγκους των πωλήσεων και τα μερίδια αγοράς, ο αντίκτυπος της παραβάσεως στην αγορά εκτιμήθηκε αποκλειστικά από πλευράς των αποτελεσμάτων της ως προς τις τιμές. Αφετέρου, η εξέταση των αποτελεσμάτων της συμπράξεως ως προς τις τιμές καθιστά, εν πάση περιπτώσει, δυνατό να εκτιμηθεί και κατά πόσον ο σκοπός που επιδιωκόταν με τις ανταλλαγές πληροφοριών ως προς τους όγκους των πωλήσεων και τα μερίδια αγοράς επετεύχθη, λαμβανομένου υπόψη του ότι αυτή η ανταλλαγή αποσκοπούσε ακριβώς στην πραγματική εφαρμογή της συμφωνίας ως προς τις τιμές (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσα στη σκέψη 53 απόφαση Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 148 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

220 Εξάλλου, προς απάντηση στην επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας σύμφωνα με την οποία η —μη αμφισβητηθείσα από την Επιτροπή στο πλαίσιο της παρούσας αιτιάσεως— απουσία μηχανισμών αυξήσεως των τιμών, κατανομής των όγκων των πωλήσεων ή των πελατών, παρακολουθήσεως και αντισταθμίσεως καταδεικνύει τη μη ύπαρξη συγκεκριμένων αποτελεσμάτων της παραβάσεως στην αγορά, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η απουσία των εν λόγω μηχανισμών μπορεί μεν να παράσχει μια εξήγηση για τη μη ύπαρξη συγκεκριμένων αποτελεσμάτων της παραβάσεως ως προς τις τιμές, εφόσον η απουσία τέτοιων μηχανισμών διαπιστωθεί, δεν επιτρέπει, ωστόσο, να θεωρηθεί ότι κατά τεκμήριο η παράβαση δεν είχε τέτοια αποτελέσματα. Συνεπώς, πρέπει να εξεταστούν τα στοιχεία που επικαλείται η Επιτροπή προς απόδειξη της υπάρξεως ενός τέτοιου αντίκτυπου.

221 Συναφώς, η Επιτροπή θεώρησε ότι, καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας της συμπράξεως, τα μέλη του καρτέλ κατόρθωσαν να διατηρήσουν τις τιμές σε επίπεδο υψηλότερο από εκείνο που θα είχε επικρατήσει αν δεν είχαν υπάρξει παράνομες διευθετήσεις (αιτιολογική σκέψη 289).

222 Όμως, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά τον καθορισμό της σοβαρότητας της παραβάσεως, πρέπει να λαμβάνεται, μεταξύ άλλων, υπόψη το νομοθετικό και οικονομικό πλαίσιο της επιτιμώμενης συμπεριφοράς (προμνησθείσα στη σκέψη 101 απόφαση Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 612, και προμνησθείσα στη σκέψη 45 απόφαση Ferriere Nord κατά Επιτροπής, σκέψη 38). Από τη νομολογία προκύπτει ότι, για να εκτιμηθεί ο συγκεκριμένος αντίκτυπος μιας παραβάσεως στην αγορά, στην Επιτροπή εναπόκειται να αναφερθεί στον ανταγωνισμό που θα υφίστατο υπό συνήθεις συνθήκες αν δεν είχε υπάρξει παράβαση (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσα απόφαση Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 619 και 620· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, Τ-347/94, Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1751, σκέψη 235, και της 11ης Μαρτίου 1999, Τ-141/94, Thyssen Stahl κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-347, σκέψη 645).

223 Επομένως, σε περιπτώσεις συμπράξεων ως προς τις τιμές, η εκ μέρους της Επιτροπής διαπίστωση ότι οι συμφωνίες πράγματι έδωσαν τη δυνατότητα στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να επιτύχουν ένα επίπεδο τιμών πωλήσεως ανώτερο από εκείνο που θα είχε επικρατήσει αν δεν είχε υπάρξει σύμπραξη επιτρέπει στην Επιτροπή να λάβει υπόψη της, κατά την επιμέτρηση του προστίμου, την έκταση βλαπτικών αποτελεσμάτων της παραβάσεως στην αγορά και, έτσι, να καθορίσει το ποσό του προστίμου σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα της παραβάσεως σε επίπεδο ανώτερο εκείνου στο οποίο θα είχε καθορίσει το πρόστιμο αν δεν είχε προβεί σε μια τέτοια διαπίστωση.

224 Στο πλαίσιο της εκτιμήσεως αυτής, η Επιτροπή πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλες τις αντικειμενικές συνθήκες της σχετικής αγοράς, λαμβανομένου υπόψη του ισχύοντος οικονομικού και ενδεχομένως νομοθετικού πλαισίου. Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ύπαρξη, ενδεχομένως, «αντικειμενικών οικονομικών παραγόντων» από τους οποίους προκύπτει ότι, στο πλαίσιο «της ελεύθερης λειτουργίας του ανταγωνισμού», το επίπεδο των τιμών δεν θα είχε εξελιχθεί κατά τον ίδιο τρόπο με το επίπεδο των εφαρμοσθεισών τιμών (προμνησθείσα στη σκέψη 212 απόφαση Cascades κατά Επιτροπής, σκέψεις 183 και 184, και προμνησθείσα στη σκέψη 222 απόφαση Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, σκέψεις 234 και 235).

225 Εν προκειμένω, η Επιτροπή επικαλέστηκε τρία ουσιώδη στοιχεία προς στήριξη των συμπερασμάτων της όσον αφορά τον πραγματικό αντίκτυπο της συμπράξεως στο επίπεδο των τιμών.

226 Πρώτον, η Επιτροπή θεώρησε, αφενός, ότι η παράβαση διεπράχθη από επιχειρήσεις οι οποίες, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών «κατείχαν τη μερίδα του λέοντος» και, αφετέρου, ότι οι διαπιστωθείσες διευθετήσεις, δεδομένου ότι αποσκοπούσαν ειδικά στην αύξηση των τιμών σε επίπεδο ανώτερο εκείνου που θα είχε επιτευχθεί διαφορετικά και στον περιορισμό των πωλουμένων ποσοτήτων και εφαρμόστηκαν αδιαλείπτως επί περισσότερα από δέκα έτη, είχαν αναγκαστικά πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά (αιτιολογικές σκέψεις 276, 278, 281 και 287).

227 Συναφώς, η Επιτροπή παρατήρησε ότι οι συνιστώσες συμπαιγνία διευθετήσεις τέθηκαν σε εφαρμογή και ότι τα μέρη ανακοίνωναν αμοιβαίως αριθμητικά στοιχεία για τις πωλήσεις τους καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας της συμπράξεως ώστε να συμφωνούν σε νέους στόχους ως προς τις τιμές. Η Επιτροπή προσθέτει ότι οι νέες τιμές-στόχοι αναγγέλλονταν πράγματι στους πελάτες μέσω του ειδικευμένου Τύπου (αιτιολογική σκέψη 278).

228 Δεύτερον, η Επιτροπή σημείωσε ότι, κατά τα πρώτα έτη της συμπράξεως, οι συμμετέχοντες επιδίωξαν πρωτίστως να αυξήσουν τις τιμές της μεθειονίνης. Με την είσοδο της Monsanto στην αγορά το 1989 και τη γενική μείωση της ζητήσεως, η πτωτική τάση των τιμών ανεστράφη, ωστόσο, χάρη στις συνδυασμένες προσπάθειες των μελών του καρτέλ. Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες στη σύμπραξη προσπάθησαν κυρίως να διατηρήσουν το επίπεδο των υφισταμένων τιμών (αιτιολογική σκέψη 279).

229 Κατά την Επιτροπή, αυτό επιβεβαιώνεται από το σημείωμα που κοινοποίησε η Nippon Soda όσον αφορά τη σύσκεψη της 17ης Μαΐου 1993 και από το οποίο προκύπτει ότι οι τιμές της μεθειονίνης παρουσίαζαν άνοδο. Η Degussa είχε επιτύχει να πωλήσει μεθειονίνη στην τιμή των 6,80 DEM/kg σε έναν από τους μεγαλύτερους πελάτες της, τη Cebeco. Όμως, πριν από τη σύσκεψη της 7ης Νοεμβρίου 1990, οι τιμές ήταν ακόμα στο επίπεδο των 2,50 USD/kg (4,03 DEM/kg). Εξάλλου, κατά τη σύσκεψη που πραγματοποίησαν τον Νοέμβριο του 1990, τα μέλη του καρτέλ συμφώνησαν να αυξήσουν τις τιμές από 2,50 σε 2,80 USD/kg (4,51 DEM/kg). Η Nippon Soda μνημονεύει υψηλότερες τιμές: με την πρώτη αύξηση, του Ιανουαρίου 1991, οι τιμές θα έφθαναν τα 3,30-3,50 USD/kg [ήτοι μια μέση τιμή 5,10 DEM/kg, σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρέσχε η ίδια η Nippon Soda, και μια ψαλίδα

τιμών 5,31-5,64 DEM/kg βάση των στοιχείων της Στατιστικής Υπηρεσίας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Eurostat)] και με τη δεύτερη αύξηση σε 3,60-3,70 USD/kg (5,80-5,92 DEM/kg) (αιτιολογική σκέψη 280).

230 Τέλος, τρίτον, η Επιτροπή παρατήρησε, στην αιτιολογική σκέψη 290, ότι είναι αδιανόητο να συμφωνούν τακτικά οι συμμετέχοντες στη σύμπραξη την πραγματοποίηση συναντήσεων σε διάφορα μέρη του κόσμου για να καθορίζουν τιμές-στόχους κατά τη διάρκεια της συμπράξεως, λαμβανομένου υπόψη του κινδύνου που διέτρεχαν, εάν είχαν την εντύπωση ότι η σύμπραξη δεν είχε κανένα αντίκτυπο στην αγορά της μεθειονίνης.

231 Πρέπει, καταρχάς, να παρατηρηθεί ότι, όπως αναφέρει κατ' ουσίαν η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 277 της αποφάσεώς της, η απόδειξη των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων μιας παραβάσεως στην αγορά μπορεί να είναι, σε ορισμένες περιπτώσεις, εξαιρετικά δύσκολη, λαμβανομένου υπόψη του ότι η απόδειξη αυτή συνεπάγεται σύγκριση της καταστάσεως η οποία προέκυψε από την παράβαση αυτή με την ως εκ της φύσεώς της υποθετική κατάσταση που θα είχε παρατηρηθεί αν δεν υπήρχε η παράβαση. Συναφώς, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως των στοιχείων επί των οποίων στηρίχθηκε η Επιτροπή για να αποδείξει τον αντίκτυπο της παραβάσεως στην αγορά, πρέπει να ληφθεί υπόψη, αφενός, ότι η παράβαση ανάγεται, εν μέρει, σε παλαιά περίοδο (το σημείο ενάρξεως της παραβάσεως, που δεν αμφισβητήθηκε από την προσφεύγουσα, καθορίστηκε από την Επιτροπή στις αρχές του 1986) και, αφετέρου, όσον αφορά τον μετά το 1993 χρόνο, ότι η τάση των τιμών ήταν πτωτική (εξ αιτίας, κυρίως, του ανταγωνισμού που ασκούσε η Novus), πράγμα που συνεπάγεται ότι η Επιτροπή έπρεπε να αποδείξει όχι ότι οι τιμές αύξαναν λόγω της συμπαιγνίας, αλλά ότι θα είχαν μειωθεί περισσότερο, σε σχέση προς το πραγματικό τους επίπεδο, αν δεν είχε υπάρξει συμπαιγνία.

232 Όσον αφορά την πρώτη σειρά στοιχείων που επισημαίνει η Επιτροπή, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι τόσο το γεγονός ότι τα μέλη της συμπράξεως κατείχαν το μεγαλύτερο μερίδιο στην αγορά όσο και το γεγονός ότι οι διευθετήσεις που αποκαλύφθηκαν αποσκοπούσαν ειδικά στην αύξηση των τιμών σε επίπεδο ανώτερο εκείνου στο οποίο θα είχαν φθάσει διαφορετικά και στον περιορισμό των πωλουμένων ποσοτήτων, πράγμα που άπτεται του σκοπού και όχι των αποτελεσμάτων της συμπράξεως, αποτελούν απλώς ενδείξεις που αποδεικνύουν ότι η παράβαση ήταν ικανή να παραγάγει αποτελέσματα βλάπτοντα σημαντικά τον

ανταγωνισμό και όχι ότι αυτό πράγματι συνέβη. Εξάλλου, πρέπει να τονιστεί ότι, σύμφωνα με τις διαπιστώσεις της ίδιας της Επιτροπής, το μερίδιο αγοράς που κατείχαν τα μέλη της συμπράξεως μειώθηκε προοδευτικά, από την είσοδο της Monsanto στην αγορά, και έφθασε το 60 % προς το τέλος της παραβάσεως, όταν η Novus (πρώην Monsanto) είχε καταστεί, κατά την περίοδο εκείνη, ο πρώτος παραγωγός μεθειονίνης παγκοσμίως, με περισσότερο από το 30 % των μεριδίων αγοράς (αιτιολογική σκέψη 44), πράγμα που είχε προκαλέσει, άλλωστε, την ανησυχία των εν λόγω μελών της συμπράξεως ήδη από τα τέλη του 1993 (αιτιολογική σκέψη 150).

233 Ωστόσο, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμο ότι οι διευθετήσεις τέθηκαν σε εφαρμογή και, ιδίως, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 278, ότι οι τιμές αναπροσαρμόζονταν αναλόγως των συνθηκών της αγοράς (αιτιολογικές σκέψεις 88, 128, 130, 139, 150 και 154) και, προκειμένου, ειδικότερα, για τις περιόδους 1986-1988 και 1992-1995, ότι οι νέες τιμές-στόχοι αναγγέλλονταν στους πελάτες, γενικά μέσω του ειδικευμένου Τύπου (αιτιολογικές σκέψεις 88, 136, 157 και 167). Όμως, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, οι αναγγελίες αυτές των τιμών έχουν ως εκ της φύσεώς τους επίδραση στην αγορά και στη συμπεριφορά των διαφόρων εμπλεκομένων επιχειρηματιών, τόσο από την πλευρά της προσφοράς όσο και από την πλευρά της ζητήσεως, λαμβανομένου υπόψη ότι οι αναγγελίες αυτές επηρεάζουν τη διαδικασία καθορισμού των τιμών στο μέτρο που η αναγγελλόμενη τιμή αποτελεί στοιχείο αναφοράς σε περίπτωση ατομικής διαπραγματεύσεως των τιμών πωλήσεως με τους πελάτες (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, Τ-338/94, Finnboard κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1617, σκέψη 342), των οποίων το περιθώριο διαπραγματεύσεως των τιμών περιορίζεται αναγκαστικά (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσα στη σκέψη 132 απόφαση της 20ής Απριλίου 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 745).

234 Αντιθέτως, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η εφαρμογή των συνιστωσών συμπαιγνία ως προς τις τιμές συμφωνιών και η αναγγελία τιμών-στόχων δεν αποδείχθηκε για το χρονικό διάστημα από το φθινόπωρο του 1988 έως το θέρος του 1990, και τούτο μολονότι η Επιτροπή δέχεται ότι η είσοδος της Monsanto στην αγορά δημιούργησε αβεβαιότητα στους συμμετέχοντες στη σύμπραξη (αιτιολογική σκέψη 100).

235 Όσον αφορά, περαιτέρω, την ανάλυση της αυξήσεως των τιμών στην οποία προβαίνει η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 280, πρέπει να θεωρηθεί ότι με την ανάλυση διαπιστώνεται κατά τρόπο πειστικό ότι οι τιμές-στόχοι που καθόριζαν τα μέλη του καρτέλ αυξήθηκαν από το 1990 έως το 1993. Πράγματι, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με το σημείωμα της 5ης Μαΐου 1990, οι τιμές της μεθειονίνης εμφάνισαν σημαντική πτώση το 1989 και έφθασαν τα 2,00 USD/kg. Όμως, όπως παρατηρεί η Επιτροπή, από τις δηλώσεις της Rhône-Poulenc προκύπτει ότι, στα τέλη του θέρους του 1990, η τιμή της μεθειονίνης ήταν 2,50 USD/kg (4,03 DEM/kg) και ότι έπρεπε να αυξηθεί για να φθάσει τα 2,80 USD/kg (4,51 DEM/kg). Εξάλλου, στο σημείωμα σχετικά με τη σύσκεψη της 7ης Νοεμβρίου 1990, η Nippon Soda αναφέρει, ότι την εποχή εκείνη, οι τιμές ήταν της τάξεως των 3,40 έως 3,50 USD/kg στη ζώνη υπεροχής του γερμανικού μάρκου. Τέλος, στο σημείωμα της 17ης Μαΐου 1993, η Nippon Soda αναφέρει ότι η τάση των τιμών ήταν ανοδική και ότι η Degussa είχε πωλήσει μεθειονίνη, κατά το δεύτερο τρίμηνο του 1993, σε έναν από τους πελάτες της στην τιμή των 6,80 DEM/kg. Επιπλέον, από τις αιτιολογικές σκέψεις 132 έως 152, το περιεχόμενο των οποίων δεν αμφισβητεί η προσφεύγουσα, προκύπτει ότι, από το 1992 έως το 1993, οι τιμές-στόχοι αυξήθηκαν από 6,05 (αιτιολογική σκέψη 132) σε 6,20 DEM/kg (αιτιολογική σκέψη 137), η δε τελευταία αυτή τιμή εξακολούθησε να ισχύει, με ορισμένες ωστόσο εξαιρέσεις, έως το τρίτο τρίμηνο του 1993 (αιτιολογική σκέψη 144). Καίτοι οι στόχοι αυτοί δεν επιτυγχάνονταν πάντοτε, από την αιτιολογική σκέψη 136 προκύπτει ότι η μέση τιμή της μεθειονίνης στην Ευρώπη ήταν 5,60 DEM/kg (ήτοι 3,35 USD/kg) κατά το τέταρτο τρίμηνο του 1992 και 5,20 DEM/kg (ήτοι 3,23 USD/kg) κατά το πρώτο τρίμηνο του 1993. Επομένως, από το θέρος του 1990, ενώ η τάση των τιμών ήταν προηγουμένως πτωτική, οι τιμές-στόχοι καθώς και οι όντως συμφωνηθείσες τιμές αυξήθηκαν και, σε ορισμένο βαθμό, σταθεροποιήθηκαν, γεγονός από το οποίο η Επιτροπή ορθώς συνήγαγε ότι οι συνδυασμένες προσπάθειες των μελών της συμπράξεως είχαν συγκεκριμένο αντίκτυπο στην αγορά κατά την περίοδο αυτή.

236 Ωστόσο, πρέπει επίσης να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε κατά τον ίδιο τρόπο την επίδραση της συμπράξεως για τον προ του θέρους του 1990 χρόνο, πράγμα που φαίνεται να αναγνωρίζει ρητώς όσον αφορά ειδικότερα το χρονικό διάστημα από το φθινόπωρο του 1988 έως το θέρος του 1990, ούτε την επίδρασή της στην πτωτική τάση των τιμών από το 1993 και μετά.

237 Όμως, για την περίοδο από το φθινόπωρο του 1988 έως το θέρος του 1990, παρατηρήθηκε προηγουμένως ότι, κατόπιν της αποσύρσεως της Sumitomo από τη

σύμπραξη, της εισόδου της Monsanto στην αγορά και της γενικής μειώσεως της ζητήσεως, στη σύμπραξη σημειώθηκε κάποιος κλυδωνισμός, ο οποίος εκδηλώθηκε ιδίως με σημαντική μείωση των τιμών τις οποίες εφάρμοζε η Degussa, η οποία επιδίωκε πρωτίστως να ανακτήσει μερίδια αγοράς από τη Monsanto, η δε μείωση αυτή των τιμών είχε επιπτώσεις στο σύνολο της αγοράς.

238 Ομοίως, όσον αφορά την περίοδο από το 1993 έως το τέλος της συμπράξεως, από τις αιτιολογικές σκέψεις 152 έως 179 προκύπτει ότι οι τιμές-στόχοι μειώθηκαν σταδιακά και ότι οι συμμετέχοντες διαπίστωσαν ότι οι στόχοι αυτοί δεν είχαν επιτευχθεί (αιτιολογικές σκέψεις 152, 153 και 160). Επιβάλλεται, εξάλλου, η διαπίστωση ότι η ίδια η Επιτροπή παραδέχθηκε ότι οι στόχοι ως προς τις τιμές δεν είχαν επιτευχθεί και ότι τα επιχειρήματα της Degussa, δηλαδή η μη συμμετοχή της Novus στη σύμπραξη και η απουσία μηχανισμών αυξήσεως των τιμών, κατανομής των όγκων των πωλήσεων ή των πελατών και παρακολουθήσεως, παρείχαν μια εξήγηση για το γεγονός αυτό (αιτιολογικές σκέψεις 284 έως 287). Η Επιτροπή αναγνώρισε επίσης ότι το γεγονός ότι οι τιμές της μεθειονίνης μειώθηκαν με την πάροδο του χρόνου αντικατόπτριζε τις δυσκολίες που συναντούσαν τα μέλη της συμπράξεως για αύξηση των τιμών υπό δυσχερείς περιστάσεις στην αγορά (αιτιολογική σκέψη 288).

239 Παρά τις διαπιστώσεις αυτές, η Επιτροπή κατέληξε, στην αιτιολογική σκέψη 289, ότι, καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας της συμπράξεως, τα μέλη του καρτέλ κατόρθωσαν να διατηρήσουν τις τιμές σε επίπεδο υψηλότερο εκείνου που θα είχε επικρατήσει αν δεν είχαν υπάρξει οι παράνομες διευθετήσεις.

240 Τέλος, όσον αφορά το τελευταίο στοιχείο που επισημαίνει η Επιτροπή, το οποίο προέβαλε και στο πλαίσιο της υπό κρίση προσφυγής, ήτοι ότι οι συμμετέχοντες στη σύμπραξη δεν θα πραγματοποιούσαν τακτικές συναντήσεις καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας της συμπράξεως αν αυτή δεν είχε καμία επίδραση στην αγορά, πρέπει να θεωρηθεί ότι το στοιχείο αυτό στηρίζεται σε απλές εικασίες και όχι σε αντικειμενικούς οικονομικούς παράγοντες. Εφόσον στερείται οποιασδήποτε αποδεικτικής ισχύος, το στοιχείο αυτό δεν θα πρέπει να ληφθεί υπόψη (προμνησθείσα στη σκέψη 53 απόφαση Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 159).

241 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η Επιτροπή εν μέρει μόνον απέδειξε ότι η σύμπραξη είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά της μεθειονίνης από το 1986 έως το 1999. Ειδικότερα, η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη της το ότι, από το φθινόπωρο του 1988 έως το θέρος του 1990, η διαφωνία μεταξύ των μελών της συμπράξεως, συνδυαζόμενη με τον ανταγωνισμό που ασκούσε η νεοαφιχθείσα στην αγορά επιχείρηση και τη γενική μείωση της ζητήσεως, οδήγησε σε σημαντική πτώση των τιμών, η οποία θέτει εν αμφιβόλω την απόδειξη του πραγματικού αντίκτυπου της συμπαιγνίας κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής και ενισχύει την υπόθεση της απουσίας τέτοιου αντίκτυπου. Και τούτο κατά μείζονα λόγο δεδομένου ότι δεν αποδείχθηκε καμία σύναψη συμφωνίας ως προς τις τιμές κατά την περίοδο αυτή, όπως διαπιστώθηκε κατά την εξέταση της διάρκειας της παραβάσεως.

242 Όμως, από την απόφαση της Επιτροπής δεν προκύπτει ότι η τελευταία έλαβε ειδικά υπόψη της το στοιχείο αυτό. Αντιθέτως, η Επιτροπή αναφέρει, στις αιτιολογικές σκέψεις 97 και 255, ότι οι δραστηριότητες του καρτέλ συνεχίστηκαν αμείωτες. Ομοίως, από την αιτιολογική σκέψη 291 συνάγεται ότι η Επιτροπή απέρριψε τις σχετικές αντιρρήσεις της προσφεύγουσας και έκρινε ότι η συμπεριφορά της τελευταίας κατά την περίοδο αυτή δεν συνεπαγόταν ότι οι συμμετέχοντες δεν είχαν θέσει σε εφαρμογή τη συμφωνία συμπράξεως. Ωστόσο, όπως εκτέθηκε ανωτέρω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε τη σύναψη νέας συμφωνίας ως προς τις τιμές από το φθινόπωρο του 1988 έως το θέρος του 1990 ούτε την εφαρμογή της προηγούμενης συμφωνίας μετά την απόσυρση της Sumitomo από το καρτέλ στα τέλη του 1988.

243 Επιπλέον, πρέπει να παρατηρηθεί ότι οι τιμές της μεθειονίνης μειώθηκαν σταδιακά από το 1993 έως το τέλος της παραβάσεως και ότι, κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής, οι στόχοι ως προς τις τιμές δεν είχαν επιτευχθεί, ιδίως εξ αιτίας του ανταγωνισμού που ασκούσε η Novus, η οποία κατείχε μερίδιο υπερβαίνον το 30 % της παγκόσμιας αγοράς της μεθειονίνης κατά τον χρόνο τερματισμού της παραβάσεως (25 έως 26 % σε επίπεδο ΕΟΧ σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στην αιτιολογική σκέψη 286) και, κατά την άποψη που είχαν εκφράσει τα μέλη της συμπράξεως ήδη από τα τέλη του 1993, αποκτούσε σταδιακά το μεγαλύτερο μέρος της παγκόσμιας αγοράς της μεθειονίνης (αιτιολογική σκέψη 150). Εξάλλου, είναι αληθές ότι η Επιτροπή αποκάλυψε την αναγγελία, στον ειδικευμένο Τύπο, τιμών-στόχων που είχαν καθορίσει οι συμμετέχοντες στη σύμπραξη έως τις αρχές του 1995 (αιτιολογικές σκέψεις 136, 155, 157 και 167), η οποία πρέπει να θεωρηθεί ότι αναγκαστικά επηρέασε κατά κάποιον τρόπο τη διαδικασία διαμορφώσεως των τιμών. Αντιθέτως, πρέπει να τονιστεί ότι στην απόφαση της Επιτροπής δεν

μνημονεύεται καμία αναγγελία τιμών από την ημερομηνία αυτή και μετά. Συνεπώς, επιβάλλεται να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε πλήρως, αντίθετα προς τα διαλαμβανόμενα στην αιτιολογική σκέψη 289, ότι, μετά την περίοδο 1992/1993, οι τιμές διατηρήθηκαν σε επίπεδο υψηλότερο εκείνου που θα είχε επικρατήσει αν δεν υπήρχαν οι παράνομες διευθετήσεις, η απόδειξη δε αυτή λείπει παντελώς όσον αφορά την περίοδο από τις αρχές του 1995 έως τον τερματισμό της παραβάσεως.

244 Συνεπώς, εναπόκειται στο Πρωτοδικείο να αναλύσει το περιεχόμενο του συμπεράσματος αυτού στο πλαίσιο της αρμοδιότητας πλήρους δικαιοδοσίας που διαθέτει στον τομέα των προστίμων.

4. Συμπέρασμα ως προς τον καθορισμό του ποσού του προστίμου σε συνάρτηση προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως

245 Όπως ελέχθη προηγουμένως, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή μερικώς μόνον απέδειξε τον πραγματικό αντίκτυπο της παραβάσεως στην αγορά, ιδίως όσον αφορά το χρονικό διάστημα από το φθινόπωρο του 1988 έως το θέρος του 1990 και από το 1995 έως τον τερματισμό της παραβάσεως.

246 Πρέπει, επίσης, να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή δέχθηκε, εντούτοις, στην αιτιολογική σκέψη 289, ότι, καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας της συμπράξεως, ιδίως μετά την περίοδο 1992/1993, τα μέλη του καρτέλ κατόρθωσαν να διατηρήσουν τις τιμές σε επίπεδο υψηλότερο εκείνου που θα είχε επικρατήσει αν δεν υπήρχαν οι παράνομες διευθετήσεις. Ομοίως, στο συμπέρασμά της σχετικά με τη σοβαρότητα της παραβάσεως (αιτιολογική σκέψη 293), η Επιτροπή έλαβε υπόψη της το ότι, κατά τη γνώμη της, η προσαπτόμενη στους συμμετέχοντες στη σύμπραξη συμπεριφορά είχε πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά.

247 Επομένως, η Επιτροπή καθόρισε το ποσό του προστίμου σε συνάρτηση προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως λαμβάνοντας υπόψη ότι η εν λόγω παράβαση είχε, κατά τη γνώμη της, πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά, καίτοι δεν αποδείχθηκε πλήρως ένας τέτοιος αντίκτυπος καθ' όλη τη διάρκεια της συμπράξεως.

248 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Πρωτοδικείο κρίνει, δυνάμει της αρμοδιότητας πλήρους δικαιοδοσίας που διαθέτει στον τομέα των προστίμων, ότι πρέπει να μειωθεί το ποσό του προστίμου που καθορίστηκε σε συνάρτηση προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως, το οποίο ορίστηκε από την Επιτροπή, στην αιτιολογική σκέψη 302, σε 35 εκατομμύρια ευρώ.

249 Ωστόσο, πρέπει να ληφθεί συναφώς υπόψη ότι, όπως παρατηρεί η Επιτροπή, από την αιτιολογική σκέψη 273 της αποφάσεώς της προκύπτει ότι η παράβαση χαρακτηρίσθηκε ως πολύ σοβαρή «λόγω της φύσης της», καθόσον η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η παράβαση συνίστατο σε κατανομή των αγορών και καθορισμό των τιμών, «στοιχεία που εκ φύσεως αποτελούν τις σοβαρότερες παραβάσεις του άρθρου 81, παράγραφος 1, [...] ΕΚ και του άρθρου 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ» (αιτιολογική σκέψη 271). Εξάλλου, η Επιτροπή, στην αιτιολογική σκέψη 275, προσθέτει ότι «[ε]ίναι σαφές ότι οι συμπράξεις καθορισμού των τιμών και κατανομής των αγορών εκ φύσεως θέτουν σε κίνδυνο την εύρυθμη λειτουργία της ενιαίας αγοράς».

250 Το Πρωτοδικείο, με την απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, Τ-203/01, Michelin κατά Επιτροπής (Συλλογή 2003, σ. II-4071, σκέψεις 258 και 259), έχει κρίνει ότι η σοβαρότητα μιας παραβάσεως μπορεί να αποδειχθεί σε σχέση με τη φύση και το αντικείμενο των καταχρηστικών συμπεριφορών και ότι, κατά πάγια νομολογία, τα στοιχεία που αφορούν το αντικείμενο μιας συμπεριφοράς μπορεί πράγματι να είναι σημαντικότερα για τον καθορισμό του ποσού του προστίμου από τα στοιχεία που αφορούν τις συνέπειες της εν λόγω συμπεριφοράς (προμνησθείσα στη σκέψη 222 απόφαση Thyssen Stahl κατά Επιτροπής, σκέψη 636, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 13ης Δεκεμβρίου 2001, Τ-45/98 και Τ-47/98, Krupp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-3757, σκέψη 199).

251 Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την προσέγγιση αυτή θεωρώντας ότι το αποτέλεσμα μιας θίγουσας τον ανταγωνισμό συμπεριφοράς δεν αποτελεί καθοριστικό κριτήριο για την εκτίμηση του προσήκοντος ύψους του προστίμου. Στοιχεία που αφορούν τη σχετική με την πρόθεση πτυχή και συνεπώς τον σκοπό μιας συμπεριφοράς μπορεί να έχουν μεγαλύτερη σημασία από εκείνα που αφορούν τα αποτελέσματά της, ιδίως όταν αφορούν καθαυτές σοβαρές παραβάσεις, όπως είναι ο καθορισμός των τιμών και η κατανομή των αγορών (απόφαση του Δικαστηρίου της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-194/99 P, Thyssen Stahl κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. I-10821, σκέψη 118).

252 Εξάλλου, πρέπει να υπομνησθεί ότι οι οριζόντιες συμπράξεις σε θέματα τιμών θεωρήθηκαν πάντοτε ότι περιλαμβάνονται στις πολύ σοβαρές παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού (προμνησθείσα στη σκέψη 58 απόφαση Tate & Lyle κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 103, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 19ης Μαρτίου 2003, Τ-213/00, CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-913, σκέψη 262).

253 Τέλος, πρέπει επίσης να υπογραμμιστεί ότι η Επιτροπή δεν έδωσε στο κριτήριο του αντίκτυπου της παραβάσεως στην αγορά βαρύνουσα σημασία κατά την επιμέτρηση του προστίμου. Πράγματι, η Επιτροπή στήριξε την εκτίμησή της και σε άλλα στοιχεία, όπως η διαπίστωση ότι η παράβαση έπρεπε να χαρακτηριστεί ως πολύ σοβαρή λόγω της ίδιας της φύσεώς της (αιτιολογικές σκέψεις 271 έως 275) και ότι η σχετική γεωγραφική αγορά κάλυπτε το σύνολο της Κοινότητας και, μετά τη δημιουργία του, το σύνολο του ΕΟΧ (αιτιολογική σκέψη 292).

254 Συνεπώς, βάσει του συνόλου των προεκτεθεισών σκέψεων, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι ορθώς η Επιτροπή χαρακτήρισε την παράβαση ως πολύ σοβαρή. Ωστόσο, δεδομένου ότι τα συγκεκριμένα αποτελέσματα της παραβάσεως μερικώς μόνον αποδείχθηκαν, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι το ποσό του προστίμου που καθορίστηκε σε συνάρτηση προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως πρέπει να μειωθεί από 35 σε 30 εκατομμύρια ευρώ.

Β — *Επί της προσαυξήσεως του προστίμου προς τον σκοπό της διασφαλίσεως επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος*

255 Η προσφεύγουσα επικαλείται στο πλαίσιο αυτό, πρώτον, νομική πλάνη και πραγματική πλάνη κατά τον προσδιορισμό του κύκλου εργασιών της, δεύτερον, παραβίαση της αρχής της νομικής προβλέψεως των ποινών, παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως και παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως κατά τον καθορισμό του ποσοστού προσαυξήσεως και, τρίτον, πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά το επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα δεδομένης της συμπεριφοράς της μετά τον τερματισμό της παραβάσεως.

1. Επί της νομικής πλάνης και της πραγματικής πλάνης όσον αφορά τον κύκλο εργασιών της προσφεύγουσας

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

256 Πρώτον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι ο κύκλος εργασιών της τον οποίο έλαβε υπόψη της η Επιτροπή για το 2000 είναι εσφαλμένος. Συγκεκριμένα, ο κύκλος εργασιών ανήλθε όχι σε 16,9 αλλά σε 10,715 δισεκατομμύρια ευρώ, όπως κατέστησε γνωστό η προσφεύγουσα στην Επιτροπή με την από 5 Ιουνίου 2002 επιστολή της σε απάντηση στην από 28 Μαΐου 2002 αίτησή της. Λαμβανομένης υπόψη της άμεσης σχέσεως μεταξύ των σκοπών που επιδιώκονται με την προσαύξηση του προστίμου και του κύκλου εργασιών της επιχειρήσεως, το σφάλμα της Επιτροπής συνιστά αγνόηση εκ μέρους της ουσιωδών περιστάσεων οι οποίες, αν τις είχε λάβει υπόψη, θα την είχαν οδηγήσει στο να λάβει άλλη απόφαση. Συνεπώς, η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως δικαιολογούσα την ακύρωση της αποφάσεώς της.

257 Δεύτερον, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι η Επιτροπή κακώς έλαβε υπόψη της, για τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου, την κατάσταση της νέας επιχειρήσεως Degussa AG (Ντύσσελντορφ). Συγκεκριμένα, η τελευταία αυτή επιχείρηση προήλθε από τη συγχώνευση της Degussa-Hüls με την SKW η οποία πραγματοποιήθηκε το 2000 (βλ. ανωτέρω σκέψη 1), ήτοι, κατά την προσφεύγουσα, μετά τον τερματισμό της παραβάσεως. Επιπλέον, η ίδια η Degussa-Hüls είναι προϊόν της συγχωνεύσεως μεταξύ της Degussa AG (Φρανκφούρτη επί του Μάιν) με τη Hüls AG (Marl), η οποία πραγματοποιήθηκε το 1998 (βλ. ίδια σκέψη), ήτοι, κατά την προσφεύγουσα, μετά τη θίγουσα τον ανταγωνισμό συμπεριφορά που της προσάπτεται. Συνεπώς, η παράβαση διεπράχθη από την Degussa AG (Φρανκφούρτη επί του Μάιν), επιχείρηση την οποία η Επιτροπή έπρεπε να λάβει υπόψη της κατά τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου. Όμως, ο κύκλος εργασιών της επιχειρήσεως αυτής ανερχόταν σε 15,905 δισεκατομμύρια DEM για την οικονομική χρήση 1997/1998.

258 Η προσφεύγουσα δέχεται ότι η νέα οικονομική οντότητα που προήλθε από τη συγχώνευση είναι, καταρχήν, υπεύθυνη για τις παραβάσεις που είχαν διαπράξει προηγουμένως οι συγχωνευθείσες οντότητες. Ωστόσο, η ευθύνη αυτή περιορίζεται στην αρχική παράβαση και στη ζημία που προκλήθηκε από την παράβαση αυτή.

Συνεπώς, η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη τον κύκλο εργασιών της οντότητας που προήλθε από τη συγχώνευση, παραβίασε την «αρχή της υπαιτιότητας » (nulla poena sine culpa), η οποία αναγνωρίζεται από τις ποινικές έννομες τάξεις των κρατών μελών και από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της ΕΣΔΑ καθώς και από το άρθρο 49, παράγραφος 3, του Χάρτη, και σύμφωνα με την οποία η κύρωση πρέπει να είναι ανάλογη της υπαιτιότητας της επιχειρήσεως στην οποία επιβάλλεται. Η νομολογία του Δικαστηρίου επίσης έχει αναγνωρίσει την αρχή αυτή, η οποία απορρέει εν μέρει από την αρχή της αναλογικότητας, ως καθοριστικό στοιχείο της εντάσεως της ποινής (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 19ης Οκτωβρίου 1983, 179/82, Lucchini κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3083, σκέψη 27· της 14ης Φεβρουαρίου 1984, 2/83, Alfer κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 799, σκέψεις 17 και 18, και της 17ης Μαΐου 1984, 83/83, Estel κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 2195, σκέψεις 39 επ.).

259 Από το ότι ο σκοπός του προστίμου συνίσταται τόσο στην καταστολή αθεμίτων συμπεριφορών όσο και στην αποτροπή της επαναλήψεώς τους (απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1970, 41/69, Chemiefarma κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 397, σκέψεις 172 έως 176) η προσφεύγουσα συνάγει ότι η παράβαση αποτελεί την προϋπόθεση τόσο της υπάρξεως της κυρώσεως όσο και της εντάσεώς της.

260 Επομένως, λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση στην οποία βρισκόταν η επιχείρηση μετά τη διάπραξη της παραβάσεως, η Επιτροπή στήριξε τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου μόνο στον αποτρεπτικό και προληπτικό σκοπό, παραλείποντας έτσι να λάβει υπόψη της τη σχέση μεταξύ της κυρώσεως και της προκληθείσας ζημίας.

261 Όσον αφορά την πρώτη από τις αιτιάσεις αυτές, η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι ο παγκόσμιος κύκλος εργασιών της προσφεύγουσας το 2000 ανερχόταν σε 10,715 δισεκατομμύρια ευρώ σύμφωνα με τα στοιχεία που παρασχέθηκαν με την επιστολή της 5ης Ιουνίου 2002. Ωστόσο, ισχυρίζεται ότι ο αριθμός αυτός είναι προδήλως εσφαλμένος.

262 Συναφώς, πρώτον, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι η προσφεύγουσα είχε αναφέρει στην έκθεση πεπραγμένων της για το 2000 έναν κύκλο εργασιών ύψους 16,9 δισεκατομμυρίων ευρώ. Αυτός ο κύκλος εργασιών περιελήφθη στην ανακοίνωση των αιτιάσεων και κατόπιν, εφόσον η προσφεύγουσα δεν εξέφρασε σχετικά αντίρρηση με την απάντησή της στην εν λόγω ανακοίνωση, στην απόφαση της Επιτροπής.

263 Δεύτερον, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι η έκθεση πεπραγμένων καθώς και η διαχειριστική έκθεση για το 2000 αναφέρουν κύκλο εργασιών pro forma ύψους 20,3 δισεκατομμυρίων ευρώ και κύκλο εργασιών μη συμπεριλαμβανομένων της πωλήσεως και της αγοράς πολυτίμων μετάλλων ύψους 16,9 δισεκατομμυρίων ευρώ. Η συνοπτική έκθεση κερδών και ζημιών του ομίλου Degussa, που περιλαμβάνει τα αποτελέσματα της Degussa-Hüls μεταξύ 1ης Ιανουαρίου και 31ης Δεκεμβρίου 2000 και της SKW από την 1η Ιουλίου έως την 31η Δεκεμβρίου 2000, μνημονεύει έσοδα ύψους 18,198 δισεκατομμυρίων ευρώ στις 31 Δεκεμβρίου 2000. Από αυτά η Επιτροπή συνάγει ότι ο κύκλος εργασιών ύψους 10,715 δισεκατομμυρίων ευρώ τον οποίο αναφέρει η προσφεύγουσα με την από 5 Ιουνίου 2002 επιστολή της, και ο οποίος εμφανίζεται ως ο κύκλος εργασιών της Degussa-Hüls συμπεριλαμβανομένου του κύκλου εργασιών της SKW κατά το πρώτο εξάμηνο μετά τη συγχώνευση μεταξύ των δύο αυτών επιχειρήσεων, είναι εσφαλμένος.

264 Εξάλλου, κατά την Επιτροπή, η προσφεύγουσα ανέφερε, στη διαχειριστική έκθεσή της, ότι η εκτίμηση pro forma των αποτελεσμάτων της Degussa-Hüls και της SKW για περίοδο δώδεκα μηνών έπρεπε να θεωρηθεί «περισσότερο ουσιαστική από οικονομικής απόψεως» από την τυπική εκτίμηση η οποία λαμβάνει υπόψη τα αποτελέσματα της SKW μόνο για ένα εξάμηνο. Συνεπώς, η εσωτερική διαχείριση και ο στρατηγικός προσανατολισμός της επιχειρήσεως διαμορφώθηκαν βάσει αυτών των στοιχείων. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η Επιτροπή θεωρεί ότι η προσφεύγουσα δεν μπορεί να της προσάψει ότι έλαβε υπόψη της αριθμούς τους οποίους η ίδια θεωρούσε ως οικονομικώς περισσότερο ουσιαστικούς και ανάφερε στην έκθεση πεπραγμένων της η οποία προοριζόταν για το κοινό.

265 Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι αν είχε λάβει υπόψη της τον κύκλο εργασιών που δεν περιελάμβανε τα αποτελέσματα pro forma (της τάξεως των 2 δισεκατομμυρίων ευρώ) της SKW για το πρώτο εξάμηνο του 2000 θα είχε καταλήξει σε ελάχιστα διαφορετικό αποτέλεσμα.

266 Η Επιτροπή εικάζει, τέλος, ότι πρόθεση της προσφεύγουσας είναι να επικαλεστεί το γεγονός ότι η συγχώνευση μεταξύ της Degussa-Hüls και της SKW καταχωρίστηκε στο εμπορικό μητρώο μόλις στις 9 Φεβρουαρίου 2001 και ότι, ως εκ τούτου, για το έτος 2000 μπορούσε να ληφθεί υπόψη μόνον ο κύκλος εργασιών της Degussa-Hüls, ο οποίος ανερχόταν ίσως σε 10,715 δισεκατομμύρια ευρώ. Παρατηρεί, αφενός, ότι,

στην περίπτωση αυτή, η προσφεύγουσα δεν έπρεπε να έχει αναφέρει, στην από 5 Ιουνίου 2002 επιστολή της, ότι στο ποσό των 10,715 δισεκατομμυρίων ευρώ συμπεριλαμβανόταν ο κύκλος εργασιών που είχε πραγματοποιήσει η SKW κατά το πρώτο εξάμηνο μετά τη συγχώνευσή της με την Degussa-Hüls και, αφετέρου, ότι, σύμφωνα με την έκθεση πεπραγμένων της προσφεύγουσας, οι δύο εταιρίες συγχωνεύθηκαν με αναδρομική ισχύ από 30 Ιουνίου 2000, όπως πιστοποιείται εξάλλου από το γεγονός ότι η προσφεύγουσα μπόρεσε να καταρτίσει τους λογαριασμούς του ομίλου στις 31 Δεκεμβρίου 2000 σωρεύοντας τα αποτελέσματα της Degussa-Hüls και εκείνα της SKW.

267 Όσον αφορά τη δεύτερη αιτίαση, πρώτον, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι έλαβε υπόψη της, κατά τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου σε συνάρτηση προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως, εκτός από τον κύκλο εργασιών της προσφεύγουσας, και τη συμμετοχή της προσφεύγουσας σε πολύ σοβαρή παράβαση (αιτιολογική σκέψη 293) και το μερίδιο αγοράς της προσφεύγουσας σε παγκόσμιο επίπεδο και σε επίπεδο ΕΟΧ για το 1998.

268 Δεύτερον, η Επιτροπή παρατηρεί ότι η παράβαση συνεχίστηκε έως τον Φεβρουάριο του 1999, ήτοι σε χρόνο μεταγενέστερο της συγχωνεύσεως μεταξύ της Degussa και της Hüls (αιτιολογική σκέψη 306). Συναφώς, η προσφεύγουσα αναφέρθηκε, κατά τη διοικητική διαδικασία, σε κύκλο εργασιών ύψους 12,354 δισεκατομμυρίων ευρώ για την οικονομική χρήση 1998/1999.

269 Όμως, κατά την Επιτροπή ένας κύκλος εργασιών 8,1, 10,715, 12,354 ή 16,9 δισεκατομμυρίων ευρώ δικαιολογεί, εν πάση περιπτώσει, τον χαρακτηρισμό της προσφεύγουσας ως μεγάλης επιχειρήσεως και, συνεπώς, την προσαύξηση του προστίμου για τους λόγους που εκτίθενται στην αιτιολογική σκέψη 303.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

270 Η προσφεύγουσα προσάπτει, κατ' ουσίαν, στην Επιτροπή, αφενός, ότι υπέπεσε σε πραγματική πλάνη όσον αφορά το ύψος του κύκλου εργασιών της για το 2000 και,

αφετέρου, ότι υπέπεσε σε νομική πλάνη λαμβάνοντας υπόψη, προς καθορισμό της προσαυξήσεως του προστίμου, τον κύκλο εργασιών της για το 2000, ενώ η παράβαση έπαυσε, σύμφωνα με την απόφαση της Επιτροπής, τον Φεβρουάριο του 1999.

271 Πρέπει να εξεταστεί κατά πρώτον η δεύτερη από τις αιτιάσεις αυτές.

Επί της λήψεως υπόψη του κύκλου εργασιών της προσφεύγουσας για το 2000

272 Κατά την επιμέτρηση των προστίμων για παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού, η Επιτροπή πρέπει να λαμβάνει υπόψη της όχι μόνον τη σοβαρότητα της παραβάσεως και τις ιδιαίτερες περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η παράβαση και να εξασφαλίζει το αποτρεπτικό αποτέλεσμα της ενέργειάς της, κυρίως για τα είδη παραβάσεων που είναι ιδιαιτέρως επιζήμια για την εκπλήρωση των σκοπών της Κοινότητας (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσα στη σκέψη 58 απόφαση Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 106).

273 Συναφώς, οι κατευθυντήριες γραμμές προβλέπουν, εξάλλου, ότι, εκτός από την ίδια τη φύση της παραβάσεως, του αντίκτυπού της στην αγορά και τη γεωγραφική έκταση της τελευταίας, είναι αναγκαίο να λαμβάνεται υπόψη η πραγματική οικονομική δυνατότητα των αυτουργών της παραβάσεως να προξενήσουν σημαντική ζημία σε άλλους οικονομικούς παράγοντες, ιδίως στους καταναλωτές, και να καθορίζεται το ποσό του προστίμου σε επίπεδο που να του εξασφαλίζει επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα (σημείο 1 Α, τέταρτο εδάφιο).

274 Μπορεί επίσης να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους έχουν μεγαλύτερες δυνατότητες να αξιολογήσουν τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και τις συνέπειές της (σημείο 1 Α, πέμπτο εδάφιο).

275 Εν προκειμένω, η Επιτροπή, χωρίς να παραπέμψει ρητώς στις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές, παρατήρησε, στην αιτιολογική σκέψη 303, ότι έπρεπε «να εξασφαλιστεί η ενδεδειγμένη αποτρεπτική χρησιμότητα του προστίμου και να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους διαθέτουν τις γνώσεις και τα νομικοοικονομικά μέσα που χρειάζονται για να μπορούν να αξιολογήσουν καλύτερα τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και τις συνέπειές της από την άποψη της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού». Θεώρησε έτσι, στις αιτιολογικές σκέψεις 304 και 305, ότι, λαμβανομένων υπόψη των συνολικών κύκλων εργασιών της Aventis, της Degussa και της Nippon Soda, ήτοι, αντιστοίχως, 22,3 δισεκατομμύρια ευρώ, 16,9 δισεκατομμύρια ευρώ και 1,6 δισεκατομμύριο ευρώ για το έτος 2000, το ποσό εκκινήσεως που είχε υπολογιστεί σε συνάρτηση με τη σημασία εκάστης επιχειρήσεως στη σχετική αγορά έπρεπε να αυξηθεί κατά 100 % ώστε να ληφθούν υπόψη το μέγεθος και οι συνολικοί πόροι, αντιστοίχως, της Aventis και της Degussa.

276 Σύμφωνα με την απόφασή της, η Επιτροπή —ορθώς, όπως κρίθηκε ανωτέρω— θεώρησε ότι η παράβαση τερματίστηκε τον Φεβρουάριο του 1999. Πρέπει, όμως, να διαπιστωθεί ότι, όπως παρατηρεί η προσφεύγουσα, η Επιτροπή στήριξε την εκτίμησή της, για την προσαύξηση του βασικού ποσού, στους κύκλους εργασιών που πραγματοποίησαν οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις το 2000 (αιτιολογική σκέψη 304), ήτοι σε χρόνο μεταγενέστερο του τερματισμού της παραβάσεως. Αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, η περίσταση αυτή δεν είναι ικανή να καταστήσει πλημμελή τη μέθοδο υπολογισμού που ακολούθησε η Επιτροπή.

277 Από την αιτιολογική σκέψη 303 προκύπτει ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη της δύο στοιχεία δικαιολογούντα την κατά 100 % προσαύξηση του βασικού ποσού όσον αφορά τις Aventis και Degussa. Η προσαύξηση αυτή ήταν απαραίτητη, αφενός, προς εξασφάλιση επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος στο πρόστιμο και, αφετέρου, προκειμένου να ληφθεί υπόψη το ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις διαθέτουν νομικοοικονομικά μέσα που τους επιτρέπουν να αξιολογούν καλύτερα τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους.

278 Όσον αφορά το πρώτο από τα στοιχεία αυτά, πρέπει να υπομνησθεί ότι σκοπός της αποτροπής που δικαιούται να επιδιώκει η Επιτροπή κατά τον καθορισμό του ποσού

του προστίμου αποβλέπει στη διασφάλιση της εκ μέρους των επιχειρήσεων τηρήσεως των κανόνων του ανταγωνισμού που καθορίζονται στη Συνθήκη για την άσκηση των δραστηριοτήτων τους εντός της Κοινότητας ή του ΕΟΧ. Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται μόνον εφόσον λαμβάνεται υπόψη η κατάσταση της επιχειρήσεως την ημέρα κατά την οποία επιβάλλεται το πρόστιμο.

279 Πράγματι, πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ, αφενός, της εκτάσεως της παραβάσεως στην αγορά και της ευθύνης καθενός των συμμετεχόντων στη σύμπραξη (στοιχεία που καλύπτονται από το σημείο 1 Α, τέταρτο και έκτο εδάφιο, των κατευθυντηρίων γραμμών) και, αφετέρου, της αποτρεπτικής λειτουργίας την οποία πρέπει να επιτελεί η επιβολή του προστίμου.

280 Όσον αφορά την έκταση της παραβάσεως στην αγορά και του μεριδίου της ευθύνης καθενός των συμμετεχόντων στη σύμπραξη, έχει κριθεί ότι το μέρος του κύκλου εργασιών που προέρχεται από τα εμπορεύματα που συνιστούν το αντικείμενο της παραβάσεως μπορεί να παράσχει ορθή ένδειξη για την έκταση της παραβάσεως στη σχετική αγορά (βλ., μεταξύ άλλων, προμνησθείσα στη σκέψη 58 απόφαση Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 121, και προμνησθείσα στη σκέψη 222 απόφαση Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, σκέψη 369) και ότι ο πραγματοποιηθείς κύκλος εργασιών επί των προϊόντων που υπήρξαν αντικείμενο περιοριστικής πρακτικής συνιστά αντικειμενικό στοιχείο που παρέχει ένα ορθό μέτρο της νοσηρότητας της πρακτικής αυτής για την κανονική λειτουργία του ανταγωνισμού (απόφαση του Πρωτοδικείου της 11ης Μαρτίου 1999, Τ-151/94, British Steel κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. ΙΙ-629, σκέψη 643).

281 Αυτόν τον τρόπο ενέργειας ακολούθησε, άλλωστε, η Επιτροπή στις αιτιολογικές σκέψεις 294 έως 302, κατά τον καθορισμό του ποσού του προστίμου σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα της παραβάσεως. Η Επιτροπή έλαβε υπόψη της προς τούτο τα μερίδια στην παγκόσμια αγορά και εντός του ΕΟΧ καθεμιάς από τις επιχειρήσεις που ήταν παρούσες στην αγορά της μεθειονίνης το 1998, κατά το τελευταίο ημερολογιακό έτος της παραβάσεως, και εξ αυτών συνήγαγε ότι η Aventis και η Degussa αντιπροσώπευαν μια πρώτη κατηγορία, ενώ η Nippon Soda μια δεύτερη, και ότι, επομένως, έπρεπε να τους επιφυλαχθεί διαφορετική μεταχείριση. Η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί εξάλλου το συμπέρασμα αυτό.

282 Επομένως, πρέπει να παρατηρηθεί, προς το παρόν, ότι το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη της μόνον τον κύκλο εργασιών της νέας οντότητας Degussa AG (Ντύσσελντορφ), συσταθείσας το 2000, και στήριξε έτσι τη συλλογιστική της μόνο στον σκοπό της αποτροπής, χωρίς να λάβει υπόψη της τη βλάβη του ανταγωνισμού που προέκυψε από τη συμπεριφορά της κατά τον χρόνο της παραβάσεως, είναι αβάσιμο.

283 Ωστόσο, η δεύτερη από τις έννοιες αυτές, ήτοι η ανάγκη εξασφαλίσεως επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου, όταν δεν αποτελεί την αιτιολογία μιας αυξήσεως του γενικού επιπέδου των προστίμων στο πλαίσιο της εφαρμογής μιας πολιτικής ανταγωνισμού, επιβάλλει την κλιμάκωση του ποσού του προστίμου ούτως ώστε να λαμβάνεται υπόψη ο επιδιωκόμενος αντίκτυπός του στην επιχείρηση στην οποία επιβάλλεται, και τούτο προκειμένου το πρόστιμο να μην είναι αμελητέο, ή αντιθέτως υπερβολικά υψηλό, ιδίως λαμβανομένης υπόψη της οικονομικής δυνατότητας της συγκεκριμένης επιχειρήσεως, σύμφωνα με επιταγές, αφενός, της ανάγκης εξασφαλίσεως της αποτελεσματικότητας του προστίμου και, αφετέρου, της τηρήσεως της αρχής της αναλογικότητας.

284 Το Πρωτοδικείο έχει ήδη κρίνει ότι μία από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, «λόγω του τεράστιου συνολικού κύκλου εργασιών της σε σχέση με αυτόν των λοιπών μερών της συμπράξεως, μπορούσε να διαθέσει ευκολότερα τους αναγκαίους πόρους για την πληρωμή του προστίμου της, γεγονός που δικαιολογ[ούσε], ενόψει επαρκώς αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου, την εφαρμογή ενός πολλαπλασιαστή» (απόφαση του Πρωτοδικείου της 29ης Απριλίου 2004, Τ-236/01, Τ-239/01, Τ-244/01 έως Τ-246/01, Τ-251/01 και Τ-252/01, Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-1181, σκέψη 241).

285 Όμως, ιδίως λόγω πράξεων εκχωρήσεως ή συγκεντρώσεως, οι συνολικοί πόροι μιας επιχειρήσεως μπορούν να μεταβληθούν, σημειώνοντας σημαντική αύξηση ή μείωση σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, ιδίως μεταξύ του τερματισμού της παραβάσεως και της εκδόσεως της αποφάσεως περί επιβολής προστίμου. Επομένως, οι εν λόγω πόροι πρέπει να εκτιμώνται, ώστε να επιτυγχάνεται το προσήκον αποτρεπτικό αποτέλεσμα, και τούτο τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, την ημέρα κατά την οποία επιβάλλεται το πρόστιμο. Συναφώς, για τους ίδιους

λόγους, πρέπει να σημειωθεί ότι, στο πλαίσιο του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, το ανώτατο όριο του προστίμου που έχει οριστεί στο 10 % του κύκλου εργασιών της ενδιαφερομένης επιχειρήσεως, καθορίζεται σε συνάρτηση με τον κύκλο εργασιών που έχει πραγματοποιηθεί κατά τη διάρκεια της προηγηθείσας της εκδόσεως της αποφάσεως διαχειριστικής περιόδου (προμνησθείσα στη σκέψη 193 απόφαση Sarrió κατά Επιτροπής, σκέψη 85).

286 Επομένως, δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή διέπραξε νομικό σφάλμα στηριχθείσα σε κύκλους εργασιών που αφορούσαν μεταγενέστερη της παύσεως της παραβάσεως διαχειριστική περίοδο. Ωστόσο, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, και δεδομένου ότι η απόφαση της Επιτροπής εκδόθηκε στις 2 Ιουλίου 2002, η Επιτροπή έπρεπε να λάβει καταρχήν υπόψη της, προς διασφάλιση επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου, τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησαν οι διάφοροι αποδέκτες της αποφάσεως κατά τη διαχειριστική περίοδο 2001. Απαντώντας σε ερώτηση του Πρωτοδικείου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή ανέφερε, ωστόσο, αφενός, ότι οι κύκλοι εργασιών της Sumitomo και της Nippon Soda γι' αυτή τη διαχειριστική περίοδο δεν ήταν διαθέσιμοι κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεώς της και, αφετέρου, ότι οι κύκλοι εργασιών που είχαν πραγματοποιήσει οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις το 2000 είχαν αποτελέσει αντικείμενο λογιστικού ελέγχου. Πρέπει να θεωρηθεί ότι οι περιστάσεις αυτές, τις οποίες δεν αμφισβητεί η προσφεύγουσα, είναι ικανές να δικαιολογήσουν το ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της τους κύκλους εργασιών που πραγματοποίησαν το 2001 οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, αλλά τους πλέον πρόσφατους κύκλους εργασιών που είχε στη διάθεσή της, ήτοι τους κύκλους εργασιών της διαχειριστικής περιόδου 2000.

287 Επομένως, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι έλαβε υπόψη της, κατά τον καθορισμό της προσαυξήσεως προς διασφάλιση αποτρεπτικού αποτελέσματος, τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησε η προσφεύγουσα το 2000.

288 Το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι η Επιτροπή κακώς έλαβε υπόψη της τον κύκλο εργασιών που προήλθε από τις πραγματοποιηθείσες συγχωνεύσεις, αντιστοίχως, μεταξύ της Degussa και της Hüls το 1998 και της Degussa-Hüls και της

SKW το 2000, οι οποίες ήταν μεταγενέστερες του τερματισμού της παραβάσεως, πέραν του ότι εν μέρει δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, στο μέτρο που καταδείχθηκε ότι η παράβαση έπαυσε τον Φεβρουάριο του 1999, είναι συνεπώς αλυσιτελές ως προς το σημείο αυτό. Επισημαίνεται, εξάλλου, ότι οι περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως καταδεικνύουν ακριβώς την ανάγκη εκτιμήσεως των συνολικών πόρων της εμπλεκομένης επιχειρήσεως βάσει του τελευταίου διαθεσίμου κύκλου εργασιών της.

289 Όσον αφορά το δεύτερο στοιχείο που έλαβε υπόψη της η Επιτροπή για να προσαυξήσει το βασικό ποσό του προστίμου, ήτοι τα νομικοοικονομικά μέσα τα οποία διαθέτουν οι επιχειρήσεις προς αξιολόγηση του παράνομου χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους, πρέπει να υπογραμμιστεί, σε αντίθεση προς τα ανωτέρω εκτεθέντα, ότι σκοπός του είναι η επιβολή βαρυτέρων κυρώσεων στις μεγάλες επιχειρήσεις, οι οποίες τεκμαίρεται ότι διαθέτουν επαρκείς γνώσεις και υποδομές ώστε να έχουν επίγνωση του παράνομου χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και να αξιολογούν τα εξ αυτής πιθανά οφέλη.

290 Όμως, στην περίπτωση αυτή, πρέπει να θεωρηθεί ότι ο κύκλος εργασιών βάσει του οποίου η Επιτροπή καθορίζει το μέγεθος των εμπλεκομένων επιχειρήσεων και, συνεπώς, την ικανότητά τους να αντιληφθούν τον χαρακτήρα και τις συνέπειες της συμπεριφοράς τους πρέπει να αναφέρεται στην κατάστασή τους κατά τον χρόνο της παραβάσεως. Εν προκειμένω, όσον αφορά την πτυχή αυτή, η Επιτροπή δεν είχε, συνεπώς, δικαίωμα να λάβει υπόψη της τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησε η προσφεύγουσα το 2000, δεδομένου ότι η παράβαση έπαυσε τον Φεβρουάριο του 1999.

291 Ωστόσο, η διαπίστωση αυτή δεν είναι ικανή, από μόνη της, να κλονίσει το κύρος του συμπεράσματος της Επιτροπής ότι το βασικό ποσό του προστίμου της προσφεύγουσας έπρεπε να αυξηθεί κατά 100 %.

292 Πράγματι, αφενός, οι αιτιολογικές σκέψεις 303 έως 305 της αποφάσεως της Επιτροπής αναφέρουν τα ακόλουθα:

«Ενδεδειγμένη αποτρεπτική χρησιμότητα

(303) Προκειμένου να εξασφαλιστεί η ενδεδειγμένη αποτρεπτική χρησιμότητα του προστίμου και να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους διαθέτουν τις γνώσεις και τα νομικοοικονομικά μέσα που χρειάζονται για να μπορούν να αξιολογήσουν καλύτερα τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και τις συνέπειές της από την άποψη της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, η Επιτροπή θα εκτιμήσει επίσης αν χρειάζεται περαιτέρω προσαρμογή του αρχικού ποσού για κάποια επιχείρηση.

(304) Με παγκόσμιο κύκλο εργασιών 22,3 δισεκατομμυρίων ευρώ και 16,9 δισεκατομμυρίων ευρώ το 2000, αντίστοιχα, η Aventis και η Degussa είναι πολύ μεγαλύτερες επιχειρήσεις από τη Nippon Soda (παγκόσμιος κύκλος εργασιών 1,6 δισεκατομμύρια ευρώ το 2000). Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή κρίνει σκόπιμο να προσαρμοστεί ανοδικά το αρχικό ποσό του προστίμου που προκύπτει από το κριτήριο της σχετικής σημασίας στη σχετική αγορά, προκειμένου να ληφθούν υπόψη το μέγεθος και οι συνολικοί πόροι της Aventis και της Degussa αντίστοιχα.

(305) Βάσει των ανωτέρω, η Επιτροπή θεωρεί ότι για να εξασφαλιστεί η αποτρεπτική χρησιμότητα το αρχικό ποσό του προστίμου τους που ορίζεται στην αιτιολογική σκέψη 302 πρέπει να αυξηθεί κατά 100 % (× 2) φθάνοντας τα 70 εκατομμύρια ευρώ για την Degussa και την Aventis [...]»

293 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η Επιτροπή, καίτοι μνημόνευσε το στοιχείο των νομικοοικοομικών μέσων, στην πραγματικότητα, αιτιολόγησε ουσιαστικά την προσαύξηση του βασικού ποσού με την ανάγκη εξασφαλίσεως στο πρόστιμο επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος, όπως μαρτυρεί το συμπέρασμα που περιέχεται στην αιτιολογική σκέψη 305 και η ίδια η επικεφαλίδα του μέρους αυτού της αποφάσεως.

294 Αφετέρου, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, εν πάση περιπτώσει, ο συνολικός κύκλος εργασιών της προσφεύγουσας για τη διαχειριστική περίοδο 1997/1998 ανέρχεται, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε η ίδια, σε περίπου 15,9 δισεκατομμύρια DEM. Όμως, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι, ως εκ τούτου, η προσφεύγουσα δεν διέθετε τα νομικοοικονομικά μέσα που διαθέτουν οι επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους, πράγμα το οποίο, άλλωστε, δεν ισχυρίζεται η προσφεύγουσα. Συνεπώς, το γεγονός ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη της τον κύκλο εργασιών της προσφεύγουσας για το 2000 (τον οποίο καθόρισε σε 16,9 δισεκατομμύρια ευρώ) ουδόλως επηρέασε την κρίση της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία το βασικό ποσό έπρεπε να αυξηθεί προκειμένου να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η προσφεύγουσα διέθετε τους αναγκαίους πόρους που της επέτρεπαν να αξιολογήσει τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς της και τις συνέπειες της συμπεριφοράς αυτής.

295 Επομένως, ο λόγος ακυρώσεως τον οποίο η προσφεύγουσα αντλεί από το ότι η Επιτροπή διέπραξε νομικό σφάλμα λαμβάνοντας υπόψη, προκειμένου να αιτιολογήσει την προσαύξηση του ποσού του προστίμου που καθορίστηκε σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα της παραβάσεως, τον κύκλο εργασιών της για το 2000 δεν μπορεί να δικαιολογήσει την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής ούτε τη μείωση του προστίμου.

Επί της πραγματικής πλάνης όσον αφορά το ύψος του κύκλου εργασιών της προσφεύγουσας για το 2000

296 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι ο κύκλος εργασιών της για το 2000 (16,9 δισεκατομμύρια ευρώ) τον οποίο έλαβε υπόψη της η Επιτροπή είναι εσφαλμένος,

καθόσον, στην πραγματικότητα, ο κύκλος αυτός ανήλθε σε 10,715 δισεκατομμύρια ευρώ, όπως προκύπτει από την επιστολή που απηύθυνε η ίδια στην Επιτροπή στις 5 Ιουνίου 2002, κατόπιν αιτήσεως της τελευταίας της 28ης Μαΐου 2002.

297 Με τις απαντήσεις της στις γραπτές ερωτήσεις του Πρωτοδικείου και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η προσφεύγουσα ανέφερε ότι ο κύκλος εργασιών των 10,715 δισεκατομμυρίων ευρώ είναι ο μόνος που έχει πιστοποιηθεί από τους ελεγκτές λογαριασμών ως σύμφωνος προς τις γενικώς αποδεκτές λογιστικές αρχές των Ηνωμένων Πολιτειών (United States generally accepted accounting principles). Υποστηρίζει ότι, ελλείψει κοινοτικών διατάξεων καθοριζουσών τους κανόνες υπολογισμού του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων, η ασφάλεια δικαίου επιβάλλει να λαμβάνονται υπόψη μόνον οι κύκλοι εργασιών που έχουν υπολογιστεί και πιστοποιηθεί σύμφωνα με τους κανόνες που εφαρμόζονται στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση, ήτοι, εν προκειμένω, τις εν λόγω λογιστικές αρχές.

298 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι το ποσό των 16,9 δισεκατομμυρίων ευρώ που έλαβε υπόψη της προέκυπτε από τη διαχειριστική έκθεση της προσφεύγουσας για το 2000. Ωστόσο, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή δέχθηκε ότι ο κύκλος εργασιών που όφειλε να λάβει υπόψη της έπρεπε να αντικατοπτρίζει την πραγματική κατάσταση της επιχειρήσεως και ότι, κατά συνέπεια, δεδομένου ότι η συγχώνευση μεταξύ της προσφεύγουσας και της SKW είχε πραγματοποιηθεί την 1η Ιουλίου 2000, δεν έπρεπε να λάβει υπόψη της τον κύκλο εργασιών pro forma που είχε πραγματοποιήσει η SKW από την 1η Ιανουαρίου έως τις 30 Ιουνίου 2000.

299 Από τη δικογραφία, ειδικότερα δε από τις απαντήσεις της προσφεύγουσας στις γραπτές παρατηρήσεις του Πρωτοδικείου, προκύπτουν τα ακόλουθα στοιχεία:

— το ποσό των 16,9 δισεκατομμυρίων ευρώ που έλαβε υπόψη της η Επιτροπή περιλαμβάνει την εκτίμηση pro forma του κύκλου εργασιών της SKW από την 1η Ιανουαρίου έως τις 31 Δεκεμβρίου 2000 καθώς και τον κύκλο εργασιών που πραγματοποιήθηκε σε τρεις μη ουσιώδεις τομείς δραστηριότητας (dmc², Dental και Phenolchemie) τους οποίους η προσφεύγουσα εκχώρησε το 2001 (στο εξής: κύκλος εργασιών που πραγματοποιήθηκε στους τρεις τομείς δραστηριότητας που εκχωρήθηκαν το 2001)·

— το ποσό των 10,715 δισεκατομμυρίων ευρώ, που επικαλείται η προσφεύγουσα, περιλαμβάνει τον κύκλο εργασιών της SKW μόνο για την περίοδο από 1ης Ιουλίου έως 31 Δεκεμβρίου 2000 και δεν περιλαμβάνει τον κύκλο εργασιών που πραγματοποιήθηκε στους τρεις τομείς δραστηριότητας που εκχωρήθηκαν το 2001·

— ο κύκλος εργασιών που πραγματοποιήθηκε στους τρεις τομείς που εκχωρήθηκαν το 2001 ανέρχεται σε 4,131 δισεκατομμύρια ευρώ.

300 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, οι διάδικοι συμφώνησαν ως προς τα στοιχεία αυτά, πράγμα το οποίο σημείωσε το Πρωτοδικείο.

301 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η διαφορά μεταξύ των κύκλων εργασιών που επικαλούνται οι διάδικοι εξηγείται από το γεγονός ότι οι αριθμοί αυτοί δεν περιλαμβάνουν τα ίδια στοιχεία. Ενώ το ποσό που έλαβε υπόψη της η Επιτροπή συμπεριλαμβάνει τόσο τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησε η εταιρία SKW από την 1η Ιανουαρίου έως τις 31 Δεκεμβρίου 2000 όσο και τον κύκλο εργασιών που πραγματοποιήθηκε στους τρεις τομείς δραστηριότητας που εκχωρήθηκαν το 2001, ο κύκλος εργασιών που επικαλείται η προσφεύγουσα, αφενός, περιλαμβάνει μόνο τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησε η SKW κατά την περίοδο από 1ης Ιουλίου έως 31 Δεκεμβρίου 2000 και, αφετέρου, δεν περιλαμβάνει τον κύκλο εργασιών που πραγματοποιήθηκε στους τρεις τομείς δραστηριότητας που εκχωρήθηκαν το 2001.

302 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι, όπως εκτέθηκε προηγουμένως, στο πλαίσιο του καθορισμού τυχόν προσαυξήσεως του προστίμου προς διασφάλιση της αποτρεπτικής λειτουργίας του, σημασία έχει να λαμβάνονται υπόψη η πραγματική οικονομική δυνατότητα και οι πραγματικοί πόροι της επιχειρήσεως κατά τον χρόνο κατά τον οποίο της επιβάλλεται το πρόστιμο και όχι η εκ φύσεως πλασματική εκτίμηση pro forma που έχει εγγραφεί στον ισολογισμό της, που προκύπτει από την εφαρμογή λογιστικών κανόνων τους οποίους η ενδιαφερόμενη επιχείρηση έχει επιβάλει στον εαυτό της.

303 Συνεπώς, δεν πρέπει να ληφθεί υπόψη ούτε ο κύκλος εργασιών pro forma της SKW κατά την περίοδο από 1ης Ιανουαρίου έως 30 Ιουνίου 2000 ούτε η pro forma αφαίρεση του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε στους τρεις τομείς δραστηριότητας που εκχωρήθηκαν το 2001.

304 Πράγματι, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, κατά τη διαχειριστική περίοδο 2000, η οποία έπρεπε να ληφθεί υπόψη κατά τον καθορισμό της προσαυξήσεως του προστίμου προς εξασφάλιση επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος, σύμφωνα με τα ανωτέρω εκτεθέντα, η προσφεύγουσα, αφενός, δεν καρπώθηκε τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησε η SKW από την 1η Ιανουαρίου έως τις 30 Ιουνίου 2000, δεδομένου ότι η συγχώνευση της εταιρίας αυτής με την προσφεύγουσα έλαβε χώρα την 1η Ιουλίου 2000, αλλά, αφετέρου, καρπώθηκε όντως τον κύκλο εργασιών από τους τρεις τομείς δραστηριότητας που εκχωρήθηκαν το 2001.

305 Κατά συνέπεια, ο προσήκων εν προκειμένω κύκλος εργασιών προκύπτει από το άθροισμα του κύκλου εργασιών των 10,715 δισεκατομμυρίων ευρώ που επικαλείται η προσφεύγουσα και του κύκλου εργασιών των 4,131 δισεκατομμυρίων ευρώ που πραγματοποιήθηκε στους τρεις τομείς δραστηριότητας που εκχωρήθηκαν το 2001, ανέρχεται δηλαδή σε 14,846 δισεκατομμύρια ευρώ.

306 Κανένα από τα επιχειρήματα που προέβαλε η Επιτροπή, η οποία, άλλωστε, αναγνώρισε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι ο κύκλος εργασιών που έλαβε υπόψη στην απόφασή της ήταν εσφαλμένος, δεν είναι ικανό να ανατρέψει το συμπέρασμα αυτό.

307 Πρώτον, το γεγονός ότι, στην από 10 Ιανουαρίου 2002 απάντησή της στην ανακοίνωση των αιτιάσεων της 1ης Οκτωβρίου 2001 (στο εξής: ΑΑ), η προσφεύγουσα δεν διατύπωσε αντιρρήσεις ως προς τη λήψη υπόψη του ποσού των 16,9 δισεκατομμυρίων ευρώ όχι μόνον δεν είναι, αυτό καθαυτό, καθοριστικό, αλλά, επιπλέον, δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη καθόσον η Επιτροπή αναφέρθηκε στο ποσό αυτό μόνο στο μέρος εκείνο της αποφάσεως όπου περιγράφονται τα μέλη της συμπράξεως, ενώ η ΑΑ δεν περιείχε, άλλωστε, καμία εκτίμηση του προστίμου που

επρόκειτο να επιβληθεί. Αν η Επιτροπή ήθελε, εν πάση περιπτώσει, να λάβει υπόψη της το ποσό που ανέφερε στην ΑΑ, θα πρέπει να τεθεί το ερώτημα για ποιους λόγους απηύθυνε στην προσφεύγουσα, στις 28 Μαΐου 2002, αίτηση παροχής πληροφοριών με την οποία ζήτησε στοιχεία σχετικά με τον κύκλο εργασιών της. Εξάλλου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στην από 5 Ιουνίου 2002 απάντησή της σ' αυτή την αίτηση παροχής πληροφοριών, η προσφεύγουσα ανέφερε ρητώς ότι ο κύκλος εργασιών της, ύψους 10,715 δισεκατομμυρίων ευρώ για το 2000, περιελάμβανε μόνον τον κύκλο εργασιών που είχε πραγματοποιήσει η SKW από την 1η Ιουλίου έως τις 31 Δεκεμβρίου 2000. Επομένως, η Επιτροπή ήταν σε θέση να διαπιστώσει ότι υπήρχε διαφορά μεταξύ του ποσού αυτού και του ποσού των 16,9 δισεκατομμυρίων ευρώ που αναφερόταν στην ΑΑ. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η Επιτροπή μπορούσε —και μάλιστα όφειλε— να ζητήσει από την προσφεύγουσα συμπληρωματικές πληροφορίες ούτως ώστε να βεβαιωθεί για το ακριβές του ποσού που έπρεπε να λάβει υπόψη της.

308 Δεύτερον, το γεγονός ότι η εκτίμηση pro forma που μνημονεύεται στη διαχειριστική έκθεση της προσφεύγουσας θεωρείται από την τελευταία ως περισσότερο ουσιαστική από οικονομικής απόψεως, αφενός, δεν αποδείχθηκε από την Επιτροπή και, αφετέρου, δεν είναι, εν πάση περιπτώσει, ικανό να ανατρέψει το συμπέρασμα σύμφωνα με το οποίο, κατά την εκτίμηση του αποτρεπτικού αποτελέσματος που πρέπει να συνεπάγεται το πρόστιμο, η Επιτροπή υποχρεούται να λαμβάνει υπόψη της την πραγματική κατάσταση της επιχειρήσεως κατά τον χρόνο κατά τον οποίο υπολογίζει το πρόστιμο το οποίο σχεδιάζει να της επιβάλει, πράγμα το οποίο παραδέχθηκε, άλλωστε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

309 Τέλος, τρίτον, αντίθετα προς τις υποθέσεις της Επιτροπής, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η προσφεύγουσα ουδόλως διατείνεται ότι μόνον ο κύκλος εργασιών της Degussa-Hüls, και όχι και εκείνος της SKW, έπρεπε να ληφθεί υπόψη κατά τον καθορισμό του ύψους του κύκλου εργασιών της για το 2000 λόγω της εγγραφής της συγχωνεύσεως στο εμπορικό μητρώο στις 9 Φεβρουαρίου 2001. Η επιστολή της 5ης Ιουνίου 2002, την οποία απηύθυνε η προσφεύγουσα στην Επιτροπή, αναφέρει, εξάλλου, χωρίς αμφισημία ότι ο αναφερόμενος σ' αυτήν κύκλος εργασιών περιλαμβάνει και εκείνον που πραγματοποίησε η SKW κατά τους έξι τελευταίους μήνες του 2000. Συνεπώς, το επιχείρημα της Επιτροπής που στηρίζεται σ' αυτή τη συλλογιστική είναι αλυσιτελές.

310 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο κύκλος εργασιών που έλαβε υπόψη της η Επιτροπή για να καθορίσει την προσαύξηση του προστίμου προς εξασφάλιση της

αποτρεπτικής λειτουργίας του είναι εσφαλμένος. Το ποσό αυτό δεν αποτελεί, ωστόσο, την αναγκαία βάση της διαπιστώσεως, εκ μέρους της Επιτροπής, της παραβάσεως στην οποία συμμετέσχε η προσφεύγουσα. Πράγματι, το σφάλμα της Επιτροπής δεν μπορούσε να επηρεάσει παρά μόνον τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, ως προς τον οποίο το Πρωτοδικείο διαθέτει αρμοδιότητα πλήρους δικαιοδοσίας. Επομένως, ο λανθασμένος χαρακτήρας του κύκλου εργασιών που έλαβε υπόψη της η Επιτροπή δεν μπορεί να οδηγήσει σε ακύρωση της αποφάσεώς της. Συνεπώς, το συναφές αίτημα της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί.

311 Ωστόσο, το Πρωτοδικείο οφείλει να εξετάσει μήπως η περίσταση αυτή μπορεί να συνεπάγεται παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως και να δικαιολογήσει, έτσι, μείωση του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα.

2. Επί της παραβιάσεως της αρχής της νομικής προβλέψεως των ποινών, της παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως και της παραβιάσεως των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως κατά την προσαύξηση του ποσού του προστίμου προς διασφάλιση της αποτρεπτικής λειτουργίας του

α) Επί της παραβιάσεως της αρχής της νομικής προβλέψεως των ποινών και της παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

312 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή, κατά τον καθορισμό της προσαυξήσεως του βασικού ποσού, δεν τήρησε την υποχρέωσή της να παράσχει αιτιολογία από την οποία να προκύπτουν τα κριτήρια καθορισμού του προστίμου (απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-295/94, Buchmann κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-813, σκέψη 173). Αμφισβητεί, εξάλλου, την κατά

100 % προσαύξηση του βασικού ποσού στην οποία προέβη η Επιτροπή προς διασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος το οποίο πρέπει να έχει το πρόστιμο, καθόσον η εν λόγω προσαύξηση φαίνεται αυθαίρετη και δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ελέγχου της νομιμότητάς της. Η μέθοδος αυτή καταλήγει, συγκεκριμένα, στο να παρέχεται στην Επιτροπή απόλυτη ελευθερία αποφάσεως κατά την επιμέτρηση του προστίμου, και τούτο ασχέτως του αρχικώς καθορισθέντος βασικού ποσού του προστίμου.

313 Η Επιτροπή θεωρεί ότι η επιχειρηματολογία αυτή δεν είναι βάσιμη. Υποστηρίζει ότι στην απόφασή της εξέθεσε σαφώς τους λόγους που την οδήγησαν να διπλασιάσει το βασικό ποσό που εφάρμοσε στην προσφεύγουσα με τις αιτιολογικές σκέψεις 303 έως 305 της εν λόγω αποφάσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

314 Όσον αφορά, καταρχάς, την προβαλλόμενη παράβαση, εκ μέρους της Επιτροπής, της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η απόφασή της αναφέρει σαφώς, στις σκέψεις 303 έως 305, ότι η κατά 100 % προσαύξηση, όσον αφορά την προσφεύγουσα, του βασικού ποσού του προστίμου που καθορίστηκε σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα της παραβάσεως στηρίζεται στην ανάγκη, αφενός, εξασφαλίσεως επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος στο πρόστιμο, λαμβανομένων υπόψη του μεγέθους και των συνολικών πόρων της προσφεύγουσας, και, αφετέρου, λήψεως υπόψη του ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις διαθέτουν γνώσεις και νομικοοικονομικά μέσα ώστε να αξιολογούν καλύτερα τον χαρακτήρα και τις συνέπειες της συμπεριφοράς τους. Η απόφαση της Επιτροπής αναφέρει, στη συνέχεια, ρητώς τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησε η προσφεύγουσα το 2000 για να αιτιολογήσει την προσαύξηση του αρχικού ποσού του προστίμου.

315 Από την απόφαση της Επιτροπής συνάγεται σαφώς η συλλογιστική της, έτσι ώστε να μπορούν η μεν προσφεύγουσα να γνωρίζει τα στοιχεία εκτιμήσεως που λήφθηκαν υπόψη για την προσαύξηση του ποσού του προστίμου και να αμφισβητήσει το βάσιμο των στοιχείων αυτών, το δε Πρωτοδικείο να ασκήσει τον έλεγχό του. Συνεπώς, η αιτίαση της προσφεύγουσας που αντλείται από παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως ως προς το σημείο αυτό είναι απορριπτέα.

316 Στον βαθμό που η προσφεύγουσα θεωρεί, περαιτέρω, ότι η μέθοδος που συνίσταται στον διπλασιασμό του βασικού ποσού είναι αυθαίρετη και συνιστά παραβίαση της αρχής της νομικής προβλέψεως των ποινών, πρέπει να υπομνησθεί ότι η διασφάλιση επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος στο πρόστιμο αποτελεί θεμιτό σκοπό τον οποίο η Επιτροπή έχει δικαίωμα να επιδιώκει κατά τον καθορισμό του ποσού του προστίμου και ο οποίος αποβλέπει στη διασφάλιση της εκ μέρους των επιχειρήσεων τηρήσεως των κανόνων ανταγωνισμού που θεσπίζει η Συνθήκη. Ωστόσο, όπως ελέχθη στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως, η Επιτροπή υποχρεούται να τηρεί τις γενικές αρχές του δικαίου, ιδίως δε τις αρχές της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, όχι μόνον κατά τον καθορισμό του βασικού ποσού, αλλά και όταν προσαυξάνει το ποσό αυτό με σκοπό να διασφαλίσει επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα στο πρόστιμο.

317 Επομένως, ναι μεν η Επιτροπή διαθέτει όντως το αναγκαίο περιθώριο εκτιμήσεως κατά τον καθορισμό του ποσοστού αυξήσεως προς διασφάλιση της αποτρεπτικής λειτουργίας του προστίμου, η εξουσία της όμως περιορίζεται από την τήρηση των εν λόγω αρχών, τήρηση η οποία υπόκειται στον δικαστικό έλεγχο, στο πλαίσιο του οποίου το Πρωτοδικείο διαθέτει, εξάλλου, αρμοδιότητα πλήρους δικαιοδοσίας. Συνεπώς, η αιτίαση της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί.

β) Επί της παραβιάσεως των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

318 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η εκ μέρους της Επιτροπής προσαύξηση κατά 100 % του ποσού του προστίμου που καθορίστηκε σε συνάρτηση προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως (35 εκατομμύρια ευρώ), προς διασφάλιση επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος στο εν λόγω πρόστιμο, συνιστά παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως.

319 Η προσφεύγουσα διατείνεται ότι, κατά τις εκτιμήσεις της, το 2000 το μέγεθος της Degussa έφθανε μόλις το ήμισυ του μεγέθους της Aventis. Επιβάλλοντας την ίδια προσαύξηση προστίμου στις δύο αυτές επιχειρήσεις, η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, και τούτο έστω και σε περίπτωση που ληφθεί υπόψη το λανθασμένο ποσό στο οποίο είχε καταλήξει η Επιτροπή. Δεδομένου ότι ο κύκλος εργασιών της βρίσκεται ανάμεσα στον κύκλο εργασιών της Nippon Soda και σε εκείνον της Aventis, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η προσαύξηση που έπρεπε να εφαρμοστεί στην περίπτωσή της αντιστοιχεί στο ήμισυ εκείνης που εφαρμόστηκε στην Aventis, ήτοι σε 27,5 εκατομμύρια ευρώ.

320 Επιπλέον, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι ο διπλασιασμός του βασικού ποσού συνιστά παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας των ποινών, καθόσον αποδόθηκε υπερβολική σημασία στον σκοπό της αποτροπής, και τούτο λαμβανομένης υπόψη της παράνομης συμπεριφοράς που της προσάπτεται.

321 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο διπλασιασμός του βασικού ποσού του προστίμου της Aventis και της Degussa αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι οι δύο αυτές επιχειρήσεις, λαμβανομένων υπόψη του μεγέθους τους και των συνολικών τους πόρων, είναι σαφώς μεγαλύτερες από τη Nippon Soda (αιτιολογική σκέψη 304).

322 Υπενθυμίζει, συναφώς, ότι η προσαύξηση του βασικού ποσού εξυπηρετεί την ανάγκη διασφαλίσεως επαρκώς αποτρεπτικού αποτελέσματος στο πρόστιμο και λήψεως ενδεχομένως υπόψη του ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις διαθέτουν σημαντικότερες οικονομικές γνώσεις και υποδομές (αιτιολογική σκέψη 303). Όμως, εν προκειμένω, εκείνο που προείχε ήταν να ληφθεί υπόψη η διαφορά μεγέθους μεταξύ, αφενός, της προσφεύγουσας και της Aventis και, αφέτερου, της Nippon Soda (αιτιολογική σκέψη 304). Πράγματι, σε περίπτωση που θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη το ποσό που προτείνει η προσφεύγουσα, ο κύκλος εργασιών της θα ήταν κατά 6,7 πολλαπλάσιος του κύκλου εργασιών της Nippon Soda, ενώ ο κύκλος εργασιών της Aventis αντιπροσώπευε μόνο το διπλάσιο εκείνου της προσφεύγουσας. Έτσι, η Επιτροπή θα ήταν υποχρεωμένη, κατά πάσα περίπτωση, να επιφυλάξει την ίδια μεταχείριση στην προσφεύγουσα και στην Aventis. Επιπλέον, η Επιτροπή

υπενθυμίζει ότι δεν είναι αναγκαίο να εφαρμόζεται ένας αριθμητικός τύπος που να προβλέπει προσαύξηση του ποσού του προστίμου κατ' αναλογίαν του κύκλου εργασιών της ενδιαφερομένης επιχειρήσεως, καθόσον οι σκοποί που επιδιώκονται με την προσαύξηση των προστίμων μπορούν να επιτευχθούν με την κατηγοριοποίηση των επιχειρήσεων αναλόγως του μεγέθους τους (απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2002, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-8375, σκέψη 464).

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

323 Όσον αφορά την αιτίαση της προσφεύγουσας που αντλείται από παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως παρατηρεί η Επιτροπή, η προσέγγιση που συνίσταται στην κατάταξη των μελών μιας συμπράξεως σε πλείονες κατηγορίες, πράγμα που συνεπάγεται τον καθορισμό ενός κατ' αποκοπήν αρχικού ποσού για όλες τις επιχειρήσεις που ανήκουν στην ίδια κατηγορία, καίτοι δεν λαμβάνει ουσιαστικά υπόψη τις διαφορές μεγέθους μεταξύ επιχειρήσεων της ίδιας κατηγορίας, δεν μπορεί, καταρχήν, να επικριθεί (προμνησθείσα στη σκέψη 284 απόφαση Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 217 έως 221). Πράγματι, η Επιτροπή δεν υποχρεούται, όταν καθορίζει το ύψος των προστίμων, να εξασφαλίζει, σε περίπτωση που επιβάλλονται πρόστιμα σε πλείονες επιχειρήσεις εμπλεκόμενες στην ίδια παράβαση, ότι τα τελικά ποσά των προστίμων θα αντικατοπτρίζουν οιαδήποτε μεταξύ των εμπλεκομένων επιχειρήσεων διαφορά ως προς τον συνολικό κύκλο εργασιών τους (βλ. την προμνησθείσα στη σκέψη 252 απόφαση CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 385 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

324 Ωστόσο, κατά τη νομολογία, μια τέτοια κατάταξη κατά κατηγορίες πρέπει να τηρεί την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, σύμφωνα με την οποία απαγορεύεται να αντιμετωπίζονται κατά διαφορετικό τρόπο συγκρίσιμες καταστάσεις και καθ' όμοιο τρόπο διαφορετικές καταστάσεις, εκτός αν η μεταχείριση αυτή δικαιολογείται αντικειμενικώς (προμνησθείσα στη σκέψη 252 απόφαση CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 406). Στο πλαίσιο της ίδιας αυτής λογικής, οι κατευθυντήριες γραμμές προβλέπουν, στο σημείο 1 A, έκτο εδάφιο, ότι μια «σημαντική» διαφορά ως προς το μέγεθος των επιχειρήσεων που διαπράττουν το ίδιο είδος παραβάσεως είναι, ιδίως, ικανή να δικαιολογήσει διαφοροποίηση κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως. Εξάλλου, κατά τη νομολογία, το ποσό των προστίμων πρέπει, τουλάχιστον, να είναι ανάλογο σε σχέση προς τα στοιχεία που λαμβάνονται υπόψη προς εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως (προμνησθείσα στη σκέψη 58 απόφαση Tate & Lyle κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 106).

325 Κατά συνέπεια, όταν η Επιτροπή κατατάσσει τις οικείες επιχειρήσεις σε κατηγορίες για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, ο καθορισμός των ορίων εκκινήσεως για καθεμία από τις κατ' αυτόν τον τρόπο προσδιοριζόμενες κατηγορίες πρέπει να είναι συνεπής και αντικειμενικώς δικαιολογημένος (προμνησθείσα στη σκέψη 252 απόφαση CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 416, και προμνησθείσα στη σκέψη 46 απόφαση LR AF 1998 κατά Επιτροπής, σκέψη 298).

326 Εν προκειμένω, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η Επιτροπή έκανε την κατάταξη των επιχειρήσεων κατά κατηγορίες, βάσει των μεριδίων αγοράς που κατέχουν, στις αιτιολογικές σκέψεις 294 έως 301 της αποφάσεώς της. Η κατάταξη αυτή δεν αμφισβητείται από την προσφεύγουσα και οδήγησε, στην αιτιολογική σκέψη 302, στον καθορισμό ενός βασικού ποσού, σε συνάρτηση προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως, ύψους 35 εκατομμυρίων ευρώ για τις Degussa και Aventis και 8 εκατομμυρίων ευρώ για τη Nippon Soda.

327 Η προσφεύγουσα διαμαρτύρεται, ωστόσο, για το γεγονός ότι η Επιτροπή εφάρμοσε επί του ποσού αυτού, προς εξασφάλιση επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος στο πρόστιμο, το ίδιο ποσοστό προσαυξήσεως στην Degussa και στην Aventis (100 %) βάσει των συνολικών κύκλων εργασιών των επιχειρήσεων αυτών, ενώ οι εν λόγω κύκλοι εργασιών είναι, κατ' αυτήν, ανόμοιοι.

328 Όμως, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού που επιδιώκει, ήτοι της προσαρμογής του ποσού του προστίμου αναλόγως των συνολικών πόρων της επιχειρήσεως και της δυνατότητάς της να κινητοποιήσει τα αναγκαία χρηματικά ποσά για την πληρωμή του εν λόγω προστίμου, ο καθορισμός του ποσοστού προσαυξήσεως του βασικού ποσού για τη διασφάλιση επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος στο πρόστιμο αποβλέπει περισσότερο στο να εξασφαλίσει την αποτελεσματικότητα του προστίμου παρά στο να αντικατοπτρίσει τον επιζήμιο χαρακτήρα της παραβάσεως για τη φυσιολογική λειτουργία του ανταγωνισμού και, συνεπώς, τη σοβαρότητα της εν λόγω παραβάσεως.

329 Επομένως, η απαίτηση της αντικειμενικής δικαιολογήσεως της μεθόδου που συνίσταται στην κατάταξη των επιχειρήσεων κατά κατηγορίες πρέπει να ερμηνεύεται αυστηρότερα στην περίπτωση που η κατάταξη γίνεται όχι προς τον σκοπό του καθορισμού του προστίμου αναλόγως της σοβαρότητας της παραβάσεως, αλλά προς τον σκοπό του καθορισμού της προσαυξήσεως του βασικού σκοπού προκειμένου να εξασφαλιστεί επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα στο επιβαλλόμενο πρόστιμο.

330 Πράγματι, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με τη νομολογία, στο πλαίσιο του καθορισμού του ποσού του προστίμου σε συνάρτηση προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως, ακόμα και αν, λόγω της διαιρέσεως σε ομάδες, σε ορισμένες επιχειρήσεις εφαρμόζεται το ίδιο βασικό ποσό, ενώ οι επιχειρήσεις αυτές είναι διαφορετικού μεγέθους, η εν λόγω διαφορά μεταχειρίσεως δικαιολογείται αντικειμενικώς από την προέχουσα σημασία που αποδίδεται στη φύση της παραβάσεως σε σχέση προς το μέγεθος των επιχειρήσεων κατά τον προσδιορισμό της σοβαρότητας της παραβάσεως (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Νοεμβρίου 1983, 96/82 έως 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 και 110/82, IAZ κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3369, σκέψεις 50 έως 53, και προμνησθείσα στη σκέψη 252 απόφαση CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 411).

331 Ωστόσο, η δικαιολογία αυτή δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής στον καθορισμό του ποσοστού προσαυξήσεως του προστίμου προς εξασφάλιση σ' αυτό επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος, δεδομένου ότι η προσαύξηση αυτή στηρίζεται κατ' ουσίαν και αντικειμενικώς στο μέγεθος και τους πόρους των επιχειρήσεων και όχι στη φύση της παραβάσεως. Πρέπει, εξάλλου, να τονιστεί ότι, στην απόφαση της Επιτροπής, το ποσοστό της προσαυξήσεως προς εξασφάλιση επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος στο πρόστιμο καθορίστηκε όταν ήδη είχε προηγουμένως καθοριστεί το βασικό ποσό σε συνάρτηση προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως (αιτιολογική σκέψη 303).

332 Επιπλέον, από την αιτιολογική σκέψη 304 της αποφάσεως της Επιτροπής, η οποία αναφέρει ότι είναι «σκόπιμο να προσαρμοστεί ανοδικά το αρχικό ποσό του προστίμου που προκύπτει από το κριτήριο της σχετικής σημασίας στη σχετική αγορά, προκειμένου να ληφθούν υπόψη το μέγεθος και οι συνολικοί πόροι της Aventis και της Degussa αντίστοιχα», προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν μνημονεύει, εξάλλου, κανένα άλλο στοιχείο, πέραν του ότι η προσφεύγουσα διαθέτει νομικοοικονομικά μέσα που της επιτρέπουν να αξιολογήσει τον θίγοντα τον ανταγωνισμό χαρακτήρα της συμπεριφοράς της και τις συνέπειές της, ώστε να δικαιολογήσει αντικειμενικώς το ότι στα ποσά που αφορούν την προσφεύγουσα και την Aventis εφαρμόστηκε η ίδια προσαύξηση.

333 Υπό τις περιστάσεις αυτές, και λαμβανομένου υπόψη ότι, στην αιτιολογική σκέψη 304, η Επιτροπή στηρίχθηκε ρητώς στους αντίστοιχους συνολικούς κύκλους εργασιών των εμπλεκομένων επιχειρήσεων, πρέπει να θεωρηθεί ότι το ποσοστό προσαυξήσεως του ποσού του προστίμου που καθορίστηκε σε συνάρτηση προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως έπρεπε να αντικατοπτρίζει, τουλάχιστον κατά προσέγγιση, τη σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο αυτών κύκλων εργασιών.

334 Όμως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή, μολονότι θεώρησε ότι οι αντίστοιχοι κύκλοι εργασιών της Degussa (16,9 δισεκατομμύρια ευρώ) και της Aventis (22,3 δισεκατομμύρια ευρώ) το 2000 καταδείκνυαν ότι οι επιχειρήσεις αυτές ήταν «πολύ μεγαλύτερες επιχειρήσεις από τη Nippon Soda» (1,6 δισεκατομμύρια ευρώ) και ότι, ως εκ τούτου, δεν έπρεπε να εφαρμοστεί, ως προς την τελευταία, προσαύξηση προς εξασφάλιση επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος στο πρόστιμο, εφάρμοσε το ίδιο ποσοστό προσαυξήσεως στην Degussa και στην Aventis, ενώ σύμφωνα με τα αριθμητικά στοιχεία της ίδιας της Επιτροπής, ο κύκλος εργασιών της Degussa ήταν κατά 25 % περίπου κατώτερος του κύκλου εργασιών της Aventis. Η αναλογία αυτή αυξάνει μάλιστα σε περισσότερο από 33 % αν ληφθεί υπόψη ο κύκλος εργασιών των 14,846 δισεκατομμυρίων ευρώ, σύμφωνα με τα εκτεθέντα ανωτέρω στις σκέψεις 302 έως 305.

335 Συνεπώς, η Επιτροπή δεν μπορούσε, χωρίς να παραβιάσει την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, να προσαυξήσει το ποσό του προστίμου που καθορίστηκε σε συνάρτηση προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως εφαρμόζοντας το ίδιο ποσοστό με εκείνο που εφάρμοσε στην Aventis.

336 Κανένα από τα επιχειρήματα της Επιτροπής δεν είναι ικανό να ανατρέψει το συμπέρασμα αυτό.

337 Πρώτον, είναι μεν αληθές ότι σημασία είχε να ληφθεί υπόψη η σημαντική διαφορά μεγέθους μεταξύ, αφενός, των Degussa και Aventis και, αφετέρου, της Nippon Soda, η οποία δικαιολογούσε τη μη προσαύξηση του προστίμου προς εξασφάλιση της αποτρεπτικής λειτουργίας του όσον αφορά την τελευταία αυτή επιχείρηση· αυτό όμως δεν απάλλασσε την Επιτροπή από την υποχρέωση να λάβει επίσης υπόψη της τη διαφορά μεγέθους μεταξύ, αφενός, της Degussa και, αφετέρου, της Aventis. Η ανάλυση αυτή επιβάλλεται κατά μείζονα λόγο καθόσον ο εσφαλμένος κύκλος εργασιών που έλαβε υπόψη της η Επιτροπή την οδήγησε, στην πραγματικότητα, να υποτιμήσει τη διαφορά αυτή.

338 Δεύτερον, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, είναι μεν αληθές ότι η Επιτροπή δεν είναι υποχρεωμένη, κατά τον καθορισμό του ποσού των προστίμων, να εξασφαλίζει, σε περίπτωση που επιβάλλονται πρόστιμα σε πλείονες επιχειρήσεις εμπλεκόμενες στην ίδια παράβαση, ότι τα τελικά ποσά των προστίμων θα αντικατοπτρίζουν

οιαδήποτε μεταξύ των εμπλεκομένων επιχειρήσεων διαφορά ως προς τον συνολικό κύκλο εργασιών τους (βλ. την προμνησθείσα στη σκέψη 252 απόφαση CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 285 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία), η κατάταξη, όμως, των επιχειρήσεων κατά κατηγορίες, σύμφωνα με την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, πρέπει να δικαιολογείται αντικειμενικώς, η δε απαίτηση αυτή πρέπει να ερμηνεύεται αυστηρότερα στην περίπτωση που η εν λόγω κατάταξη αποσκοπεί όχι στον καθορισμό του ειδικού βάρους της παράνομης συμπεριφοράς κάθε επιχειρήσεως, αλλά στον καθορισμό του ποσοστού προσαυξήσεως του ποσού του προστίμου, που καθορίστηκε σε συνάρτηση προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως, προκειμένου να εξασφαλιστεί στο πρόστιμο επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα, προσαυξήσεως με την οποία επιδιώκεται διαφορετικός και αυτοτελής σκοπός και η οποία στηρίζεται σε αντικειμενική εκτίμηση της ικανότητας των επιχειρήσεων να κινητοποιήσουν τα αναγκαία χρηματικά ποσά για την πληρωμή του προστίμου.

339 Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι, στο πλαίσιο της ασκήσεως της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, πρέπει να μειώσει το ποσοστό προσαυξήσεως του καθορισθέντος σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα της παραβάσεως ποσού του προστίμου το οποίο εφαρμόστηκε στην Degussa κατά τρόπον ώστε το ποσοστό αυτό να αντικατοπτρίζει τη σημαντική διαφορά μεγέθους μεταξύ της Degussa και της Aventis (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσα στη σκέψη 284 απόφαση Tokai Carbon κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 244 έως 249).

340 Ως προς το σημείο αυτό, πρέπει, ωστόσο, να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή, καίτοι στήριξε ουσιαστικά τον καθορισμό του ποσοστού προσαυξήσεως του προστίμου στην ανάγκη εξασφαλίσεως στο πρόστιμο επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος, όπως προκύπτει τόσο από την επικεφαλίδα του τμήματος που περιλαμβάνει τις αιτιολογικές σκέψεις 303 έως 305 όσο και από τις ίδιες τις αιτιολογικές σκέψεις 304 και 305, έλαβε επίσης υπόψη της, στην αιτιολογική σκέψη 303, το γεγονός ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις διέθεταν γνώσεις και νομικοοικονομικά μέσα που τους επέτρεπαν να αξιολογήσουν καλύτερα τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και τις συνέπειές της. Όμως, όπως παρατηρεί η Επιτροπή και όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, δεν χρειάζεται να γίνεται διάκριση μεταξύ δύο επιχειρήσεων των οποίων οι κύκλοι εργασιών δικαιολογούν, εν πάση περιπτώσει, τον χαρακτηρισμό τους ως μεγάλων επιχειρήσεων διαθετουσών τέτοια μέσα.

341 Επομένως, πρέπει να ληφθεί υπόψη η πτυχή αυτή και να θεωρηθεί ότι το κοινό στοιχείο της Aventis και της Degussa, ήτοι, όπως ελέχθη προηγουμένως, το γεγονός ότι διαθέτουν νομικοοικονομική υποδομή λόγω του μεγάλου μεγέθους τους, δικαιολογεί το να μην αντικατοπτρίζει το ποσοστό της προσαυξήσεως οιαδήποτε διαφορά μεταξύ των κύκλων εργασιών των επιχειρήσεων αυτών.

342 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, το Πρωτοδικείο, στο πλαίσιο της ασκήσεως της αρμοδιότητας πλήρους δικαιοδοσίας, κρίνει ότι στο ποσό του προστίμου που καθορίστηκε σε συνάρτηση προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως για την προσφεύγουσα, ήτοι 30 εκατομμύρια ευρώ σύμφωνα με την ανωτέρω σκέψη 254, πρέπει να εφαρμοστεί προσαύξηση 80 % ώστε αυτό να ανέλθει στα 54 εκατομμύρια ευρώ.

343 Υπό τις περιστάσεις αυτές, όσον αφορά τη δεύτερη αιτίαση, την οποία προβάλλει η προσφεύγουσα με το υπόμνημα απαντήσεως και η οποία αντλείται από την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, το Πρωτοδικείο κρίνει ότι η κατά 80 % προσαύξηση του βασικού ποσού λαμβανομένου υπόψη του συνολικού μεγέθους της προσφεύγουσας δεν πρέπει να θεωρείται δυσανάλογη σε σχέση προς την ευθύνη της στο πλαίσιο της συμπράξεως και την ικανότητά της να βλάψει σημαντικά τον ανταγωνισμό, που προκύπτουν από το ουσιαστικό μερίδιο αγοράς που κατείχε στην αγορά της μεθειονίνης κατά τη διάρκεια της παραβάσεως (της τάξεως του 25 % της αγοράς εντός του ΕΟΧ το 1998), το οποίο η Επιτροπή έλαβε δεόντως υπόψη της (αιτιολογικές σκέψεις 297 έως 301). Με μια τέτοια προσαύξηση δεν αποδίδεται, συνεπώς, στην αποτρεπτική λειτουργία του προστίμου υπερβολική σημασία σε σχέση προς τη συμπεριφορά που προσάπτεται στην προσφεύγουσα. Η παρούσα αιτίαση πρέπει, ως εκ τούτου, να απορριφθεί.

3. Επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά το αποτρεπτικό αποτέλεσμα του προστίμου σε σχέση προς τη μετά την παύση της παραβάσεως συμπεριφορά της προσφεύγουσας

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

344 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, λαμβανομένου υπόψη ότι το βασικό ποσό του προστίμου διπλασιάστηκε, η Επιτροπή υπερεκτίμησε το αποτρεπτικό αποτέλεσμα

του εν λόγω προστίμου παραλείποντας να λάβει υπόψη της το γεγονός ότι η Degussa είχε ήδη θέσει τέρμα στην παράβαση προτού η Επιτροπή κινήσει τη διαδικασία και ότι, στη συνέχεια, έλαβε αμέσως μέτρα προκειμένου να αποφύγει κάθε παράβαση στο μέλλον, ήτοι ένα «πρόγραμμα συμμορφώσεως προς τους ισχύοντες κανόνες». Συγκεκριμένα, κακώς η Επιτροπή απέρριψε, στην αιτιολογική σκέψη 330 της αποφάσεώς της, τις συναφείς προσπάθειες της προσφεύγουσας αποφανθείσα ότι οι προσπάθειες αυτές δεν μπορούσαν να αποτελέσουν ελαφρυντικές περιστάσεις από πλευράς των κατευθυντηρίων γραμμών. Η στάση αυτή δεν ανταμείβει τις επιχειρήσεις που επιθυμούν να εξασφαλίσουν την τήρηση των διατάξεων του δικαίου του ανταγωνισμού και έναντι των οποίων, συνεπώς, δεν είναι απαραίτητο να λαμβάνονται μέτρα αποβλέποντα σε πρόσθετο αποτρεπτικό αποτέλεσμα.

345 Η προσφεύγουσα παρατηρεί ότι, αν οι κατευθυντήριες γραμμές ερμηνεύονταν υπό την έννοια ότι η στάση της προσφεύγουσας στην υπό κρίση περίπτωση ουδόλως επηρέασε το ύψος του προστίμου, θα αντέβαιναν στην αρχή της αναλογικότητας μεταξύ αδικήματος και ποινής, η οποία ισχύει στην κοινοτική έννομη τάξη ως γενικώς αναγνωριζόμενη αρχή του κράτους δικαίου, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, ΕΕ.

346 Τέλος, η προσφεύγουσα σημειώνει ότι η έννοια της αποτροπής ενέχει και χαρακτήρα προλήψεως έναντι του δράστη της παραβάσεως (ειδική πρόληψη) και έναντι των λοιπών επιχειρηματιών που θα μπορούσαν, στο μέλλον, να διαπράξουν παρόμοια παράβαση (γενική πρόληψη). Εν προκειμένω, η ειδική πρόληψη εξασφαλίζεται ήδη με την υιοθέτηση, εκ μέρους της προσφεύγουσας, του προγράμματος συμμορφώσεως προς τους ισχύοντες κανόνες. Όμως, αν η Επιτροπή θεωρεί ότι η προσαύξηση υπαγορεύεται αποκλειστικά από λόγους γενικής προλήψεως, η προσφεύγουσα φρονεί ότι η προσαύξηση αυτή αντίκειται στη νομολογία του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 28ης Οκτωβρίου 1975, 36/75, Rutili, Συλλογή τόμος 1975, σ. 367, σκέψεις 51 έως 53· της 27ης Οκτωβρίου 1977, 30/77, Bouchereau, Συλλογή τόμος 1977, σ. 617, σκέψεις 27 έως 30, και της 10ης Φεβρουαρίου 2000, C-340/97, Nazli κ.λπ., Συλλογή 2000, σ. I-957, σκέψη 63).

347 Η Επιτροπή θεωρεί ότι η αιτίαση αυτή είναι αβάσιμη.

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

348 Η προσφεύγουσα προσάπτει, κατ' ουσίαν, στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη της, κατά την εκτίμηση του αποτρεπτικού αποτελέσματος που πρέπει να έχει το πρόστιμο, το γεγονός, αφενός, ότι η ίδια είχε θέσει τέρμα στην παράβαση προτού η Επιτροπή κινήσει τη διαδικασία και, αφετέρου, ότι υιοθέτησε ένα εσωτερικό πρόγραμμα συμμορφώσεως προς το κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού.

349 Όσον αφορά το πρώτο από τα στοιχεία αυτά, αρκεί να υπομνησθεί ότι αν, σύμφωνα με την απόφαση της Επιτροπής, η παράβαση τερματίστηκε όντως τον Φεβρουάριο του 1999, ήτοι πριν από την κίνηση της διαδικασίας την 1η Οκτωβρίου 2001, η παύση αυτή της παραβάσεως οφείλεται σε πρωτοβουλία της Rhône-Poulenc, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 185. Εξάλλου, η προσφεύγουσα, η οποία δεν αμφισβητεί ουσιαστικά τη διαπίστωση αυτή, περιορίζεται, εν πάση περιπτώσει, να υποστηρίξει ότι η παράβαση τερματίστηκε το 1997 κατόπιν της αποχωρήσεως του κυρίου Η. από τη Rhône-Poulenc και λόγω της πολιτικής που ακολούθησαν οι διάδοχοί του. Δεν μπορεί, συνεπώς, η προσφεύγουσα να επικαλεστεί την περίσταση αυτή ώστε να ζητήσει μείωση του ποσοστού προσαυξήσεως που εφαρμόστηκε προς εξασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου. Επιπλέον, το γεγονός ότι η παράβαση είχε ήδη παύσει κατά την ημέρα ενάρξεως της διαδικασίας δεν συνιστά σε καμία περίπτωση στοιχείο αποδεικνύον ότι η προσφεύγουσα είχε την πρόθεση να συμμορφωθεί, στο μέλλον, οριστικώς προς τους κοινοτικούς κανόνες ανταγωνισμού. Όμως, ο σκοπός της ειδικής προλήψεως που επιδιώκει η επιβολή του προστίμου, και τον οποίο επικαλείται η προσφεύγουσα, αποβλέπει όχι μόνο στο να τεθεί τέρμα στην παράβαση, αλλά και στο να μην επαναλάβουν αργότερα οι παραβάτες την ίδια συμπεριφορά.

350 Όσον αφορά το δεύτερο από τα στοιχεία αυτά, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι, ναι μεν είναι σημαντικό το ότι μια επιχείρηση έλαβε μέτρα για να εμποδίσει τη διάπραξη στο μέλλον και νέων παραβάσεων του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού από μέλη του προσωπικού της, το γεγονός όμως αυτό ουδόλως μεταβάλλει την πραγματικότητα της διαπιστωθείσας παραβάσεως. Επομένως, το γεγονός και μόνον ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, η Επιτροπή έχει λάβει υπόψη, στην πρακτική των προηγουμένων αποφάσεών της, την κατάρτιση προγράμματος ευθυγραμμίσεως ως ελαφρυντική περίσταση δεν συνεπάγεται και υποχρέωσή της να

ενεργήσει κατά τον ίδιο τρόπο και σε άλλη συγκεκριμένη περίπτωση (προμνησθείσα στη σκέψη 133 απόφαση Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, σκέψη 357· απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-352/94, Mo och Domsjö κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1989, σκέψεις 417 και 419, και προμνησθείσα στη σκέψη 53 απόφαση Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 280).

351 Συνεπώς, σύμφωνα με τη νομολογία αυτή, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να κάνει δεκτό ένα τέτοιο στοιχείο ως ελαφρυντική περίσταση εφόσον συμμορφούται προς την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, η οποία συνεπάγεται ότι δεν πρέπει να υπάρχει διαφορετική εκτίμηση ως προς το σημείο αυτό μεταξύ των επιχειρήσεων που είναι αποδέκτες της ίδιας αποφάσεως (προμνησθείσα στη σκέψη 53 απόφαση Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής, σκέψη 281).

352 Καίτοι η προσφεύγουσα επικαλείται την περίσταση αυτή στο πλαίσιο της προσαυξήσεως του βασικού ποσού του προστίμου προς εξασφάλιση του αποτρεπτικού αποτελέσματός του, και όχι τυπικά ως ελαφρυντική περίσταση, πρέπει να εφαρμοστεί και ως προς το υπό κρίση ζήτημα η ίδια λύση.

353 Όμως, ουδόλως προκύπτει από την απόφαση της Επιτροπής ότι η τελευταία προέβη, ως προς το σημείο αυτό, σε διαφορετική εκτίμηση μεταξύ των τριών αποδεκτριών της αποφάσεως επιχειρήσεων, πράγμα το οποίο δεν ισχυρίζεται εξάλλου η προσφεύγουσα.

354 Επομένως, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη της ότι η προσφεύγουσα υιοθέτησε πρόγραμμα συμμορφώσεως προς το κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού μετά τον τερματισμό της παραβάσεως.

355 Κανένα από τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας δεν είναι ικανό να ανατρέψει το συμπέρασμα αυτό.

356 Πρώτον, όσον αφορά την υποτιθέμενη παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, σύμφωνα με την προηγουμένως μνημονευθείσα νομολογία, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η στάση που τήρησε η προσφεύγουσα μετά την παράβαση ουδόλως μεταβάλλει την ύπαρξη και τη σοβαρότητα της παραβάσεως (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσα στη σκέψη 82 απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 373), η οποία αποτελεί παρατεταμένη και κατάφωρη παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ. Λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων αυτών, η αρχή της αναλογικότητας, η οποία επιβάλλει να μην είναι το επιβαλλόμενο πρόστιμο υπερβολικό σε σχέση προς τα χαρακτηριστικά της παραβάσεως, δεν υποχρέωνε την Επιτροπή να λάβει υπόψη της τη στάση που τήρησε η προσφεύγουσα μετά την παύση της εν λόγω παραβάσεως.

357 Επομένως, ούτε η απόφαση της Επιτροπής ούτε οι κατευθυντήριες γραμμές, οι οποίες εν πάση περιπτώσει ούτε προβλέπουν ούτε αποκλείουν τη λήψη υπόψη τέτοιων περιστάσεων, μπορούν, για τον λόγο αυτό, να θεωρηθούν ως συνιστώσες παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας.

358 Δεύτερον, όσον αφορά το επιχείρημα ότι η Επιτροπή, αρνούμενη να λάβει υπόψη της την υιοθέτηση του προγράμματος συμμορφώσεως της προσφεύγουσας, κακώς στηρίχθηκε αποκλειστικά στον σκοπό γενικής προλήψεως, παρά τα διαλαμβανόμενα στη νομολογία του Δικαστηρίου, πρέπει να τονιστεί ότι η νομολογία που παραθέτει η προσφεύγουσα αφορά τα μέτρα απελάσεως που λαμβάνουν τα κράτη μέλη έναντι υπηκόων άλλων κρατών μελών για λόγους δημοσίας τάξεως. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έκρινε ότι, σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας 64/221/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1964, περί του συντονισμού των ειδικών μέτρων για τη διακίνηση και τη διαμονή αλλοδαπών, τα οποία δικαιολογούνται για λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας ή δημοσίας υγείας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 16), για να είναι δικαιολογημένα, τα μέτρα αυτά πρέπει να βασίζονται αποκλειστικώς στην προσωπική συμπεριφορά του ατόμου που αφορούν (βλ., πρόσφατα, απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Απριλίου 2004, C-482/01 και C-493/01, Ορφανόπουλος και Oliveri, Συλλογή 2004, σ. I-5257, σκέψη 66). Εξ αυτών το Δικαστήριο συνήγαγε, μεταξύ άλλων, ότι το κοινοτικό δίκαιο απαγορεύει την απέλαση υπηκόου κράτους μέλους η οποία στηρίχθηκε σε λόγους γενικής προλήψεως, ήτοι αποφασίστηκε με σκοπό την αποτροπή άλλων αλλοδαπών, ιδίως όταν το μέτρο αυτό διατάχθηκε αυτομάτως κατόπιν ποινικής καταδίκης, χωρίς να ληφθούν υπόψη ούτε η ατομική συμπεριφορά του δράστη της παραβάσεως ούτε ο εντεύθεν κίνδυνος για τη δημόσια τάξη (απόφαση του Δικαστηρίου της 26ης Φεβρουαρίου 1975, 67/74, Bonsignore, Συλλογή τόμος 1975, σ. 111, σκέψη 7· προμνησθείσα στη σκέψη 346 απόφαση Nazli κ.λπ., σκέψη 59, και προμνησθείσα απόφαση Ορφανόπουλος και Oliveri, σκέψη 68).

359 Συνεπώς, μακράν του να αποτελεί γενική αρχή, η απαγόρευση των λόγων γενικής προλήψεως εφαρμόζεται στην ιδιαίτερη περίπτωση των μέτρων που αποκλίνουν από την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της Ενώσεως, την οποία καθιερώνει το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ, και λαμβάνονται από τα κράτη μέλη για λόγους δημοσίας τάξεως. Καταφανώς, η απαγόρευση αυτή δεν μπορεί αυτομάτως να εφαρμοστεί κατ' αναλογίαν στο πλαίσιο των προστίμων που επιβάλλει η Επιτροπή στις επιχειρήσεις για παράβαση του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού.

360 Αντιθέτως, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι είναι θεμιτό να λάβει η Επιτροπή υπόψη της ότι οι θίγουσες τον ανταγωνισμό πρακτικές όπως οι υπό κρίση πρακτικές, παρά το ότι έχουν κηρυχθεί παράνομες από την έναρξη της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού, εμφανίζονται ακόμα σχετικά συχνά λόγω του οφέλους που ορισμένες ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις μπορούν να αποκομίσουν και, ως εκ τούτου, να κρίνει ότι πρέπει να αυξήσει το ύψος των προστίμων προκειμένου να ενισχύσει το αποτρεπτικό αποτέλεσμά τους (βλ., π.χ., προμνησθείσα στη σκέψη 58 απόφαση Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 108), πράγμα που ανταποκρίνεται, εν μέρει τουλάχιστον, στην ανάγκη προσδόσεως στα πρόστιμα αποτρεπτικού χαρακτήρα έναντι επιχειρήσεων άλλων από αυτές στις οποίες επιβάλλονται τα πρόστιμα αυτά.

361 Επιπλέον, πρέπει να παρατηρηθεί ότι δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η απλή υιοθέτηση, εκ μέρους μιας επιχειρήσεως, ενός προγράμματος συμμορφώσεως προς τους κανόνες του ανταγωνισμού δεν μπορεί να συνιστά έγκυρη και βέβαιη εγγύηση της μελλοντικής σταθερής τηρήσεως των εν λόγω κανόνων από την επιχείρηση αυτή, οπότε ένα τέτοιο πρόγραμμα δεν μπορεί να υποχρεώσει την Επιτροπή να μειώσει το πρόστιμο με την αιτιολογία ότι ο σκοπός της προλήψεως που επιδιώκεται με το πρόστιμο αυτό έχει ήδη, τουλάχιστον εν μέρει, επιτευχθεί. Εξάλλου, αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, ουδόλως προκύπτει από την απόφαση της Επιτροπής ότι η τελευταία στήριξε την προσαύξηση του βασικού ποσού του προστίμου αποκλειστικά στην ανάγκη εξασφαλίσεως αποτρεπτικού αποτελέσματος έναντι άλλων επιχειρήσεων.

362 Πράγματι, αφενός, η λήψη υπόψη, στις αιτιολογικές σκέψεις 303 έως 305, του μεγέθους της προσφεύγουσας και η συνακόλουθη προσαύξηση του βασικού ποσού συνιστούν ακριβώς ένα στοιχείο προσαρμογής του προστίμου βάσει παραγόντων που αφορούν ειδικά την προσφεύγουσα. Αφετέρου, από την αιτιολογική σκέψη 330

προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν δέχθηκε ως ελαφρυντική περίσταση την υιοθέτηση προγράμματος συμμορφώσεως, με την αιτιολογία ότι «η πρωτοβουλία αυτή αναλήφθηκε πολύ αργά και δεν [μπορούσε], ως προληπτικό μέσο, να απαλλάξει την Επιτροπή από το καθήκον της να επιβάλει κυρώσεις για την παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού που διέπραξε η Degussa στο παρελθόν». Αυτό πρέπει να εκληφθεί ως προσήκουσα υπενθύμιση του ότι, όπως υπογραμμίζει και η προσφεύγουσα στο πλαίσιο του λόγου ακυρώσεως που συνίσταται στην ένσταση ελλείψεως νομιμότητας του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, το πρόστιμο δεν έχει μόνον προληπτική, αλλά και κατασταλτική λειτουργία. Συνεπώς, η Επιτροπή απέρριψε το συναφές επιχείρημα της προσφεύγουσας όχι μόνον με στόχο να αποτρέψει ξένες προς την παράβαση επιχειρήσεις να διαπράξουν παρόμοια παράβαση, αλλά και διότι θεώρησε ότι το πρόγραμμα συμμορφώσεως δεν δικαιολογούσε μείωση της κυρώσεως για τη διαπραχθείσα παράβαση.

363 Το γεγονός ότι η προσφεύγουσα προβάλλει τώρα το επιχείρημα αυτό στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου, και όχι στο πλαίσιο των ελαφρυντικών περιστάσεων, είναι αδιάφορο εν προκειμένω, λαμβανομένου υπόψη του ότι η ανάγκη εξασφαλίσεως τέτοιου αποτελέσματος δεν υπαγορεύεται μόνον από τον σκοπό της προλήψεως τον οποίο επιδιώκει το πρόστιμο, όπως φαίνεται να εννοεί η προσφεύγουσα, αλλά και από τον σκοπό της καταστολής.

364 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η αιτίαση της προσφεύγουσας που αντλείται από την πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως, εκ μέρους της Επιτροπής του αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου λαμβανομένης υπόψη της μετά την παύση της παραβάσεως συμπεριφοράς της πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη.

Γ — *Επί της συνεργασίας της προσφεύγουσας*

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

365 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί την άρνηση της Επιτροπής να της χορηγήσει μείωση του προστίμου κατ' εφαρμογήν του τίτλου Δ, σημείο 2, δεύτερη περίπτωση, της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων, με την αιτιολογία ότι η

προσφεύγουσα αμφισβήτησε τα πραγματικά περιστατικά σχετικά με τη διάρκεια της συμπράξεως, όπως αυτά παρουσιάζονταν στην ΑΑ. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, συγκεκριμένα, ότι δέχθηκε τα προσκομισθέντα αποδεικτικά έγγραφα, αλλ' απλώς εξέφρασε διαφορετική γνώμη ως προς την ερμηνεία των εν λόγω εγγράφων εκ μέρους της Επιτροπής, καταλήγοντας σε διαφορετικές νομικές εκτιμήσεις και διαφορετικά συμπεράσματα. Ο καθορισμός της διάρκειας της παραβάσεως δεν συνιστούσε, εν προκειμένω, πραγματική διαπίστωση, αλλά ζήτημα νομικού χαρακτηρισμού, έννοιες τις οποίες η Επιτροπή συγχέει στο μέρος C της ΑΑ.

366 Η Επιτροπή θεωρεί ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι βάσιμη.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

367 Πρέπει να υπομνησθεί ότι στην προσφεύγουσα χορηγήθηκε, σύμφωνα με τις αιτιολογικές σκέψεις 353 και 354 της αποφάσεως της Επιτροπής, μείωση του ποσού του προστίμου κατά 25 %, κατ' εφαρμογήν του τίτλου Δ, σημείο 2, πρώτη περίπτωση, της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων.

368 Ο τίτλος Δ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων έχει ως ακολούθως:

«1. Εφόσον επιχείρηση συνεργάζεται χωρίς να πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις που εκτίθενται στα τμήματα Β ή Γ, τυγχάνει μείωσης κατά 10 έως 50 % του ύψους του προστίμου που θα της είχε επιβληθεί εάν δεν είχε συνεργαστεί.

2. Αυτό μπορεί ιδίως να συμβεί εφόσον:

— πριν από την ανακοίνωση των αιτιάσεων, η επιχείρηση παράσχει στην Επιτροπή πληροφορίες, έγγραφα ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία που συμβάλλουν στην επιβεβαίωση της παράβασης,

— μετά την ανακοίνωση των αιτιάσεων, η επιχείρηση ενημερώνει την Επιτροπή ότι δεν αμφισβητεί τα γεγονότα επί των οποίων βασίζονται οι κατηγορίες της.»

369 Η Επιτροπή θεώρησε ωστόσο, στην αιτιολογική σκέψη 354, ότι η Degussa είχε αμφισβητήσει τα πραγματικά περιστατικά που εξέθετε η ΑΑ όσον αφορά τη διάρκεια της συμπράξεως. Από αυτό συνήγαγε ότι η επιχείρηση αυτή δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις του τίτλου Δ, σημείο 2, δεύτερη περίπτωση, της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων και δεν μπορούσε, συνεπώς, να τύχει επιπλέον μειώσεως του ποσού του προστίμου βάσει της διατάξεως αυτής.

370 Επομένως, πρέπει να εξεταστεί μήπως η απόφαση της Επιτροπής πάσχει πλάνη περί τα πράγματα όσον αφορά το κατά πόσον η προσφεύγουσα αμφισβήτησε, μετά την ΑΑ, το υποστατό των πραγματικών περιστατικών επί των οποίων η Επιτροπή στήριξε τους ισχυρισμούς της.

371 Προς τον σκοπό αυτόν, πρέπει να εξεταστεί η απάντηση της προσφεύγουσας στην ΑΑ.

372 Πρώτον, όπως παρατηρεί η προσφεύγουσα, το έγγραφο αυτό αναφέρει ότι η παρουσίαση των πραγματικών περιστατικών στην ΑΑ «δεν αμφισβητείται κατά τα ουσιώδη» (σ. 3 και 9 της απαντήσεως στην ΑΑ). Όμως, αντίθετα προς την ερμηνεία

των περιστατικών αυτών στην οποία προβαίνει η προσφεύγουσα, σκοπός της φράσεως αυτής ήταν να καταδειχθεί ότι τα πραγματικά περιστατικά αμφισβητούνταν εν μέρει, επιπλέον δε δεν παρείχε στην Επιτροπή τη δυνατότητα να προσδιορίσει με ακρίβεια ποια πραγματικά περιστατικά αμφισβητούνταν και ποια όχι. Η σκέψη αυτή ενισχύεται εξάλλου από το ότι η προσφεύγουσα αναφέρει (σ. 9 της απαντήσεως στην ΑΑ) ότι η εκ μέρους της Επιτροπής παρουσίαση των πραγματικών περιστατικών όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως ήταν εν μέρει ανακριβής. Η προσφεύγουσα προσέθεσε μάλιστα, στο σημείο 12 της απαντήσεώς της (σ. 14 της απαντήσεως στην ΑΑ), ότι η παρουσίαση των πραγματικών περιστατικών ήταν ακριβής μόνον από τα μέσα του 1992 και μετά, ημερομηνία κατά την οποία η Degussa μετέσχε στη σύμπραξη με την ευκαιρία της συσκέψεως της Βαρκελώνης, διευκρινίζοντας παράλληλα ότι η διάρκεια της παραβάσεως περιοριζόταν στα έτη 1992 έως 1997 (σ. 33 της απαντήσεως στην ΑΑ).

373 Τα τυπικά αυτά στοιχεία, καίτοι δεν μπορούν, αυτά καθαυτά, να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι η προσφεύγουσα αμφισβήτησε, κατ' ουσίαν, το υποστατό των πραγματικών περιστατικών που εξέθεσε η Επιτροπή με την ΑΑ, αρκούν, εν πάση περιπτώσει, προς απόδειξη του ότι η προσφεύγουσα δεν επεσήμανε θετικά το γεγονός ότι δεν αμφισβητούσε την ΑΑ στο σύνολό της. Αντιθέτως, η προσφεύγουσα δημιούργησε μια αβεβαιότητα στην Επιτροπή ως προς αν αμφισβητούσε ή όχι το υποστατό των προβαλλομένων πραγματικών περιστατικών και, αν ναι, ως προς το ποια ήταν ακριβώς τα πραγματικά περιστατικά που αμφισβητούσε.

374 Δεύτερον, ναι μεν, υπό την επικεφαλίδα «D. Τα πραγματικά περιστατικά» (σ. 9 της απαντήσεως στην ΑΑ), η προσφεύγουσα διατύπωσε όντως σχόλια με τα οποία αμφισβητούσε τη θέση της Επιτροπής, πρέπει, ωστόσο, να αναγνωριστεί ότι, κατά το πλείστον, τα σχόλια αυτά έχουν ως στόχο, κατ' ουσίαν, όχι να αμφισβητήσουν άμεσα το υποστατό των πραγματικών αυτών περιστατικών (ιδίως την πραγματοποίηση συσκέψεων και τα θέματα που συζητήθηκαν στις συσκέψεις αυτές), αλλά να αντικρούσουν την εκ μέρους της Επιτροπής ερμηνεία των περιστατικών αυτών και το συμπέρασμα στο οποίο αυτή κατέληξε όσον αφορά την ύπαρξη παραβάσεως προ του 1992 και μετά το 1997.

375 Όμως, είναι αληθές ότι η αμφισβήτηση της νομικής εκτιμήσεως, εκ μέρους της Επιτροπής, ορισμένων πραγματικών περιστατικών δεν μπορεί να εξομοιωθεί προς αμφισβήτηση του ίδιου του υποστατού των περιστατικών αυτών, έστω και αν, εν προκειμένω, η διάκριση μεταξύ των δύο αυτών εννοιών δεν είναι σαφής.

376 Ωστόσο, επιβάλλεται, εν πάση περιπτώσει, η διαπίστωση ότι, όπως παρατηρεί η Επιτροπή, στο σημείο 13 της απαντήσεώς της στην ΑΑ (σ. 14 και 15), η προσφεύγουσα ανέφερε ότι, κατά τη γνώμη της, μετά τη σύσκεψη «κορυφής» στην Κοπεγχάγη το 1997, δεν υπήρξαν άλλες συσκέψεις που να κατέληξαν στον καθορισμό τιμών-στόχων. Όμως, από το σημείο 61 της ΑΑ προκύπτει ότι η Επιτροπή ανέφερε σαφώς ότι η Degussa και η Rhône-Poulenc συναντήθηκαν στη Χαϊδελβέργη στα τέλη του θέρους ή στις αρχές του φθινοπώρου του 1998 και ότι, με την ευκαιρία αυτή, συμφωνήθηκε αύξηση των τιμών. Η Επιτροπή προσέθεσε ότι μια άλλη σύσκεψη μεταξύ των δύο αυτών επιχειρήσεων πραγματοποιήθηκε, στη συνέχεια, στο Νανσύ στις 4 Φεβρουαρίου 1999 και κατέληξε στον καθορισμό τιμής-στόχου 3,20 USD/kg (5,30 DEM/kg). Συνεπώς, προκύπτει, τουλάχιστον στον βαθμό που περιγράφεται ανωτέρω, ότι η προσφεύγουσα αμφισβήτησε μετά την ΑΑ το υποστατό των εκτιθεμένων από την Επιτροπή πραγματικών περιστατικών.

377 Εξάλλου, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, στην απάντησή της, υπό την επικεφαλίδα «Ε. Νομική εκτίμηση», η προσφεύγουσα ανέφερε, στο μέρος που αφιέρωσε στη διάρκεια της παραβάσεως, ότι δεν διέθετε καμία πληροφορία ως προς την πραγματοποίηση συσκέψεων κατά το χρονικό διάστημα 1989/1990 και ότι δεν μπορούσε έτσι να αμφισβητήσει ρητώς την πραγματοποίηση τέτοιων συνεδριάσεων (σ. 29 της απαντήσεως στην ΑΑ) ούτε να την επιβεβαιώσει (σ. 30 της απαντήσεως στην ΑΑ). Όμως, η Επιτροπή είχε περιγράψει λεπτομερώς, στα σημεία 22 έως 29 της ΑΑ, τρεις συσκέψεις στις οποίες είχε μετάσχει η Degussa κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής (τον Αύγουστο του 1989 σε μη προσδιορισμένο τόπο, στις 10 Ιουνίου 1990 στη Φρανκφούρτη επί του Μάιν και τον Νοέμβριο του 1990 στο Χονγκ Κονγκ και/ή στη Σεούλ). Έτσι, και πάλι, ναι μεν η διφορούμενη διατύπωση της προσφεύγουσας δεν επιτρέπει να συναχθεί ότι αρνήθηκε την πραγματοποίηση αυτών των συσκέψεων, επιβάλλεται, ωστόσο, η διαπίστωση ότι ούτε επέτρεπε η διατύπωση αυτή στην Επιτροπή να θεωρήσει ότι η προσφεύγουσα δεχόταν τα σχετικά πραγματικά περιστατικά.

378 Ομοίως, ενώ, στην ΑΑ, η Επιτροπή ανέφερε ότι η σύμπραξη άρχισε να λειτουργεί τον Φεβρουάριο του 1986 (βλ., μεταξύ άλλων, σημεία 18 έως 21 και 97), επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η προσφεύγουσα δεν έλαβε ρητώς θέση, με την απάντησή της στην ΑΑ, επί των ισχυρισμών της Επιτροπής σχετικά με το χρονικό διάστημα από τον Φεβρουάριο του 1986 έως τα τέλη του 1988, διευκρίνισε δε ότι, κατά τη γνώμη της, η σύμπραξη είχε διαρκέσει μόνον από το 1992 έως το 1997.

379 Επομένως, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πλάνη περί τα πράγματα διαπιστώνοντας ότι η προσφεύγουσα είχε εν μέρει αμφισβητήσει το υποστατό των πραγματικών περιστατικών που περιγράφονταν στην ΑΑ.

380 Όσον αφορά το κατά πόσον η Επιτροπή μπορούσε, βάσει αυτών, να θεωρήσει ότι στην προσφεύγουσα δεν μπορούσε να χορηγηθεί επιπλέον μείωση του ποσού του προστίμου κατ' εφαρμογήν του τίτλου Δ, σημείο 2, δεύτερη περίπτωση, της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με τη νομολογία, η μείωση των προστίμων σε περίπτωση συνεργασίας των επιχειρήσεων που έχουν μετάσχει σε παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού στηρίζεται στη σκέψη ότι μια τέτοια συνεργασία διευκολύνει το έργο της Επιτροπής (προμνησθείσα στη σκέψη 80 απόφαση BPB de Eendracht κατά Επιτροπής, σκέψη 325, προμνησθείσα στη σκέψη 233 απόφαση Finnboard κατά Επιτροπής, σκέψη 363, επικυρωθείσα κατ' αναίρεση με την απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-298/98 P, Finnboard κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-10157, και προμνησθείσα στη σκέψη 222 απόφαση Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, σκέψη 330).

381 Συναφώς, πρέπει, ωστόσο, να θεωρηθεί ότι μια επιχείρηση που αρκέστηκε, κατά τη διοικητική διαδικασία, να μη λάβει θέση επί των πραγματικών ισχυρισμών της Επιτροπής, και άρα δεν αναγνώρισε το αληθές τους, δεν συμβάλλει στην ουσιαστική διευκόλυνση του έργου της Επιτροπής (απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-297/98 P, SCA Holding κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-10101, σκέψη 37).

382 Ομοίως, δεν αρκεί να δηλώσει γενικώς μια επιχείρηση ότι δεν αμφισβητεί τα προβαλλόμενα πραγματικά περιστατικά, σύμφωνα με την ανακοίνωση περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων, αν, υπό τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως, η δήλωση αυτή δεν εμφανίζει την παραμικρή χρησιμότητα για την Επιτροπή (απόφαση του Πρωτοδικείου της 8ης Ιουλίου 2004, T-48/00, Corus UK κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-2325, σκέψη 193).

383 Τέλος, μείωση βάσει της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων δικαιολογείται μόνον όταν τα παρασχεθέντα πληροφοριακά στοιχεία και, γενικότερα, η συμπεριφορά της ενδιαφερομένης επιχειρήσεως μπορούν συναφώς

να θεωρηθούν ότι αποδεικνύουν μια πραγματική συνεργασία εκ μέρους της. Όπως προκύπτει από την ίδια την έννοια της συνεργασίας, όπως η έννοια αυτή διασαφηνίζεται στο κείμενο της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων και ειδικότερα στην εισαγωγή και στο κεφάλαιο Δ, σημείο 1, της ανακοινώσεως αυτής, μόνον όταν η συμπεριφορά της ενδιαφερομένης επιχειρήσεως μαρτυρεί ένα τέτοιο πνεύμα συνεργασίας μπορεί να χορηγηθεί μείωση βάσει της εν λόγω ανακοινώσεως (προμνησθείσα στη σκέψη 82 απόφαση Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 395 και 396).

384 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι, εν προκειμένω, η αμφίσημη αναγνώριση, εκ μέρους της προσφεύγουσας, ορισμένων πραγματικών περιστατικών που αναφέρονταν στην ΑΑ, ενώ η προσφεύγουσα αμφισβήτησε κάποια άλλα, δεν συμβάλλει στη διευκόλυνση του έργου της Επιτροπής αρκετά ουσιαστικά ώστε να μπορεί η αναγνώριση αυτή να ληφθεί υπόψη στο πλαίσιο της εφαρμογής της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων. Έτσι, καλώς η Επιτροπή θεώρησε, χωρίς να υποπέσει σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως, ότι η αναγνώριση αυτή δεν ήταν ικανή να δικαιολογήσει μείωση του ποσού του προστίμου της προσφεύγουσας βάσει της εν λόγω ανακοινώσεως, όπως αυτή έχει ερμηνευθεί από τη νομολογία.

385 Επομένως, η αιτίαση που αντλείται, κατ' ουσίαν, από πλάνη περί τα πράγματα ή πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως ως προς τη συνεργασία της προσφεύγουσας κατά τη διοικητική διαδικασία πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη.

Δ — Επί της παραβιάσεως της αρχής της μη αναδρομικότητας των ποινών

386 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι η Επιτροπή, εφαρμόζοντας τα νέα κριτήρια επιμετρήσεως των προστίμων που περιέχονται στις κατευθυντήριες γραμμές σε παραβάσεις προγενέστερες της θεσπίσεως, το 1998, των εν λόγω κατευθυντηρίων γραμμών, παραβίασε την αρχή της μη αναδρομικότητας των ποινών.

387 Χωρίς να χρειάζεται να τεθεί ζήτημα παραδεκτού αυτής της επιχειρηματολογίας, η οποία προβλήθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, από πλευράς του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, και ιδίως ως προς το αν πρόκειται για νέο ισχυρισμό ή για απλή ανάπτυξη ενός ισχυρισμού περιεχομένου στο δικόγραφο της προσφυγής και έχουσα στενή σχέση με τον ισχυρισμό αυτόν, αρκεί η παρατήρηση ότι το Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο έχουν ήδη αποφανθεί ως προς το βάσιμο της εν λόγω επιχειρηματολογίας.

388 Σύμφωνα με τις σκέψεις 224 έως 231 της προμνησθείσας στη σκέψη 82 αποφάσεως Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, για να ελεγχθεί η τήρηση της αρχής της μη αναδρομικότητας, πρέπει να εξεταστεί αν η μεταβολή της γενικής πολιτικής του ανταγωνισμού της Επιτροπής όσον αφορά τα πρόστιμα, η οποία προκύπτει, μεταξύ άλλων, από τις κατευθυντήριες γραμμές, μπορούσε ευλόγως να προβλεφθεί κατά τον χρόνο διαπράξεως των σχετικών παραβάσεων.

389 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η κύρια καινοτομία των κατευθυντηρίων γραμμών συνίσταται στο να λαμβάνεται ως σημείο αφετηρίας για τον υπολογισμό ένα βασικό ποσό, που καθορίζεται με βάση ανώτατα και κατώτατα όρια που προβλέπονται συναφώς και τα οποία αντανακλούν τους διαφορετικούς βαθμούς σοβαρότητας των παραβάσεων, αλλά τα οποία, αυτά καθαυτά, δεν έχουν σχέση με τον σχετικό κύκλο εργασιών. Η μέθοδος αυτή στηρίζεται συνεπώς κατ' ουσίαν σε μια τιμολόγηση, καίτοι σχετική και εύκαμπτη, των προστίμων.

390 Πρέπει συνεπώς να εξεταστεί αν η νέα αυτή μέθοδος υπολογισμού των προστίμων, έστω και αν υποτεθεί ότι είχε επιβαρυντικό αποτέλεσμα από πλευράς του επιπέδου των επιβαλλομένων προστίμων, μπορούσε ευλόγως να προβλεφθεί κατά τον χρόνο διαπράξεως των σχετικών παραβάσεων.

391 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή έχει επιβάλει στο παρελθόν πρόστιμα ενός ορισμένου ύψους για διάφορες μορφές παραβάσεων δεν της στερεί τη δυνατότητα να αυξάνει το ύψος αυτό, εντός των ορίων που προβλέπει ο κανονισμός 17, αν αυτό είναι αναγκαίο προκειμένου να

κατοχυρωθεί η εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού, αλλ' ότι, αντιθέτως, η αποτελεσματική εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού απαιτεί να μπορεί οποτεδήποτε η Επιτροπή να προσαρμόζει το επίπεδο των προστίμων στις ανάγκες της πολιτικής αυτής (προμνησθείσα στη σκέψη 58 απόφαση Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 109, και απόφαση του Δικαστηρίου της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-196/99 P, Aristrain κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. I-11005).

392 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις που εμπλέκονται σε διοικητική διαδικασία η οποία μπορεί να καταλήξει στην επιβολή προστίμου δεν μπορούν να έχουν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στο ότι η Επιτροπή δεν θα υπερβεί το ύψος των προστίμων το οποίο εφάρμοζε προηγουμένως ούτε ότι θα εφαρμόσει ορισμένη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων αυτών.

393 Κατά συνέπεια, οι εν λόγω επιχειρήσεις πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το ενδεχόμενο να αποφασίσει η Επιτροπή ανά πάσα στιγμή να αυξήσει το επίπεδο του ύψους των προστίμων σε σχέση με εκείνο που έχει εφαρμόσει στο παρελθόν.

394 Τούτο ισχύει όχι μόνον όταν η Επιτροπή προβαίνει σε αύξηση του επιπέδου του ύψους των προστίμων επιβάλλοντας πρόστιμα με ατομικές αποφάσεις, αλλά και όταν η αύξηση αυτή πραγματοποιείται με την εφαρμογή, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, κανόνων συμπεριφοράς που έχουν γενική ισχύ όπως είναι οι κατευθυντήριες γραμμές.

395 Εξάλλου, από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου προκύπτει ότι η προβλεψιμότητα του νόμου δεν εμποδίζει το ενδιαφερόμενο πρόσωπο να προσφύγει σε πεφωτισμένες συμβουλές για να αξιολογήσει, σε ένα βαθμό που είναι εύλογος με βάση τις συγκεκριμένες περιστάσεις, τις συνέπειες που μπορούν να προκύψουν από μια συγκεκριμένη πράξη. Τούτο ισχύει ειδικότερα όσον αφορά τους επαγγελματίες, οι οποίοι είναι συνηθισμένοι να επιδεικνύουν μεγάλη σύνεση κατά την άσκηση του επαγγέλματός τους. Γι' αυτό μπορεί κανείς να αναμένει από αυτούς να λαμβάνουν ιδιαίτερη μέριμνα κατά την αξιολόγηση των κινδύνων που ενέχει το επάγγελμα αυτό (απόφαση Cantoni κατά Γαλλίας της 15ης Νοεμβρίου 1996, *Recueil des arrêts et décisions,* 1996-V, § 35).

396 Από τα ανωτέρω πρέπει να συναχθεί ότι οι κατευθυντήριες γραμμές και, ειδικότερα, η νέα μέθοδος υπολογισμού των προστίμων που αυτές προβλέπουν, έστω και αν υποτεθεί ότι είχε επιβαρυντικό αποτέλεσμα από πλευράς επιπέδου των επιβαλλομένων προστίμων, μπορούσαν ευλόγως να προβλεφθούν από επιχειρήσεις όπως η προσφεύγουσα κατά τον χρόνο της διαπράξεως της επίδικης παραβάσεως.

397 Ως εκ τούτου, η Επιτροπή, εφαρμόζοντας ουσιαστικά, με την απόφασή της, τις κατευθυντήριες γραμμές σε παράβαση διαπραχθείσα πριν από τη θέσπισή τους, δεν παραβίασε την αρχή της μη αναδρομικότητας.

398 Επομένως, η αιτίαση που αντλεί η προσφεύγουσα από την παραβίαση της αρχής της μη αναδρομικότητας των ποινών πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη.

IV — *Επί του τετάρτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από την παραβίαση του επαγγελματικού απορρήτου, της αρχής της χρηστής διοικήσεως και της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας*

A — *Επιχειρήματα των διαδίκων*

399 Η προσφεύγουσα διατείνεται ότι η Επιτροπή, ήδη προτού εκδώσει την απόφασή της, ανακοίνωσε εμπιστευτικές πληροφορίες στον Τύπο, παραβιάζοντας έτσι το επαγγελματικό απόρρητο, που προστατεύεται από το άρθρο 287 ΕΚ, την αρχή της χρηστής διοικήσεως και την αρχή του τεκμηρίου αθωότητας.

400 Συναφώς, υπενθυμίζει ότι, την Τρίτη, 2 Ιουλίου 2002, η εφημερίδα «Handelsblatt» δημοσίευσε άρθρο με τίτλο «Η Degussa πρέπει να πληρώσει περισσότερα από 100

εκατομμύρια». Το άρθρο ανέφερε ότι η εφημερίδα είχε ενημερωθεί από το περιβάλλον της Επιτροπής στις Βρυξέλλες και διευκρίνισε ότι «ο κύριος Monti [αναγνώρισε] ότι ο χημικός όμιλος του Ντύσσελντορφ ήταν η κινητήρια δύναμη μιας συμπράξεως σχετικής με τα αμινοξέα η οποία, επί μία δεκαετία, [κατένεμε] την αγορά των προσθέτων για ζωοτροφές μέσω συστηματικών συμφωνιών ως προς τις τιμές».

401 Όμως, οι δημοσιευθείσες πληροφορίες δεν θα μπορούσαν να έχουν ληφθεί χωρίς τη συνεργασία υπαλλήλου της Επιτροπής, πράγμα που συνιστά παράβαση της υποχρεώσεως τηρήσεως του επαγγελματικού απορρήτου που προβλέπει το άρθρο 287 ΕΚ. Συγκεκριμένα, το Πρωτοδικείο έχει κρίνει ότι, σε διαδικασίες που στηρίζονται στην αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως και οι οποίες μπορούν να καταλήξουν στην επιβολή κυρώσεων, η φύση και το ύψος της προτεινομένης κυρώσεως καλύπτονται, ως εκ της φύσεώς τους, από το επαγγελματικό απόρρητο, επί όσο χρόνο η κύρωση δεν έχει ακόμα οριστικώς εγκριθεί και ανακοινωθεί. Η αρχή αυτή απορρέει, ιδίως, από την ανάγκη σεβασμού της φήμης και της αξιοπρέπειας του ενδιαφερόμενου, όσο αυτός δεν έχει ακόμα καταδικαστεί (προμνησθείσα στη σκέψη 153 απόφαση Volkswagen κατά Επιτροπής, σκέψη 281).

402 Η προσφεύγουσα θεωρεί ότι ο τρόπος με τον οποίο η Επιτροπή ενημέρωσε τον Τύπο είναι αδιάφορος, στον βαθμό που σημασία έχει μόνον το ότι η Επιτροπή δημιούργησε μια κατάσταση στο πλαίσιο της οποίας η προσφεύγουσα πληροφορήθηκε από τον Τύπο το ακριβές περιεχόμενο της κυρώσεως που επρόκειτο, κατά πάση πιθανότητα, να της επιβληθεί (προμνησθείσα στη σκέψη 153 απόφαση Volkswagen κατά Επιτροπής, σκέψη 281). Η Επιτροπή δεν αμφισβήτησε ρητώς το γεγονός ότι ένας από τους υπαλλήλους άφησε να διαρρεύσουν οι εν λόγω εμπιστευτικές πληροφορίες. Εν πάση περιπτώσει, μόνο στην Επιτροπή μπορεί να οφείλεται η διαρροή αυτή. Υπό τις περιστάσεις αυτές, στην Επιτροπή εναπόκειται να προσκομίσει απόδειξη περί του αντιθέτου, ιδίως μάλιστα καθόσον το εν λόγω άρθρο ανέφερε ότι η πληροφορία προερχόταν από «κύκλους προσκείμενους στην Επιτροπή στις Βρυξέλλες».

403 Η προσφεύγουσα θεωρεί, εξάλλου, ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της χρηστής διοικήσεως, την οποία καθιερώνει το άρθρο 41, παράγραφος 1, του Χάρτη, δυνάμει της οποίας «[κ]άθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην αμερόληπτη, δίκαιη και εντός ευλόγου προθεσμίας εξέταση των υποθέσεών του από τα όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης». Συνεπώς, η αποδιδόμενη στην Επιτροπή διαρροή πληροφοριών αφήνει να διαφανεί η μεροληπτική στάση της έναντι της προσφεύγουσας.

404 Τέλος, η Επιτροπή δεν τήρησε την αρχή του τεκμηρίου αθωότητας που προβλέπεται από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της ΕΣΔΑ και το άρθρο 48, παράγραφος 1, του Χάρτη και αποτελεί μέρος των θεμελιωδών δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η κοινοτική έννομη τάξη (προμνησθείσα στη σκέψη 115 απόφαση Hüls κατά Επιτροπής, σκέψη 149). Σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου, η αρχή αυτή έχει εφαρμογή επί των διαδικασιών των σχετικών με παραβάσεις των κανόνων του ανταγωνισμού (προμνησθείσα στη σκέψη 38 απόφαση Öztürk κατά Γερμανίας, § 46· προμνησθείσα στη σκέψη 115 απόφαση Hüls κατά Επιτροπής, σκέψη 50, και προμνησθείσα στη σκέψη 153 απόφαση Volkswagen κατά Επιτροπής, σκέψη 281). Αποκαλύπτοντας στον Τύπο το περιεχόμενο της αποφάσεως προτού αυτή υποβληθεί προς έγκριση στο σώμα των επιτρόπων, ήτοι προτού καταδικαστεί η επιχείρηση, η Επιτροπή παραβίασε κατάφωρα την αρχή του τεκμηρίου αθωότητας.

405 Η προσφεύγουσα απορρίπτει την επιχειρηματολογία της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία η διαρροή των εν λόγω πληροφοριών στον Τύπο δεν μπορούσε να της καταλογιστεί. Κατά την προσφεύγουσα, δεν έχει σημασία αν οι πληροφορίες ανακοινώθηκαν διά της επίσημης οδού. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 288 ΕΚ, η Επιτροπή ευθύνεται για κάθε παράβαση υπαλλήλου της όταν η παράβαση αυτή έχει άμεση σχέση με την άσκηση των καθηκόντων του (απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Ιουλίου 1969, 9/69, Sayag κ.λπ., Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 121), πράγμα το οποίο συμβαίνει εν προκειμένω. Συνεπώς, δεν έχει σημασία το κατά πόσον η Επιτροπή επέτρεψε ή όχι την παράβαση, κατ' αναλογίαν του καταλογισμού σε μια επιχείρηση των παραβάσεων των κανόνων ανταγωνισμού που διαπράττουν οι συνεργάτες της (προμνησθείσα στη σκέψη 58 απόφαση Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 37 έως 70 και σκέψη 112).

406 Από τα ανωτέρω η προσφεύγουσα συνάγει ότι η αποτελεσματικότητα της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων επιβάλλει την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής για τον λόγο αυτόν (απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Μαΐου 1986, 222/84, Johnston, Συλλογή 1986, σ. 1651, σκέψη 19). Αυτό καθίσταται αναγκαίο λόγω του ότι αυτό το είδος παραβάσεως εκ μέρους της Επιτροπής είναι σύνηθες (προμνησθείσα στη σκέψη 101 απόφαση Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 90, προμνησθείσα στη σκέψη 114 απόφαση Dunlop Slazenger κατά Επιτροπής, σκέψη 27, και προμνησθείσα στη σκέψη 153 απόφαση Volkswagen

κατά Επιτροπής). Επιπλέον, η νομολογία σύμφωνα με την οποία μια τέτοια παρατυπία δικαιολογεί ακύρωση της αποφάσεως μόνον όταν αποδεικνύεται ότι αν δεν είχε σημειωθεί η παρατυπία αυτή η εν λόγω απόφαση θα είχε διαφορετικό περιεχόμενο προδήλως δεν έχει κανένα αποτρεπτικό αποτέλεσμα και απαιτεί από την επιχείρηση απόδειξη την οποία δεν είναι σε θέση να προσκομίσει. Επομένως, η νομολογία αυτή δεν ανταποκρίνεται στην επιταγή της ουσιαστικής προστασίας των εν λόγω δικαιωμάτων και θέτει την ενδιαφερόμενη επιχείρηση σε δυσμενή θέση έναντι των πελατών της, των συνεργατών της και των μετόχων της, καθώς και των μέσων μαζικής ενημερώσεως, κατά παραβίαση της αρχής της «ισότητας των όπλων».

407 Η προσφεύγουσα θεωρεί, συνεπώς, ότι αρκεί να αποδείξει ότι δεν αποκλείεται να είχε η απόφαση περιεχόμενο διαφορετικό αν οι εν λόγω πληροφορίες δεν είχαν αποκαλυφθεί πρόωρα, όπως έχει κριθεί στην περίπτωση διαδικαστικής πλημμέλειας (απόφαση του Δικαστηρίου της 23ης Φεβρουαρίου 1988, 68/86, Ηνωμένο Βασίλειο κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1988, σ. 855, σκέψη 49· απόφαση του Πρωτοδικείου της 23ης Φεβρουαρίου 1994, Τ-39/92 και Τ-40/92, CB και Europay κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-49, σκέψη 58). Αυτό συνέβη εν προκειμένω, λαμβανομένου υπόψη του ότι η αποκάλυψη του περιεχομένου της αποφάσεως της Επιτροπής προτού αυτή εκδοθεί κατέστησε αδύνατη την εκ μέρους της Επιτροπής έκδοση αποφάσεως που θα διέφερε από την αναγγελία προς τον Τύπο και η οποία θα αποτελούσε μια —ελάχιστα πιθανή— αποδοκιμασία του αρμόδιου για τα θέματα ανταγωνισμού μέλους της Επιτροπής.

408 Η Επιτροπή θεωρεί ότι αυτός ο λόγος ακυρώσεως δεν είναι βάσιμος.

Β — *Εκτίμηση του Πρωτοδικείου*

409 Πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 287 ΕΚ επιβάλλει στα μέλη, στους υπαλλήλους και το λοιπό προσωπικό των οργάνων της Κοινότητας «να μη μεταδίδουν πληροφορίες που αποτελούν εκ φύσεως επαγγελματικά απόρρητα, ιδίως πληροφορίες σχετικές με επιχειρήσεις που αφορούν τις εμπορικές τους σχέσεις και τα κοστολογικά τους στοιχεία». Καίτοι η διάταξη αυτή αναφέρεται κυρίως στις

πληροφορίες τις οποίες παρέχουν οι επιχειρήσεις, το επίρρημα «ιδίως» καταδεικνύει ότι πρόκειται για γενική αρχή που εφαρμόζεται και σε άλλες εμπιστευτικές πληροφορίες (απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Νοεμβρίου 1985, 145/83, Adams κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 3539, σκέψη 34, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 18ης Σεπτεμβρίου 1996, Τ-353/94, Postbank κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-921, σκέψη 86).

410 Πρέπει να τονιστεί ότι, σε διαδικασίες που στηρίζονται στην αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως και οι οποίες μπορούν να καταλήξουν στην επιβολή κυρώσεων, η φύση και το ύψος της προτεινομένης κυρώσεως καλύπτονται, ως εκ της φύσεώς τους, από το επαγγελματικό απόρρητο, επί όσο χρόνο η κύρωση δεν έχει ακόμα οριστικώς εγκριθεί και ανακοινωθεί. Η αρχή αυτή απορρέει, ιδίως, από την ανάγκη σεβασμού της φήμης και της αξιοπρέπειας του ενδιαφερόμενου, όσο αυτός δεν έχει ακόμα καταδικαστεί (προμνησθείσα στη σκέψη 153 απόφαση Volkswagen κατά Επιτροπής, σκέψη 281).

411 Έτσι, το καθήκον της Επιτροπής να μην επιτρέπει διαρροή στον Τύπο πληροφοριών σχετικών με την ακριβή κύρωση που σχεδιάζεται να επιβληθεί δεν συμπίπτει απλώς με την υποχρέωσή της να σέβεται το επαγγελματικό απόρρητο, αλλά και με την υποχρέωσή της για εξασφάλιση της χρηστής διοικήσεως. Τέλος, πρέπει να υπομνησθεί ότι η αρχή του τεκμηρίου αθωότητας εφαρμόζεται επί των διαδικασιών των σχετικών με παραβάσεις των κανόνων του ανταγωνισμού οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν στην επιβολή προστίμων ή χρηματικών ποινών (προμνησθείσα στη σκέψη 115 απόφαση Hüls κατά Επιτροπής, σκέψη 150· προμνησθείσα στη σκέψη 38 απόφαση Öztürk κατά Γερμανίας, και προμνησθείσα στη σκέψη 115 απόφαση Lutz κατά Γερμανίας). Η Επιτροπή προφανώς δεν σεβάστηκε το τεκμήριο αυτό αποκαλύπτοντας στον Τύπο, πριν από την τυπική καταδίκη της κατηγορουμένης επιχειρήσεως, τις ουσιαστικές διατάξεις της αποφάσεως που βρισκόταν υπό συζήτηση στη συμβουλευτική επιτροπή και στο σώμα των επιτρόπων (προμνησθείσα στη σκέψη 153 απόφαση Volkswagen κατά Επιτροπής, σκέψη 281).

412 Ωστόσο, εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, αντίθετα προς την κατάσταση σχετικά με την οποία εκδόθηκε η προμνησθείσα στη σκέψη 153 απόφαση Volkswagen κατά Επιτροπής, δεν αποδείχθηκε ότι η διαρροή στον Τύπο του περιεχομένου της αποφάσεως οφείλεται στην Επιτροπή. Πράγματι, ενώ, στην προμνησθείσα υπόθεση, δεν υπήρχε αμφιβολία ότι το κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών αρμόδιο για τα θέματα ανταγωνισμού μέλος της

Επιτροπής είχε ανακοινώσει στον Τύπο, πριν από την έκδοση της αποφάσεως της Επιτροπής, το ύψος του προστίμου που επρόκειτο να επιβληθεί στη Volkswagen, εν προκειμένω, η ίδια η προσφεύγουσα αναφέρει ότι το επίμαχο άρθρο απλώς αναφέρει ότι η πληροφορία προερχόταν από κύκλους προσκείμενους στην Επιτροπή («Kommissionskreisen»). Εξάλλου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, η Επιτροπή δεν αναγνώρισε την ευθύνη της ως προς το θέμα αυτό. Είναι μεν πιθανόν η διαρροή να οφείλεται στην Επιτροπή, το ενδεχόμενο όμως αυτό δεν αρκεί, όπως διατείνεται η προσφεύγουσα, ώστε να υποχρεούται η Επιτροπή να προσκομίσει απόδειξη περί του αντιθέτου.

413 Εν πάση περιπτώσει, έστω και αν μπορεί να γίνει δεκτό ότι οι υπηρεσίες της Επιτροπής ευθύνονται όντως για τη διαρροή της πληροφορίας που εκτίθεται στο άρθρο της εφημερίδας στο οποίο αναφέρεται η προσφεύγουσα, η περίσταση αυτή ουδόλως επηρεάζει τη νομιμότητα της αποφάσεως της Επιτροπής.

414 Πράγματι, αφενός, όσον αφορά το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι η διαρροή αυτή καταδεικνύει τη μεροληπτική στάση της Επιτροπής έναντι της ίδιας, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το υποστατό μιας παραβάσεως πράγματι αποδειχθείσας κατά τη διοικητική διαδικασία δεν μπορεί να αμφισβητηθεί λόγω της αποδείξεως της πρόωρης δημοσιοποιήσεως, εκ μέρους της Επιτροπής, της πεποιθήσεώς της ως προς την ύπαρξη της παραβάσεως και του ύψους του προστίμου που σχεδιάζει, ως εκ τούτου, να επιβάλει σε ορισμένη επιχείρηση. Εξάλλου, στο πλαίσιο της εξετάσεως των διαφόρων λόγων ακυρώσεως που προβάλλει η προσφεύγουσα, ελέχθη ήδη ότι η απόφαση της Επιτροπής είναι ορθώς θεμελιωμένη από πραγματικής και νομικής απόψεως όσον αφορά την ύπαρξη και τα συστατικά στοιχεία της παραβάσεως.

415 Επιπλέον, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι η αποκάλυψη, εκ μέρους της Επιτροπής, του περιεχομένου μιας αποφάσεως κατά το πέρας της διοικητικής διαδικασίας και την παραμονή της τυπικής εκδόσεώς της αρκεί, από μόνη της, προς απόδειξη του ότι η Επιτροπή προδίκασε την έκβαση της υποθέσεως ή ερεύνησε την υπόθεση με προκατάληψη (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσα στη σκέψη 153 απόφαση Volkswagen κατά Επιτροπής, σκέψεις 270 έως 272).

416 Αφετέρου, κατά πάγια νομολογία, πλημμέλεια όπως αυτή την οποία επικαλείται η προσφεύγουσα μπορεί να επιφέρει την ακύρωση της σχετικής αποφάσεως αν αποδεικνύεται ότι, αν δεν είχε σημειωθεί αυτή η πλημμέλεια, η εν λόγω απόφαση θα είχε διαφορετικό περιεχόμενο (προμνησθείσα στη σκέψη 101 απόφαση Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 91· προμνησθείσα στη σκέψη 114 απόφαση Dunlop Slazenger κατά Επιτροπής, σκέψη 29, και προμνησθείσα στη σκέψη 153 απόφαση Volkswagen κατά Επιτροπής, σκέψη 283).

417 Όμως, εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η προσφεύγουσα δεν προσκόμισε τέτοια απόδειξη. Πράγματι, τίποτε δεν αφήνει να εννοηθεί ότι, αν οι εν λόγω πληροφορίες δεν είχαν διαρρεύσει, το σώμα των επιτρόπων θα είχε τροποποιήσει το προταθέν ποσό του προστίμου ή το προταθέν περιεχόμενο της αποφάσεως. Εξάλλου, αντίθετα από τους καθαρά υποθετικούς ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της συλλογικότητας στην οποία πρέπει να υπακούουν οι αποφάσεις της Επιτροπής, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι τα μέλη της Επιτροπής ενήργησαν επηρεασμένα από κάποιο αίσθημα αλληλεγγύης έναντι του αρμόδιου για θέματα ανταγωνισμού συναδέλφου τους ή ότι εμποδίστηκαν στην πράξη να επιβάλουν πρόστιμο χαμηλότερου ποσού.

418 Επομένως, ο παρών λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

419 Κανένα από τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας δεν μπορεί να ανατρέψει αυτό το συμπέρασμα.

420 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η ανωτέρω παρατεθείσα νομολογία δεν ανταποκρίνεται στις επιταγές της αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Κατά την προσφεύγουσα, προκειμένου να τηρηθεί η αρχή αυτή, θα έπρεπε, προς δικαιολόγηση της ακυρώσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, να θεωρηθεί επαρκής η απόδειξη περί του ότι δεν αποκλείεται η απόφαση να είχε διαφορετικό περιεχόμενο αν δεν είχε λάβει χώρα η εν λόγω αποκάλυψη.

421 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, οι ιδιώτες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να τύχουν αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας των δικαιωμάτων που αντλούν από την κοινοτική έννομη τάξη, δεδομένου ότι το δικαίωμα στην προστασία αυτή αποτελεί μέρος των γενικών αρχών του δικαίου οι οποίες απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών. Το δικαίωμα αυτό καθιερώνεται επίσης από τα άρθρα 6 και 13 της ΕΣΔΑ (βλ., μεταξύ άλλων, προμνησθείσα στη σκέψη 406 απόφαση Johnston, σκέψη 18· αποφάσεις του Δικαστηρίου της 27ης Νοεμβρίου 2001, C-424/99, Επιτροπή κατά Αυστρίας, Συλλογή 2001, σ. I-9285, σκέψη 45, και της 25ης Ιουνίου 2002, C-50/00 P, Unión de Pequeños Agricultores κατά Συμβουλίου, Συλλογή 2002, σ. I-6677, σκέψη 39).

422 Πάντως, η αρχή αυτή πρέπει να συμβιβάζεται με την αρχή της ασφάλειας δικαίου και το τεκμήριο νομιμότητας που ισχύει υπέρ των πράξεων των κοινοτικών οργάνων (απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994, C-137/92 P, Επιτροπή κατά BASF κ.λπ., Συλλογή 1994, σ. I-2555, σκέψη 48) και το οποίο συνεπάγεται ότι στον επικαλούμενο το παράνομο μιας τέτοιας πράξεως εναπόκειται να το αποδείξει.

423 Όμως, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η υποτιθέμενη διαρροή, εκ μέρους της Επιτροπής, του περιεχομένου μιας αποφάσεως πριν από την τυπική έκδοσή της δεν μπορεί αυτή καθαυτήν, αντίθετα προς ό,τι ισχύει σε περίπτωση μη τηρήσεως ουσιώδους τύπου, να έχει οιαδήποτε επίπτωση στη νομιμότητα της εν λόγω αποφάσεως.

424 Επιπλέον, επιβάλλεται η διαπίστωση, αφενός, ότι η λύση που έχει διαμορφωθεί με τη νομολογία που παρατέθηκε στη σκέψη 416 ανωτέρω δεν εμποδίζει την προσφεύγουσα να αποδείξει το παράνομο της αποφάσεως της Επιτροπής λόγω της διαπιστωθείσας παρατυπίας, ούτε καθιστά την απόδειξη αυτή υπερβολικά δυσχερή και, αφετέρου, έστω και αν η προσφεύγουσα δεν επιτύχει να αποδείξει ότι η απόφαση της Επιτροπής θα ήταν διαφορετική αν δεν είχε σημειωθεί η εν λόγω παρατυπία, η προσφυγή την οποία προβλέπει το άρθρο 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ παρέχει στην προσφεύγουσα τη δυνατότητα να ζητήσει, εν ανάγκη, την αποκατάσταση της ζημίας που της προξένησε ως προς το θέμα αυτό η Επιτροπή.

425 Επομένως, δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι η αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας δεν επιτρέπει, σε περίπτωση παρατυπίας του είδους αυτής που προβάλλεται στην υπό κρίση περίπτωση, να απαιτηθεί από την προσφεύγουσα να αποδείξει, προς δικαιολόγηση της ακυρώσεως της αποφάσεως της Επιτροπής, ότι, αν δεν είχε σημειωθεί η παρατυπία αυτή, το περιεχόμενο της αποφάσεως θα ήταν διαφορετικό.

426 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο λόγος ακυρώσεως που αντλείται από την παραβίαση του επαγγελματικού απορρήτου, της αρχής της χρηστής διοικήσεως και της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας πρέπει να απορριφθεί.

Συμπέρασμα

427 Σύμφωνα με την ανωτέρω σκέψη 254, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι το βασικό ποσό του προστίμου που υπολογίστηκε σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα της παραβάσεως της προσφεύγουσας πρέπει να μειωθεί από 35 σε 30 εκατομμύρια ευρώ. Σύμφωνα με την ανωτέρω σκέψη 343, το ποσό αυτό πρέπει, όσον αφορά την προσφεύγουσα, να αυξηθεί κατά 80 % ώστε να εξασφαλιστεί στο πρόστιμο επαρκές αποτρεπτικό αποτέλεσμα, οπότε το ποσό αυξάνεται στα 54 εκατομμύρια ευρώ.

428 Εξάλλου, διαπιστώθηκε ότι η Επιτροπή ορθώς απέδειξε τη διάρκεια της παραβάσεως, η οποία δικαιολογεί προσαύξηση 125 % του ποσού αυτού. Τέλος, πρέπει να ληφθεί υπόψη η κατά 25 % μείωση του προστίμου την οποία η Επιτροπή χορήγησε στην προσφεύγουσα κατ' εφαρμογήν του τίτλου Δ, σημείο 2, πρώτη περίπτωση, της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων.

429 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα πρέπει να μειωθεί στα 91 125 000 ευρώ.

Επί των δικαστικών εξόδων

430 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας, το Πρωτοδικείο μπορεί να κατανείμει τα έξοδα ή να αποφασίσει ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων, εξυπακουομένου ότι, σύμφωνα με το άρθρο 87, παράγραφος 4, του εν λόγω κανονισμού, τα κράτη μέλη και τα όργανα που παρεμβαίνουν στη δίκη φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα. Επειδή η προσφυγή εν μέρει μόνον έγινε δεκτή, πρέπει, κατά δίκαιη εκτίμηση των περιστάσεων της υποθέσεως, η προσφεύγουσα να φέρει τα δικά της δικαστικά έξοδα καθώς και το 75 % των δικαστικών εξόδων της Επιτροπής, η δε Επιτροπή να φέρει το 25 % των εξόδων της.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (τρίτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Μειώνει σε 91 125 000 ευρώ το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα με το άρθρο 3 της αποφάσεως 2003/674/ΕΚ της Επιτροπής, της 2ας Ιουλίου 2002, σχετικά με διαδικασία δυνάμει του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ (υπόθεση C.37.519 — Μεθειονίνη).

2) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.

3) Η προσφεύγουσα φέρει τα δικά της δικαστικά έξοδα καθώς και το 75 % των δικαστικών εξόδων της Επιτροπής.

4) Η Επιτροπή φέρει το 25 % των δικαστικών της εξόδων.

5) Το Συμβούλιο φέρει τα δικαστικά του έξοδα.

Jaeger Tiili Czúcz

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 5 Απριλίου 2006.

Ο Γραμματέας

E. Coulon

Ο Πρόεδρος

M. Jaeger

Πίνακας περιεχομένων

Ιστορικό της διαφοράς ..... II - 914

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων ..... II - 922

Σκεπτικό ..... II - 923

I — Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της νομικής προβλέψεως των ποινών ..... II - 924

A — Επί της ενστάσεως ελλείψεως νομιμότητας του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 ..... II - 924

1. Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 924

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 934

B — Επί της ερμηνείας του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 υπό το φως της αρχής της νομικής προβλέψεως των ποινών ..... II - 942

II — Επί του δευτέρου λόγου ακυρώσεως που αντλείται από πλάνη εκτιμήσεως ως προς τον ενιαίο και διαρκή χαρακτήρα της παραβάσεως και ως προς τη διάρκειά της ..... II - 945

A — Επί της διακοπής της παραβάσεως από το 1988 έως το 1992 ..... II - 946

1. Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 946

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 949

α) Επί της συμμετοχής της προσφεύγουσας σε συμφωνία και/ή εναρμονισμένη πρακτική από το 1988 έως το 1992 ..... II - 950

Επί της περιόδου από τα τέλη του 1988 έως τα τέλη του θέρους του 1990 ..... II - 953

Επί της περιόδου από τα τέλη του θέρους του 1990 έως τον Μάρτιο του 1992 ..... II - 960

β) Επί του ενιαίου και διαρκούς χαρακτήρα της παραβάσεως ..... II - 964

B — Επί του τέλους της παραβάσεως ..... II - 965

1. Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 965

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 966

Γ — Επί της αναστολής της λειτουργίας της συμπράξεως ..... II - 970

III — Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από πλάνη εκτιμήσεως, πλάνη περί το δίκαιο και περί τα πράγματα, παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας, της ίσης μεταχειρίσεως και της μη αναδρομικότητας των ποινών καθώς και παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως όσον αφορά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου ..... II - 973

A — Επί της σοβαρότητας της παραβάσεως ..... II - 973

1. Επί της αιτιολογήσεως της σοβαρότητας της παραβάσεως ..... II - 974

α) Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 974

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 974

2. Επί της εκτάσεως της σχετικής γεωγραφικής αγοράς ..... II - 977

α) Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 977

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 977

3. Επί της εκτιμήσεως του αντίκτυπου της παραβάσεως στην αγορά. II - 978

α) Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 978

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 981

4. Συμπέρασμα ως προς τον καθορισμό του ποσού του προστίμου σε συνάρτηση προς τη σοβαρότητα της παραβάσεως ..... II - 990

B — Επί της προσαυξήσεως του προστίμου προς τον σκοπό της διασφαλίσεως επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος ..... II - 992

1. Επί της νομικής πλάνης και της πραγματικής πλάνης όσον αφορά τον κύκλο εργασιών της προσφεύγουσας ..... II - 993

α) Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 993

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 996

Επί της λήψεως υπόψη του κύκλου εργασιών της προσφεύγουσας για το 2000 ..... II - 997

Επί της πραγματικής πλάνης όσον αφορά το ύψος του κύκλου εργασιών της προσφεύγουσας για το 2000 ..... II - 1004

2. Επί της παραβιάσεως της αρχής της νομικής προβλέψεως των ποινών, της παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως και της παραβιάσεως των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως κατά την προσαύξηση του ποσού του προστίμου προς διασφάλιση της αποτρεπτικής λειτουργίας του ..... II - 1009

α) Επί της παραβιάσεως της αρχής της νομικής προβλέψεως των ποινών και της παραβάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως. II - 1009

Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 1009

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 1010

β) Επί της παραβιάσεως των αρχών της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως ..... II - 1011

Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 1011

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 1013

3. Επί της πλάνης εκτιμήσεως όσον αφορά το αποτρεπτικό αποτέλεσμα του προστίμου σε σχέση προς τη μετά την παύση της παραβάσεως συμπεριφορά της προσφεύγουσας ..... II - 1018

α) Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 1018

β) Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 1020

Γ — Επί της συνεργασίας της προσφεύγουσας ..... II - 1024

1. Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 1024

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 1025

Δ — Επί της παραβιάσεως της αρχής της μη αναδρομικότητας των ποινών II - 1030

IV — Επί του τετάρτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από την παραβίαση του επαγγελματικού απορρήτου, της αρχής της χρηστής διοικήσεως και της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας ..... II - 1033

Α — Επιχειρήματα των διαδίκων ..... II - 1033

Β — Εκτίμηση του Πρωτοδικείου ..... II - 1036

Συμπέρασμα ..... II - 1041

Επί των δικαστικών εξόδων ..... II - 1042